

Prawo budowlane

1)

z dnia 7 lipca 1994 r. (Dz.U. Nr 89, poz. 414)

tj. z dnia 10 listopada 2000 r. (Dz.U. Nr 106, poz. 1126)

tj. z dnia 21 listopada 2003 r. (Dz.U. Nr 207, poz. 2016)

tj. z dnia 17 sierpnia 2006 r. (Dz.U. Nr 156, poz. 1118)

tj. z dnia 12 listopada 2010 r. (Dz.U. Nr 243, poz. 1623)

tj. z dnia 2 pa dziernika 2013 r. (Dz.U. z 2013 r. poz. 1409)

(zm.)

Rozdział 1. Przepisy ogólne.

Art. 1 [Przedmiot regulacji] Ustawa - Prawo budowlane, zwana dalej „ustawą”, normuje działalność obejmując sprawy projektowania, budowy, utrzymania i rozbiórki obiektów budowlanych oraz określa zasady działania organów administracji publicznej w tych dziedzinach.

Art. 2 [Rozwinięcie]

1. Ustawa nie stosuje się do wyrobisk górniczych.

2. Przepisy ustawy nie naruszają przepisów odrębnych, a w szczególności:

1) prawa geologicznego i górniczego - w odniesieniu do obiektów budowlanych zakładów górniczych;

2) prawa wodnego - w odniesieniu do urządzeń wodnych;

3) o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami - w odniesieniu do obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Art. 3 [Słowniczek] Ilekroć w ustawie jest mowa o:

1) obiekcie budowlanym - należy przez to rozumieć:

a) budynek wraz z instalacjami i urządzeniami technicznymi,

b) budowla stanowi całość techniczno-użytkową wraz z instalacjami i urządzeniami,

c) obiekt małej architektury;

2) budynku - należy przez to rozumieć taki obiekt budowlany, który jest trwale związany z gruntem, wydzielony z przestrzeni za pomocą przegród budowlanych oraz posiada fundamenty i dach;

2a) budynku mieszkalnym jednorodzinnym - należy przez to rozumieć budynek wolno stojący albo budynek w zabudowie bliźniaczej, szeregowej lub grupowej, służący zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych, stanowiący konstrukcyjnie samodzielną całość, w którym dopuszcza się wydzielenie nie więcej niż dwóch lokali mieszkalnych albo jednego lokalu mieszkalnego i lokalu użytkowego o powierzchni całkowitej nieprzekraczającej 30% powierzchni całkowitej budynku;

3) budowli - należy przez to rozumieć każdy obiekt budowlany niebędący budynkiem lub obiektem małej architektury, jak: obiekty liniowe, lotniska, mosty, wiadukty, estakady, tunele, przepusty, sieci techniczne, wolno stojące maszyny antenowe, wolno stojące trwale związane z gruntem urządzenia reklamowe, budowle ziemne, obronne (fortyfikacje), ochronne, hydrotechniczne, zbiorniki, wolno stojące instalacje przemysłowe lub urządzenia techniczne, oczyszczalnie ścieków, składowiska odpadów, stacje uzdatniania wody, konstrukcje oporowe, nadziemne i podziemne przejścia dla pieszych, sieci uzbrojenia terenu, budowle sportowe, cmentarze, pomniki, a także części budowlane urządzeń technicznych (kotłów, pieców przemysłowych, elektrowni wiatrowych, elektrowni jądrowych i innych urządzeń) oraz fundamenty pod maszyny i urządzenia, jako odrębne pod względem technicznym części przedmiotów składających się na całość użytkową;

3a) obiekcie liniowym - należy przez to rozumieć obiekt budowlany, którego charakterystycznym parametrem jest długość, w szczególności: droga wraz ze zjazdami, linia kolejowa, wodociąg, kanał, gazociąg, ciepłociąg, rurociąg, linia i trakcja elektroenergetyczna, linia kablowa nadziemna i, umieszczona bezpośrednio w ziemi, podziemna, wał przeciwpowodziowy oraz kanalizacja kablowa, przy czym kable w niej zainstalowane nie stanowią obiektu budowlanego lub jego części ani urządzenia budowlanego;

4) obiekcie małej architektury - należy przez to rozumieć niewielkie obiekty, a w szczególności:

a) kultu religijnego, jak: kapliczki, krzyże przydrożne, figury,

b) posągi, wodotryski i inne obiekty architektury ogrodowej,

c) użytkowe służące rekreacji codziennej i utrzymaniu porządku, jak: piaskownice, hułtawki, drabinki, mietniki;

5) tymczasowym obiekcie budowlanym - należy przez to rozumieć obiekt budowlany przeznaczony do czasowego użytkowania w okresie krótszym od jego trwałości technicznej, przewidziany do przeniesienia w inne miejsce lub rozbiórki, a także obiekt budowlany niepołączony trwale z gruntem, jak: strzelnice, kioski uliczne, pawilony sprzedaży ulicznej i wystawowe, przekrycia namiotowe i powłoki pneumatyczne, urządzenia rozrywkowe, barakozwozy, obiekty kontenerowe;

6) budowie - należy przez to rozumieć wykonywanie obiektu budowlanego w określonym miejscu, a także odbudowę, rozbudowę, nadbudowę obiektu budowlanego;

7) robotach budowlanych - należy przez to rozumieć budowę, a także prace polegające na przebudowie, montażu, remoncie lub rozbiórce obiektu budowlanego;

7a) przebudowie - należy przez to rozumieć wykonywanie robót budowlanych, w wyniku których następuje zmiana parametrów użytkowych lub technicznych istniejącego obiektu budowlanego, z wyjątkiem charakterystycznych parametrów, jak: kubatura, powierzchnia zabudowy, wysokość, długość, szerokość, a także liczba kondygnacji; w przypadku dróg dopuszczalne zmiany charakterystycznych parametrów w zakresie niewymagającym zmiany granic pasa drogowego;

8) remoncie - nale y przez to rozumie wykonywanie w istniej cym obiekcie budowlanym robót budowlanych polegaj cych na odtworzeniu stanu pierwotnego, a niestanowi cych bie cej konserwacji, przy czym dopuszcza si stosowanie wyrobów budowlanych innych ni u yto w stanie pierwotnym;

9) urz dzeniach budowlanych - nale y przez to rozumie urz dzenia techniczne zwi zane z obiektem budowlanym, zapewniaj ce mo liwo u ytkowania obiektu zgodnie z jego przeznaczeniem, jak przył cza i urz dzenia instalacyjne, w tym słu ce oczyszczaniu lub gromadzeniu cieków, a tak e przejazdy, ogrodzenia, place postojowe i place pod mietniki;

10) terenie budowy - nale y przez to rozumie przestrze , w której prowadzone s roboty budowlane wraz z przestrzeni zajmowan przez urz dzenia zaplecza budowy;

11) prawie do dysponowania nieruchomo ci na cele budowlane - nale y przez to rozumie tytuł prawny wynikaj cy z prawa własno ci, u ytkowania wieczystego, zarz du, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowi zaniowego, przewiduj cego uprawnienia do wykonywania robót budowlanych;

12) pozwoleniu na budow - nale y przez to rozumie decyzj administracyjn zezwalaj c na rozpocz cie i prowadzenie budowy lub wykonywanie robót budowlanych innych ni budowa obiektu budowlanego;

13) dokumentacji budowy - nale y przez to rozumie pozwolenie na budow wraz z zał czonym projektem budowlanym, dziennik budowy, protokoły odbiorów cz ciowych i ko cowych, w miar potrzeby, rysunki i opisy słu ce realizacji obiektu, operaty geodezyjne i ksi k obmiarów, a w przypadku realizacji obiektów metod monta u - tak e dziennik monta u;

14) dokumentacji powykonawczej - nale y przez to rozumie dokumentacj budowy z naniesionymi zmianami dokonanymi w toku wykonywania robót oraz geodezyjnymi pomiarami powykonawczymi;

15) terenie zamkni tym - nale y przez to rozumie teren zamkni ty, o którym mowa w przepisach prawa geodezyjnego i kartograficznego;

16) (uchylony)

17) wła ciwym organie - nale y przez to rozumie organy administracji architektoniczno-budowlanej i nadzoru budowlanego, stosownie do ich wła ciwo ci, okre lonej w rozdziale 8;

18) (uchylony)

19) organie samorz du zawodowego - nale y przez to rozumie organy okre lone w ustawie z dnia 15 grudnia 2000 r. o samorz dach zawodowych architektów, in ynierów budownictwa oraz urbanistów (Dz.U. z 2013 r. poz. 932);

20) obszarze oddziaływania obiektu - nale y przez to rozumie teren wyznaczony w otoczeniu obiektu budowlanego na podstawie przepisów odr bnych, wprowadzaj cych zwi zane z tym obiektem ograniczenia w zagospodarowaniu tego terenu;

21) (uchylony)

22) odnawialnym ró dle energii - nale y przez to rozumie odnawialne ró dło energii, o którym mowa w art. 3 pkt 20 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. - Prawo energetyczne (Dz.U. z 2012 r. poz. 1059 oraz z 2013 r. poz. 984 i 1238);

23) ciepłe u ytkowym w kogeneracji - nale y przez to rozumie ciepło u ytkowe w kogeneracji, o którym mowa w art. 3 pkt 34 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. - Prawo energetyczne.

Art. 4 [Prawo do zabudowy] Ka dy ma prawo zabudowy nieruchomo ci gruntowej, je eli wyka e prawo do dysponowania nieruchomo ci na cele budowlane, pod warunkiem zgodno ci zamierzenia budowlanego z przepisami.

Art. 5 [Podstawy prawidłowej budowy]

1. Obiekt budowlany wraz ze zwi zanymi z nim urz dzeniami budowlanymi nale y, bior c pod uwag przewidywany okres u ytkowania, projektowa i budowa w sposób okre lony w przepisach, w tym techniczno-budowlanych, oraz zgodnie z zasadami wiedzy technicznej, zapewniaj c:

1) spełnienie wymaga podstawowych dotycz cych:

- a) bezpiecze stwa konstrukcji,
- b) bezpiecze stwa po arowego,
- c) bezpiecze stwa u ytkowania,
- d) odpowiednich warunków higienicznych i zdrowotnych oraz ochrony rodowiska,
- e) ochrony przed hałasem i drganiami,
- f) odpowiedniej charakterystyki energetycznej budynku oraz racjonalizacji u ytkowania energii;

2) warunki u ytkowe zgodne z przeznaczeniem obiektu, w szczególno ci w zakresie:

- a) zaopatrzenia w wod i energi elektryczn oraz, odpowiednio do potrzeb, w energi ciepln i paliwa, przy zało eniu efektywnego wykorzystania tych czynników,
- b) usuwania cieków, wody opadowej i odpadów;

2a) mo liwo dost pu do usług telekomunikacyjnych, w szczególno ci w zakresie szerokopasmowego dost pu do Internetu;

3) mo liwo utrzymania wła ciwego stanu technicznego;

4) niezb dne warunki do korzystania z obiektów u yteczno ci publicznej i mieszkaniowego budownictwa wielorodzinnego przez osoby niepełnosprawne, w szczególno ci poruszaj ce si na wózkach inwalidzkich;

5) warunki bezpiecze stwa i higieny pracy;

6) ochron ludno ci, zgodnie z wymaganiami obrony cywilnej;

7) ochron obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów obj tych ochron konserwatorsk ;

8) odpowiednie usytuowanie na działce budowlanej;

9) poszanowanie, wyst puj cych w obszarze oddziaływania obiektu, uzasadnionych interesów osób trzecich, w tym zapewnienie dost pu do drogi publicznej;

10) warunki bezpiecze stwa i ochrony zdrowia osób przebywaj cych na terenie budowy.

2. Obiekt budowlany nale y u ytkowa w sposób zgodny z jego przeznaczeniem i wymaganiami ochrony rodowiska oraz utrzymywa w nale ytm stanie technicznym i estetycznym, nie dopuszczaj c do nadmiernego pogorszenia jego wła ciwo ci u ytkowych i sprawno ci technicznej, w szczególno ci w zakresie zwi zanym z wymaganiami, o których mowa w ust. 1 pkt 1-7.

2a. W nowych budynkach oraz istniej cych budynkach poddawanych przebudowie lub przedsi wzi ciu słu cemu poprawie efektywno ci energetycznej w rozumieniu przepisów o efektywno ci energetycznej, które s u ytkowane przez jednostki sektora finansów publicznych w rozumieniu przepisów o finansach publicznych, zaleca si stosowanie urz dze wykorzystuj cych energi wytworzon w odnawialnych ró dach energii, a tak e technologie maj ce na celu budow budynków o wysokiej charakterystyce energetycznej.

3. Dla budynku oddawanego do użytkowania oraz dla budynku, lokalu mieszkalnego, a także części budynku stanowicej samodzielny całość techniczno-użytkową, w przypadkach, o których mowa w ust. 4, dokonuje się oceny charakterystyki energetycznej w formie świadectwa charakterystyki energetycznej zawierającej określenie wielkości energii w kWh/m²/rok niezbędnej do zaspokojenia różnych potrzeb związanych z użytkowaniem budynku, a także wskazanie możliwościach do realizacji robót budowlanych, mogących poprawić pod względem opłacalności ich charakterystyk energetycznych. Świadectwo charakterystyki energetycznej ważne jest 10 lat.

4. W przypadku umów, na podstawie których następuje:

1) przeniesienie własności:

a) budynku,

b) lokalu mieszkalnego, z wyjątkiem przeniesienia własności lokalu na podstawie umowy zawartej między osobami, której przysługuje spółdzielcze prawo do lokalu, a spółdzielni mieszkaniowej lub

c) części nieruchomości części budynku stanowicej samodzielny całość techniczno-użytkową, albo

2) zbycie spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu

- zbywca przekazuje nabywcy odpowiednie świadectwo charakterystyki energetycznej;

3) powstanie stosunku najmu budynku, lokalu mieszkalnego lub części budynku stanowicej samodzielny całość techniczno-użytkową - wynajmujący udostępnia najemcy odpowiednie świadectwo charakterystyki energetycznej.

4a. W przypadkach, o których mowa w ust. 4, świadectwo charakterystyki energetycznej nie może być sporządzone przez właściciela budynku, lokalu lub części nieruchomości części budynku stanowicej samodzielny całość techniczno-użytkową oraz osobę, której przysługuje spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu.

5. W budynkach zasilanych z sieci ciepłowniczej oraz w budynkach z instalacją centralnego ogrzewania zasilane z rurociągu w budynku lub poza nim, świadectwo charakterystyki energetycznej lokalu mieszkalnego może być opracowane na podstawie świadectwa charakterystyki energetycznej budynku. Przepisu nie stosuje się do lokali mieszkalnych posiadających własne instalacje ogrzewcze.

5a. W przypadku określonym w ust. 5, właściciel lub zarządca budynku ma obowiązek uzyskania świadectwa charakterystyki energetycznej budynku i przekazania jego kopii nieodpłatnie właścicielowi lokalu mieszkalnego lub osobie, której przysługuje spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu, w terminie nie dłuższym niż 6 miesięcy od dnia złożenia przez niego wniosku w tej sprawie.

5b. Świadectwo charakterystyki energetycznej lokalu mieszkalnego należy tego do grupy lokali mieszkalnych o jednakowych rozmiarach zaniach konstrukcyjno-materiałowych i instalacyjnych oraz o takim samym stopniu zużycia mającym wpływ na jakość energetyczną lokalu mieszkalnego i stwierdzonym na podstawie:

1) budowlanej dokumentacji technicznej,

2) inwentaryzacji techniczno-budowlanej, w przypadku braku budowlanej dokumentacji technicznej

- może być opracowane w oparciu o wykonaną dla jednego z tych lokali charakterystyk energetycznych oraz ocenę tej charakterystyki.

6. Świadectwo charakterystyki energetycznej zawierające nieprawdziwe informacje o wielkości energii jest wadliwym rzeczą w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 16, poz. 93, z późn. zm.⁴) o rzekomych wadach.

7. Przepisów ust. 3-6 nie stosuje się do budynków:

1) podlegających ochronie na podstawie przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;

2) używanych jako miejsca kultu i do działalności religijnej;

3) przeznaczonych do użytkowania w czasie nie dłuższym niż 2 lata;

4) niemieszkalnych służących gospodarce rolnej;

5) przemysłowych i gospodarczych o zapotrzebowaniu na energię nie większym niż 50 kWh/m²/rok;

6) mieszkalnych przeznaczonych do użytkowania nie dłuższej niż 4 miesięcy w roku;

7) wolnostojących o powierzchni użytkowej poniżej 50 m².

8. Świadectwo charakterystyki energetycznej budynku, lokalu mieszkalnego lub części budynku stanowicej samodzielny całość techniczno-użytkową może sporządzić osoba, która:

1) posiada pełną zdolność do czynności prawnych;

2) ukończyła, w rozumieniu przepisów o szkolnictwie wyższym, co najmniej:

a) studia magisterskie albo

b) studia inżynierskie na kierunkach: architektura, budownictwo, inżynieria środowiska, energetyka lub pokrewnych;

3) nie była karana za przestępstwo przeciwko mieniu, wiarygodności dokumentów, obrotowi gospodarczemu, obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi lub za przestępstwo skarbowe;

4) posiada uprawnienia budowlane w specjalności architektonicznej, konstrukcyjno-budowlanej lub instalacyjnej albo odbyła szkolenie i złożyła z wynikiem pozytywnym egzamin przed ministrem właściwym do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa.

9. Minister właściwy do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa określa, w drodze rozporządzenia, sposób przeprowadzania i zakres programowy szkolenia oraz egzaminu, o których mowa w ust. 8 pkt 4, warunki i wysokość odpłatności za szkolenie i postępowanie egzaminacyjne mając na uwadze zapewnienie odpowiedniego poziomu edukacyjnego szkolenia w celu zagwarantowania rzetelnego i sprawnego przygotowania kandydatów do egzaminu.

10. Wpływy z opłat za postępowania egzaminacyjne stanowią dochód budżetu państwa.

11. Za równorzędne z odbyciem szkolenia oraz złożeniem z wynikiem pozytywnym egzaminu, o których mowa w ust. 8 pkt 4 uznaje się ukończenie, nie mniej niż rocznych, studiów podyplomowych na kierunkach: architektura, budownictwo, inżynieria środowiska, energetyka lub pokrewnie w zakresie audytu energetycznego na potrzeby termomodernizacji oraz oceny energetycznej budynków.

12. Program studiów podyplomowych, o których mowa w ust. 11, powinien uwzględniać problematykę objętą programem szkolenia określonym w drodze rozporządzenia, o którym mowa w ust. 9. Minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego zatwierdza po zaopiniowaniu przez ministra właściwego do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa proponowany przez wydziały szkół wyższych program studiów podyplomowych.

13. Obywatel państwa członkowskiego Unii Europejskiej, Konfederacji Szwajcarskiej lub państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) - strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, może dokonywać oceny charakterystyki energetycznej budynku, lokalu mieszkalnego lub części budynku

stanowi cej samodzielnie całość techniczno-użytkową i sporządza wiadectwo charakterystyki energetycznej budynku, lokalu mieszkalnego lub części budynku stanowi cej samodzielnie całość techniczno-użytkową po uznaniu kwalifikacji nabytych w tych państwach, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 18 marca 2008 r. o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej (Dz.U. Nr 63, poz. 394).

14. Minister właściwy do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa prowadzi w formie elektronicznej rejestr osób, które złożyły z wynikiem pozytywnym egzamin, o którym mowa w ust. 8 pkt 4, oraz osób, które ukończyły studia podyplomowe, o których mowa w ust. 11.

15. W rejestrze, o którym mowa w ust. 14, wpisuje się następujące dane:

- 1) numer wpisu;
- 2) numer uprawnienia;
- 3) datę wpisu;
- 4) imię i nazwisko;
- 5) data i miejsce urodzenia;
- 6) adres do korespondencji;
- 7) numer telefonu i faksu.

Art. 5¹ [Utrata uprawnień]

1. Osoba posiadająca uprawnienia do sporządzenia wiadectw charakterystyki energetycznej budynku, lokalu mieszkalnego lub części budynku stanowi cej samodzielnie całość techniczno-użytkową traci je w przypadku:

- 1) skazania prawomocnym wyrokiem za popełnienie przestępstwa, o którym mowa w art. 5 ust. 8 pkt 3;
- 2) pozbawienia praw publicznych;
- 3) całkowitego lub częściowego ubezwłasnowolnienia;
- 4) niedopełnienia obowiązków lub naruszenia zakazów określonych w art. 5 ust. 4a oraz art. 5² ust. 1, po przeprowadzeniu, przez ministra właściwego do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa, postępowania wyjaśniającego w sprawie utraty uprawnień.

2. Minister właściwy do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa prowadzi w formie elektronicznej rejestr osób, które utraciły uprawnienia do sporządzenia wiadectw charakterystyki energetycznej budynku, lokalu mieszkalnego lub części budynku stanowi cej samodzielnie całość techniczno-użytkową w przypadkach, o których mowa w ust. 1. Rejestr zawiera dane, o których mowa w art. 5 ust. 15 pkt 1-5.

3. W przypadku, o którym mowa w ust. 1 pkt 1-3, minister właściwy do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa, na podstawie prawomocnego orzeczenia sądu, wpisuje z urzędu do rejestru, o którym mowa w ust. 2, osoby, które utraciły uprawnienia do sporządzenia wiadectw charakterystyki energetycznej budynku, lokalu mieszkalnego lub części budynku stanowi cej samodzielnie całość techniczno-użytkową.

4. W przypadku powzięcia informacji o niedopełnieniu obowiązków lub naruszeniu zakazów, o których mowa w art. 5 ust. 4a oraz art. 5² ust. 1, przez osobę uprawnioną do sporządzenia wiadectw charakterystyki energetycznej budynku, lokalu mieszkalnego lub części budynku stanowi cej samodzielnie całość techniczno-użytkową, minister właściwy do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa wszczyna, z urzędu lub na wniosek osoby, która zleciła osobie uprawnionej sporządzenie wiadectwa charakterystyki energetycznej budynku, lokalu mieszkalnego lub części budynku stanowi cej samodzielnie całość techniczno-użytkową, postępowanie w sprawie utraty uprawnień.

5. W przypadku ustalenia, że osoba uprawniona do sporządzenia wiadectw charakterystyki energetycznej budynku, lokalu mieszkalnego lub części budynku stanowi cej samodzielnie całość techniczno-użytkową nie dopełniła obowiązków lub naruszyła zakazy, o których mowa w art. 5 ust. 4a oraz art. 5² ust. 1, minister właściwy do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa orzeka, w drodze decyzji, o utracie przez tę osobę uprawnień do sporządzenia wiadectw charakterystyki energetycznej budynku, lokalu mieszkalnego lub części budynku stanowi cej samodzielnie całość techniczno-użytkową. Wpisanie tej osoby do rejestru, o którym mowa w ust. 2, następuje z dniem, gdy decyzja stanie się ostateczna.

6. Od decyzji, o której mowa w ust. 5, nie służy odwołanie. Strona niezadowolona z decyzji może zwrócić się do ministra właściwego do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa, w terminie 2 miesięcy od dnia doręczenia decyzji, z wnioskiem o ponowne rozpatrzenie sprawy. Do wniosku stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego dotyczące odwołań od decyzji.

7. W przypadku ustania przyczyny wpisania do rejestru, o którym mowa w ust. 2, na wniosek zainteresowanego, minister właściwy do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa niezwłocznie wykreśla wpis, z zastrzeżeniem ust. 8.

8. W przypadku utraty uprawnień na podstawie decyzji, o której mowa w ust. 5, ponowne ich uzyskanie może nastąpić wyłącznie w wyniku pozytywnego zaliczenia egzaminu, o którym mowa w art. 5 ust. 8 pkt 4. Do egzaminu może nastąpić nie wcześniej niż po upływie 12 miesięcy, licząc od dnia utraty uprawnień.

Art. 5² [Zakres obowiązków osoby sporządzającej wiadectwo]

1. Osoba sporządzająca wiadectwo charakterystyki energetycznej budynku, lokalu mieszkalnego lub części budynku stanowi cej samodzielnie całość techniczno-użytkową obowiązuje zana jest:

- 1) przechowywa sporządzone wiadectwa przez okres 10 lat;
- 2) wykonywa czynności związane ze sporządzeniem wiadectwa charakterystyki energetycznej z należytą starannością uwzględniając w szczególności rozwój wiedzy technicznej oraz zmiany w przepisach prawa;
- 3) zawrze umowę ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej za szkody wyrządzone w związku ze sporządzeniem wiadectwa charakterystyki energetycznej.

2. Minister właściwy do spraw instytucji finansowych, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa, po zasięgnięciu opinii Polskiej Izby Ubezpieczeń, określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy zakres ubezpieczenia obowiązkowego, o którym mowa w ust. 1 pkt 3, termin powstania obowiązków ubezpieczenia oraz minimalny sum gwarancyjny, biorąc w szczególności pod uwagę zakres zadań realizowanych przez osobę sporządzającą wiadectwo charakterystyki energetycznej.

Art. 5a [Budowa obiektu liniowego]

1. W przypadku budowy obiektu liniowego, którego przebieg został ustalony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, a także wykonywania innych robót budowlanych dotyczących obiektu liniowego, gdy liczba stron w postępowaniu przekracza 20, stosuje się przepis art. 49 Kodeksu postępowania administracyjnego.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do inwestora oraz właścicieli, użytkowników wieczystych i zarządców nieruchomości, jeżeli na tych nieruchomościach są lub będą wykonywane roboty budowlane.

Art. 6 [Zagospodarowanie terenów] Dla działek budowlanych lub terenów, na których jest przewidziana budowa obiektów budowlanych lub funkcjonalnie powiązanych zespołów obiektów budowlanych, należy zaprojektować odpowiednie zagospodarowanie, zgodnie z wymaganiami art. 5, zrealizować je przed oddaniem tych obiektów (zespołów) do użytkowania oraz zapewnić utrzymanie tego zagospodarowania we właściwym stanie technicznym użytkowym przez okres istnienia obiektów (zespołów) budowlanych.

Art. 7 [Warunki techniczne]

1. Do przepisów techniczno-budowlanych zalicza się:

1) warunki techniczne, jakim powinny odpowiadać obiekty budowlane i ich usytuowanie, uwzględniające wymagania, o których mowa w art. 5;

2) warunki techniczne użytkowania obiektów budowlanych.

2. Warunki, o których mowa w ust. 1 pkt 1, określa, w drodze rozporządzenia:

1) minister właściwy do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa^{b)} dla budynków oraz związanych z nimi urządzeń;

2) właściwi ministrowie, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa, dla obiektów budowlanych niewymienionych w pkt 1.

3. Warunki, o których mowa w ust. 1 pkt 2, mogą określić, w drodze rozporządzenia:

1) minister właściwy do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa - dla budynków mieszkalnych;

2) właściwi ministrowie, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa - dla innych obiektów budowlanych.

Art. 8 [Upoważnienie] Rada Ministrów może określić, w drodze rozporządzenia, dodatkowe warunki techniczne, jakim powinny odpowiadać budynki służące bezpieczeństwu lub obronności państwa, albo których przepisów, wydanych na podstawie art. 7 ust. 2 pkt 1, nie stosuje się do tych budynków.

Art. 9 [Odstąpienie]

1. W przypadkach szczególnie uzasadnionych dopuszcza się odstąpienie od przepisów techniczno-budowlanych, o których mowa w art. 7. Odstąpienie nie może powodować zagrożenia życia ludzi lub bezpieczeństwa mienia, a w stosunku do obiektów, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 4 - ograniczenia dostępu do osób niepełnosprawnych oraz nie powinno powodować pogorszenia warunków zdrowotno-sanitarnych i użytkowych, a także stanu środowiska, po spełnieniu określonych warunków zamiennych.

2. Właściwy organ, po uzyskaniu upoważnienia ministra, który ustanowił przepisy techniczno-budowlane, w drodze postanowienia, udziela lub odmawia zgody na odstąpienie.

3. Wniosek do ministra, o którym mowa w ust. 2, w sprawie upoważnienia do udzielenia zgody na odstąpienie właściwy organ składa przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę. Wniosek powinien zawierać:

1) charakterystykę obiektu oraz, w miarę potrzeby, projekt zagospodarowania działki lub terenu, a jeżeli odstąpienie mogłoby mieć wpływ na środowisko lub nieruchomość siedliskowo - również projekty zagospodarowania tych nieruchomości, z uwzględnieniem istniejącej i projektowanej zabudowy;

2) szczegółowe uzasadnienie konieczności wprowadzenia odstąpienia;

3) propozycje rozwiązań zamiennych;

4) pozytywną opinię wojewódzkiego konserwatora zabytków w odniesieniu do obiektów budowlanych wpisanych do rejestru zabytków oraz innych obiektów budowlanych usytuowanych na obszarach objętych ochroną konserwatorską;

5) w zależności od potrzeb - pozytywną opinię innych zainteresowanych organów.

4. Minister, o którym mowa w ust. 2, może uzależnić upoważnienie do wyrażenia zgody na odstąpienie od spełnienia dodatkowych warunków.

Art. 10 [Wyroby budowlane] Wyroby wytworzone w celu zastosowania w obiekcie budowlanym w sposób trwały, o właściwościach użytkowych, umożliwiających prawidłowo zaprojektowanym i wykonanym obiektom budowlanym spełnienie wymagań podstawowych, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 1, mogą stosować przy wykonywaniu robót budowlanych wyłącznie, jeżeli wyroby te zostały wprowadzone do obrotu zgodnie z przepisami odrębnymi.

Art. 10a (uchylony)

Art. 11 [Upoważnienie]

1. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, dopuszczalne stężenia i natężenia czynników szkodliwych dla zdrowia wydzielanych przez materiały budowlane, urządzenia i elementy wyposażenia w pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt ludzi.

2. Minister właściwy do spraw rolnictwa, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia, może określić, w drodze rozporządzenia, dopuszczalne stężenia i natężenia czynników szkodliwych w pomieszczeniach przeznaczonych dla zwierząt.

Rozdział 2. Samodzielne funkcje techniczne w budownictwie.

Art. 12 [Definicja]

1. Za samodzielne funkcje techniczne w budownictwie uważa się działalność związaną z koniecznością fachowej oceny zjawisk technicznych lub samodzielnego rozwiązania zagadnień architektonicznych i technicznych oraz techniczno-organizacyjnych, a w szczególności działalność obejmującą:

1) projektowanie, sprawdzanie projektów architektoniczno-budowlanych i sprawowanie nadzoru autorskiego;

- 2) kierowanie budów lub innymi robotami budowlanymi;
- 3) kierowanie wytwarzaniem konstrukcyjnych elementów budowlanych oraz nadzór i kontrol techniczny wytwarzania tych elementów;
- 4) wykonywanie nadzoru inwestorskiego;
- 5) sprawowanie kontroli technicznej utrzymania obiektów budowlanych;
- 6) *(uchylony)*
- 7) rzeczoznawstwo budowlane.

2. Samodzielne funkcje techniczne w budownictwie, określone w ust. 1 pkt 1-5, mogą wykonywać wyłącznie osoby posiadające odpowiednie wykształcenie techniczne i praktyk zawodowych, dostosowane do rodzaju, stopnia skomplikowania działalności i innych wymagań związanych z wykonywanymi funkcjami, stwierdzone decyzją, zwaną dalej „uprawnieniami budowlanymi”, wydaną przez organ samorządu zawodowego.

3. Warunkiem uzyskania uprawnień budowlanych jest zdanie egzaminu ze znajomości procesu budowlanego oraz umiejętności praktycznego zastosowania wiedzy technicznej.

4. Egzamin składa się przed komisją egzaminacyjną powoływaną przez organ samorządu zawodowego albo inny upoważniony organ.

5. Koszty postępowania kwalifikacyjnego, obejmujące w szczególności wynagrodzenie członków komisji egzaminacyjnej, ponosi osoba ubiegająca się o nadanie uprawnień budowlanych.

6. Osoby wykonujące samodzielne funkcje techniczne w budownictwie są odpowiedzialne za wykonywanie tych funkcji zgodnie z przepisami i zasadami wiedzy technicznej oraz za należyte staranie w wykonywaniu pracy, jej właściwą organizację, bezpieczeństwo i jakością.

7. Podstawą do wykonywania samodzielnych funkcji technicznych w budownictwie stanowi wpis, w drodze decyzji, do centralnego rejestru, o którym mowa w art. 88a ust. 1 pkt 3 lit. a, oraz - zgodnie z odrębnymi przepisami - wpis na list członków właściwej izby samorządu zawodowego, potwierdzony za wiadczeniem wydanym przez izbę, z określonym w nim terminem ważności.

8. *(uchylony)*

9. Organy samorządu zawodowego są obowiązane przekazywać bezzwłocznie informacje o wpisie na list członków właściwej izby samorządu zawodowego oraz o wykreśleniu z tej listy, w celu ujawnienia w rejestrze, o którym mowa w art. 88a ust. 1 pkt 3 lit. a.

Art. 12a [Weryfikacja] Samodzielne funkcje techniczne w budownictwie, określone w art. 12 ust. 1, mogą również wykonywać osoby, których odpowiednie kwalifikacje zawodowe zostały uznane na zasadach określonych w przepisach odrębnych.

Art. 12b *(uchylony)*

Art. 12c *(uchylony)*

Art. 13 [Uprawnienia budowlane]

1. Uprawnienia budowlane mogą być udzielane do:

- 1) projektowania;
 - 2) kierowania robotami budowlanymi.
2. W uprawnieniach budowlanych należy określić specjalnie i ewentualnie specjalizację techniczno-budowlaną oraz zakres prac projektowych lub robót budowlanych objętych danym uprawnieniem.
3. Uprawnienia do kierowania robotami budowlanymi stanowi również podstawą do wykonywania samodzielnych funkcji technicznych, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 3 i 4.
4. Uprawnienia do projektowania lub kierowania robotami budowlanymi stanowi również podstawą do wykonywania samodzielnych funkcji technicznych, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 5 i 6.

Art. 14 [Rozwinięcia]

1. Uprawnienia budowlane są udzielane w specjalnościach:

- 1) architektonicznej;
- 2) konstrukcyjno-budowlanej;
- 2a) drogowej;
- 2b) mostowej;
- 2c) kolejowej;
- 2d) wyburzeniowej;
- 2e) telekomunikacyjnej;
- 3) *(uchylony)*
- 4) instalacyjnej w zakresie sieci, instalacji i urządzeń cieplnych, wentylacyjnych, gazowych, wodociągowych i kanalizacyjnych;
- 5) instalacyjnej w zakresie sieci, instalacji i urządzeń elektrycznych i elektroenergetycznych;
- 6) *(uchylony)*

2. W ramach specjalności wymienionych w ust. 1 mogą być wyodrębniane specjalizacje techniczno-budowlane.

3. Uzyskanie uprawnień budowlanych w specjalnościach, o których mowa w ust. 1, wymaga:

- 1) do projektowania bez ograniczeń i sprawdzania projektów architektoniczno-budowlanych:
 - a) ukończenia studiów magisterskich, w rozumieniu przepisów o szkolnictwie wyższym, na kierunku odpowiednim dla danej specjalności,
 - b) odbycia dwuletniej praktyki przy sporządzaniu projektów,
 - c) odbycia rocznej praktyki na budowie;
- 2) do projektowania w ograniczonym zakresie:
 - a) ukończenia wyższych studiów zawodowych, w rozumieniu przepisów o wyższych szkołach zawodowych, na kierunku odpowiednim dla danej specjalności lub ukończenia studiów magisterskich, w rozumieniu przepisów o szkolnictwie wyższym, na kierunku pokrewnym dla danej specjalności,
 - b) odbycia dwuletniej praktyki przy sporządzaniu projektów,
 - c) odbycia rocznej praktyki na budowie;
- 3) do kierowania robotami budowlanymi bez ograniczeń:
 - a) ukończenia studiów magisterskich, w rozumieniu przepisów o szkolnictwie wyższym, na kierunku odpowiednim dla danej specjalności,
 - b) odbycia dwuletniej praktyki na budowie;

- 4) do kierowania robotami budowlanymi w ograniczonym zakresie:
- a) ukończenia wyższych studiów zawodowych, w rozumieniu przepisów o wyższych szkołach zawodowych, na kierunku odpowiednim dla danej specjalności, lub ukończenia studiów magisterskich, w rozumieniu przepisów o szkolnictwie wyższym, na kierunku pokrewnym dla danej specjalności,
 - b) odbycia trzyletniej praktyki na budowie.
4. Warunkiem zaliczenia praktyki zawodowej jest praca polegająca na bezpośrednim uczestnictwie w pracach projektowych albo na pełnieniu funkcji technicznej na budowie pod kierownictwem osoby posiadającej odpowiednie uprawnienia budowlane, a w przypadku odbywania praktyki za granicą pod kierunkiem osoby posiadającej uprawnienia odpowiednie w danym kraju.
5. Do osób ubiegających się o uprawnienia budowlane bez ograniczeń, posiadających uprawnienia budowlane w ograniczonym zakresie w tej specjalności, nie stosuje się przepisów ust. 3 pkt 1 lit. b i c lub ust. 3 pkt 3 lit. b.

Art. 15 [Rzecznawcy]

1. Rzecznawcą budowlanym może być osoba, która:
 - 1) korzysta w pełni z praw publicznych;
 - 2) posiada:
 - a) tytuł zawodowy magistra inżyniera, magistra inżyniera architekta, inżyniera lub inżyniera architekta,
 - b) uprawnienia budowlane bez ograniczeń,
 - c) co najmniej 10 lat praktyki w zakresie objętym rzecznawstwem,
 - d) znaczny dorobek praktyczny w zakresie objętym rzecznawstwem.
2. Właściwy organ samorządu zawodowego, na wniosek zainteresowanego, orzeka, w drodze decyzji, o nadaniu tytułu rzecznawcy budowlanego, określając zakres rzecznawstwa.
3. Właściwy organ samorządu zawodowego może również nadać tytuł rzecznawcy osobie, która nie spełnia warunku, o którym mowa w ust. 1 pkt 2 lit. a i b, ale posiada szczególnie wiedzę i doświadczenie w zakresie nieobjętym uprawnieniami budowlanymi.
4. Podstawą do podjęcia czynności rzecznawcy budowlanego stanowi dokonanie wpisu, w drodze decyzji, do centralnego rejestru rzecznawców budowlanych.
5. Właściwy organ samorządu zawodowego orzeka, w drodze decyzji, o pozbawieniu tytułu rzecznawcy budowlanego na wniosek rzecznawcy lub w razie:
 - 1) pozbawienia praw publicznych;
 - 2) ukarania z tytułu odpowiedzialności zawodowej;
 - 3) nienależytego wykonywania czynności rzecznawcy budowlanego.
6. Właściwy organ samorządu zawodowego przesyła ostateczną decyzję o pozbawieniu tytułu rzecznawcy budowlanego do Głównego Inspektora Nadzoru Budowlanego.
7. Skreślenie z centralnego rejestru rzecznawców budowlanych następuje:
 - 1) na podstawie ostatecznej decyzji o pozbawieniu tytułu rzecznawcy budowlanego;
 - 2) w razie śmierci rzecznawcy.

Art. 16 [Upoważnienia]

1. Minister właściwy do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa określa, w drodze rozporządzenia: rodzaje i zakres przygotowania zawodowego do wykonywania samodzielnych funkcji technicznych w budownictwie, sposób stwierdzania posiadania tego przygotowania, ograniczenia zakresu uprawnień budowlanych, wykaz kierunków wykształcenia odpowiedniego i pokrewnego dla danej specjalności, wykaz specjalizacji wyodrębnionych w ramach poszczególnych specjalności, a także sposób przeprowadzania i zakres egzaminu, zasady odpłatności za postępowanie kwalifikacyjne oraz zasady wynagradzania członków komisji egzaminacyjnej.

1a. W rozporządzeniu, o którym mowa w ust. 1, należy w szczególności uregulować sprawy:

- 1) sposobu dokumentowania posiadanego wykształcenia i kwalifikowania wykształcenia za odpowiednie lub pokrewne,
 - 2) sposobu dokumentowania praktyki i kryteriów uznawania praktyki,
 - 3) sposobu przeprowadzania egzaminu na uprawnienia budowlane,
 - 4) ustalania wysokości odpłatności za postępowanie kwalifikacyjne,
 - 5) ustalania wynagrodzenia członków komisji egzaminacyjnej,
 - 6) sposobu stwierdzania przygotowania zawodowego oraz uzyskiwania specjalizacji techniczno-budowlanej,
 - 7) ograniczania zakresu uprawnień budowlanych,
 - 8) określania rodzajów specjalizacji techniczno-budowlanych,
- w taki sposób, aby mając na względzie zachowanie interesu osób ubiegających się o nadanie uprawnień budowlanych, rozporządzenie nie stwarzało problemów interpretacyjnych przy stosowaniu w praktyce.

2. (uchylony)
3. (uchylony)
4. (uchylony)
5. (uchylony)
6. (uchylony)

Rozdział 3. Prawa i obowiązki uczestników procesu budowlanego.

Art. 17 [Określenie uczestników procesu budowlanego] Uczestnikami procesu budowlanego, w rozumieniu ustawy, są:

- 1) inwestor;
- 2) inspektor nadzoru inwestorskiego;
- 3) projektant;
- 4) kierownik budowy lub kierownik robót.

Art. 18 [Obowiązki inwestora]

1. Do obowiązków inwestora należy zorganizowanie procesu budowy, z uwzględnieniem zawartych w przepisach zasad bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, a w szczególności zapewnienie:

- 1) opracowania projektu budowlanego i, stosownie do potrzeb, innych projektów,
 - 2) objęcia kierownictwa budowy przez kierownika budowy,
 - 3) opracowania planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia,
 - 4) wykonania i odbioru robót budowlanych,
 - 5) w przypadkach uzasadnionych wysokim stopniem skomplikowania robót budowlanych lub warunkami gruntowymi, nadzoru nad wykonywaniem robót budowlanych - przez osoby o odpowiednich kwalifikacjach zawodowych.
2. Inwestor może ustanowić inspektora nadzoru inwestorskiego na budowie.
3. Inwestor może zobowiązać projektanta do sprawowania nadzoru autorskiego.

Art. 19 [Wypadki szczególne]

1. Właściwy organ może w decyzji o pozwoleniu na budowę naładować inwestora obowiązkiem ustanowienia inspektora nadzoru inwestorskiego, a także obowiązkiem zapewnienia nadzoru autorskiego, w przypadkach uzasadnionych wysokim stopniem skomplikowania obiektu lub robót budowlanych bądź przewidywanym wpływem na środowisko.

2. Minister właściwy do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa określi, w drodze rozporządzenia, rodzaje obiektów budowlanych, przy których realizacji jest wymagane ustanowienie inspektora nadzoru inwestorskiego, oraz list obiektów budowlanych i kryteria techniczne, jakimi powinien kierować się organ podczas nakładania na inwestora obowiązku ustanowienia inspektora nadzoru inwestorskiego.

Art. 20 [Obowiązki projektanta]

1. Do podstawowych obowiązków projektanta należą:

1) opracowanie projektu budowlanego w sposób zgodny z ustaleniami określonymi w decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, w decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, o której mowa w art. 71 ust. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2013 r. poz. 1235 i 1238), lub w pozwoleniu, o którym mowa w art. 23 i 23a ustawy z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej (Dz.U. z 2013 r. poz. 934 i 1014), wymaganiami ustawy, przepisami oraz zasadami wiedzy technicznej;

1a) zapewnienie, w razie potrzeby, udziału w opracowaniu projektu osób posiadających uprawnienia budowlane do projektowania w odpowiedniej specjalności oraz wzajemne skoordynowanie techniczne wykonanych przez te osoby opracowań projektowych, zapewniając uwzględnienie zawartych w przepisach zasad bezpieczeństwa i ochrony zdrowia w procesie budowy, z uwzględnieniem specyfiki projektowanego obiektu budowlanego;

1b) sporządzenie informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia ze względu na specyfikę projektowanego obiektu budowlanego, uwzględnianej w planie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia;

2) uzyskanie wymaganych opinii, uzgodnień i sprawdzeń rozwiązań projektowych w zakresie wynikającym z przepisów;

3) wyrażenie w twierdzeniu dotyczących projektu i zawartych w nim rozwiązaniach;

3a) sporządzenie lub uzgadnianie indywidualnej dokumentacji technicznej, o której mowa w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o wyrobach budowlanych (Dz.U. Nr 92, poz. 881, z późn. zm.³⁾);

4) sprawowanie nadzoru autorskiego nad działaniem inwestora lub właściwego organu w zakresie:

a) stwierdzania w toku wykonywania robót budowlanych zgodnie z realizacją z projektem,

b) uzgadniania możliwości wprowadzenia rozwiązań zamiennych w stosunku do przewidzianych w projekcie, zgłoszonych przez kierownika budowy lub inspektora nadzoru inwestorskiego.

2. Projektant ma obowiązek zapewnić sprawdzenie projektu architektoniczno-budowlanego pod względem zgodności z przepisami, w tym techniczno-budowlanymi, przez osobę posiadającą uprawnienia budowlane do projektowania bez ograniczeń w odpowiedniej specjalności lub rzeczoznawcę budowlanego.

3. Obowiązek, o którym mowa w ust. 2, nie dotyczy:

1) zakresu objętego sprawdzaniem i opiniowaniem na podstawie przepisów szczególnych;

2) projektów obiektów budowlanych o prostej konstrukcji, jak: budynki mieszkalne jednorodzinne, niewielkie obiekty gospodarcze, inwentarskie i składowe.

4. Projektant, a także sprawdzający, o którym mowa w ust. 2, do projektu budowlanego dołącza oświadczenie o sporządzeniu projektu budowlanego, zgodnie z obowiązującymi przepisami oraz zasadami wiedzy technicznej.

Art. 21 [Uprawnienia projektanta] Projektant, w trakcie realizacji budowy, ma prawo:

1) wstępu na teren budowy i dokonywania zapisów w dzienniku budowy dotyczących jej realizacji;

2) dani wpisem do dziennika budowy wstrzymania robót budowlanych w razie:

a) stwierdzenia możliwości powstania zagrożenia,

b) wykonywania ich niezgodnie z projektem.

Art. 21a [Plan bezpieczeństwa i ochrony zdrowia]

1. Kierownik budowy jest obowiązany, w oparciu o informacje, o których mowa w art. 20 ust. 1 pkt 1b, sporządzić lub zapewnić sporządzenie, przed rozpoczęciem budowy, planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, uwzględniającego specyfikę obiektu budowlanego i warunki prowadzenia robót budowlanych, w tym planowane jednoczesne prowadzenie robót budowlanych i produkcji przemysłowej.

1a. Plan bezpieczeństwa i ochrony zdrowia na budowie sporządza się, jeżeli:

1) w trakcie budowy wykonywany będzie przynajmniej jeden z rodzajów robót budowlanych wymienionych w ust. 2 lub

2) przewidywane roboty budowlane mają trwać dłużej niż 30 dni roboczych i jednocześnie będzie przy nich zatrudnionych co najmniej 20 pracowników lub pracochłonność planowanych robót będzie przekraczała 500 osobodni.

2. W planie, o którym mowa w ust. 1, należy uwzględnić specyfikę następujących rodzajów robót budowlanych:

1) których charakter, organizacja lub miejsce prowadzenia stwarza szczególnie wysokie ryzyko powstania zagrożenia bezpieczeństwa i zdrowia ludzi, a w szczególności przysypania ziemi lub upadku z wysokości;

2) przy prowadzeniu których występuje działanie substancji chemicznych lub czynników biologicznych zagrażających bezpieczeństwu i zdrowiu ludzi;

3) stwarzających zagrożenie promieniowaniem jonizującym;

4) prowadzonych w pobliżu linii wysokiego napięcia lub czynnych linii komunikacyjnych;

- 5) stwarzających ryzyko utonięcia pracowników;
 - 6) prowadzonych w studniach, pod ziemią i w tunelach;
 - 7) wykonywanych przez kierujących pojazdami zasilanymi z linii napowietrznych;
 - 8) wykonywanych w ksonach, z atmosfer wytwarzanych ze sprężonego powietrza;
 - 9) wymagających użycia materiałów wybuchowych;
 - 10) prowadzonych przy montażu i demontażu części elementów prefabrykowanych.
3. Wymagania dotyczące bezpieczeństwa i ochrony zdrowia przy wykonywaniu robót budowlanych określone przepisami w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy.
4. Minister właściwy do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) szczegółowy zakres i form:
 - a) informacji dotyczących bezpieczeństwa i ochrony zdrowia,
 - b) planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia - mającego na uwadze specyfikę projektowanego obiektu budowlanego;
- 2) szczegółowy zakres rodzajów robót budowlanych, o których mowa w ust. 2, mającego na uwadze stopień zagrożenia, jakie stwarzają poszczególne ich rodzaje.

Art. 22 [Obowiązki kierownika budowy] Do podstawowych obowiązków kierownika budowy należą:

- 1) protokolarne przejęcie od inwestora i odpowiednie zabezpieczenie terenu budowy wraz ze znajdującymi na nim obiektami budowlanymi, urządzeniami technicznymi i stałymi punktami osnowy geodezyjnej oraz podlegającymi ochronie elementami środowiska przyrodniczego i kulturowego;
- 2) prowadzenie dokumentacji budowy;
- 3) zapewnienie geodezyjnego wytyczenia obiektu oraz zorganizowanie budowy i kierowanie budową obiektu budowlanego w sposób zgodny z projektem i pozwoleniem na budowę, przepisami, w tym techniczno-budowlanymi, oraz przepisami bezpieczeństwa i higieny pracy;
- 3a) koordynowanie realizacji zadań zapobiegających zagrożeniom bezpieczeństwa i ochrony zdrowia:
 - a) przy opracowywaniu technicznych lub organizacyjnych założeń planowanych robót budowlanych lub ich poszczególnych etapów, które mają być prowadzone jednocześnie lub kolejno,
 - b) przy planowaniu czasu wymaganego do zakończenia robót budowlanych lub ich poszczególnych etapów;
- 3b) koordynowanie działań zapewniających przestrzeganie podczas wykonywania robót budowlanych zasad bezpieczeństwa i ochrony zdrowia zawartych w przepisach, o których mowa w art. 21a ust. 3, oraz w planie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia;
- 3c) wprowadzanie niezbędnych zmian w informacji, o której mowa w art. 20 ust. 1 pkt 1b, oraz w planie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, wynikających z postępu wykonywanych robót budowlanych;
- 3d) podejmowanie niezbędnych działań uniemożliwiających wstąpienie na budowę osobom nieupoważnionym;
- 4) wstrzymanie robót budowlanych w przypadku stwierdzenia możliwości powstania zagrożenia oraz bezwzględne zawiadomienie o tym właściwego organu;
- 5) zawiadomienie inwestora o wpisaniu do dziennika budowy dotyczącym wstrzymania robót budowlanych z powodu wykonywania ich niezgodnie z projektem;
- 6) realizacja zaleceń wpisanych do dziennika budowy;
- 7) zgłaszanie inwestorowi do sprawdzenia lub odbioru wykonanych robót ulegających zakryciu lub zanikających oraz zapewnienie dokonania wymaganych przepisami lub ustalonych w umowie prób i sprawdzeń instalacji, urządzeń technicznych i przewodów kominowych przed zgłoszeniem obiektu budowlanego do odbioru;
- 8) przygotowanie dokumentacji powykonawczej obiektu budowlanego;
- 9) zgłoszenie obiektu budowlanego do odbioru odpowiednim wpisem do dziennika budowy oraz uczestniczenie w czynnościach odbioru i zapewnienie usunięcia stwierdzonych wad, a także przekazanie inwestorowi o wiadczenia, o którym mowa w art. 57 ust. 1 pkt 2.

Art. 23 [Uprawnienia kierownika budowy] Kierownik budowy ma prawo:

- 1) wystąpienia do inwestora o zmiany w rozwiązaniach projektowych, jeżeli są one uzasadnione koniecznością zwiększenia bezpieczeństwa realizacji robót budowlanych lub usprawnienia procesu budowy;
- 2) ustosunkowania się w dzienniku budowy do zaleceń w nim zawartych.

Art. 23a (uchylony)

Art. 24 [Zakaz łżnienia funkcji]

1. Łżnienie funkcji kierownika budowy i inspektora nadzoru inwestorskiego nie jest dopuszczalne.
2. Przepisy ust. 1 oraz art. 22 i art. 23 stosuje się odpowiednio do kierownika robót.

Art. 25 [Obowiązki inspektora nadzoru] Do podstawowych obowiązków inspektora nadzoru inwestorskiego należą:

- 1) reprezentowanie inwestora na budowie przez sprawowanie kontroli zgodności jej realizacji z projektem i pozwoleniem na budowę, przepisami oraz zasadami wiedzy technicznej;
- 2) sprawdzanie jakości wykonywanych robót i w budowanych wyrobów budowlanych, a w szczególności zapobieganie zastosowaniu wyrobów budowlanych wadliwych i niedopuszczonych do stosowania w budownictwie;
- 3) sprawdzanie i odbiór robót budowlanych ulegających zakryciu lub zanikających, uczestniczenie w próbach i odbiorach technicznych instalacji, urządzeń technicznych i przewodów kominowych oraz przygotowanie i udział w czynnościach odbioru gotowych obiektów budowlanych i przekazywanie ich do użytkowania;
- 4) potwierdzanie faktycznie wykonanych robót oraz usunięcia wad, a także, na żądanie inwestora, kontrolowanie rozliczeń budowy.

Art. 26 [Uprawnienia inspektora nadzoru] Inspektor nadzoru inwestorskiego ma prawo:

- 1) wydawać kierownikowi budowy lub kierownikowi robót polecenia, potwierdzone wpisem do dziennika budowy, dotyczące: usunięcia nieprawidłowości lub zagrożenia, wykonania prób lub badań, także wymagających odkrycia robót lub elementów zakrytych, oraz przedstawienia ekspertyz dotyczących prowadzonych robót budowlanych i dowodów dopuszczenia do stosowania w budownictwie wyrobów budowlanych oraz urządzeń technicznych;
- 2) żądać od kierownika budowy lub kierownika robót dokonania poprawek lub ponownego wykonania wadliwych wykonanych robót, a także wstrzymania dalszych robót budowlanych w przypadku, gdyby ich kontynuacja mogła wywołać zagrożenie lub spowodować niedopuszczalną niezgodność z projektem lub pozwoleniem na budowę.

Art. 27 [Wyznaczenie koordynatora] Przy budowie obiektu budowlanego, wymagaj cego ustanowienia inspektorów nadzoru inwestorskiego w zakresie ró nych specjalno ci, inwestor wyznacza jednego z nich jako koordynatora ich czynno ci na budowie.

Rozdział 4. Post powanie poprzedzaj ce rozpocz cie robót budowlanych.

Art. 28 [Obowi zek uzyskania pozwolenia]

1. Roboty budowlane mo na rozpocz jedynie na podstawie ostatecznej decyzji o pozwoleniu na budow , z zastrze eniem art. 29-31.

2. Stronami w post powaniu w sprawie pozwolenia na budow s : inwestor oraz wła ciele, u ytkownicy wieczy ci lub zarz dcy nieruchomości znajduj cych si w obszarze oddziaływania obiektu.

3. Przepisu art. 31 Kodeksu post powania administracyjnego nie stosuje si w post powaniu w sprawie pozwolenia na budow .

4. Przepisów ust. 2 i 3 nie stosuje si w post powaniu w sprawie pozwolenia na budow wymagaj cym udziału społecze stwa zgodnie z przepisami ustawy z dnia 3 pa dziernika 2008 r. o dost pnianiu informacji o rodowisku i jego ochronie, udziale społecze stwa w ochronie rodowiska oraz o ocenach oddziaływania na rodowisko. W tym przypadku stosuje si przepisy art. 44 ustawy, o której mowa w zdaniu pierwszym.

Art. 29 [Zwolnienia od uzyskania pozwolenia]

1. Pozwolenia na budow nie wymaga budowa:

1) obiektów gospodarczych zwi zanych z produkcj roln i uzupełniaj cych zabudow zagrodow w ramach istniejącej działki siedliskowej:

a) parterowych budynków gospodarczych o powierzchni zabudowy do 35 m², przy rozpi to ci konstrukcji nie wi kszej ni 4,80 m,

b) płyt do składowania obornika,

c) szczelnych zbiorników na gnojówk lub gnojowic o pojemno ci do 25 m³,

d) naziemnych silosów na materiały sypkie o pojemno ci do 30 m³ i wysoko ci nie wi kszej ni 4,50 m,

e) suszarni kontenerowych o powierzchni zabudowy do 21 m²;

2) wolno stoj cych parterowych budynków gospodarczych, wiat i altan oraz przydomowych oran erii (ogrodów zimowych) o powierzchni zabudowy do 25 m², przy czym łączna liczba tych obiektów na działce nie mo e przekracza dwóch na ka de 500 m² powierzchni działki;

3) indywidualnych przydomowych oczyszczalni cieków o wydajno ci do 7,50 m³ na dob ;

4) altan i obiektów gospodarczych na działkach w rodzinnych ogrodach działkowych o powierzchni zabudowy do 25 m² w miastach i do 35 m² poza granicami miast oraz wysoko ci do 5 m przy dachach stromych i do 4 m przy dachach płaskich;

5) wiat przystankowych i peronowych;

6) budynków gospodarczych o powierzchni zabudowy do 20 m², słu cych jako zaplecze do bie cego utrzymania linii kolejowych, położonych na terenach stanowi cych własno Skarbu Pa stwa i b d cych we władaniu zarz du kolei;

7) wolno stoj cych kabin telefonicznych, szaf i słupków telekomunikacyjnych;

8) parkometrów z własnym zasilaniem;

9) boisk szkolnych oraz boisk, kortów tenisowych, bie ni słu cych do rekreacji;

10) miejsc postojowych dla samochodów osobowych do 10 stanowisk wł cznie;

11) zatok parkingowych na drogach wojewódzkich, powiatowych i gminnych;

12) tymczasowych obiektów budowlanych, niepoł czonych trwale z gruntem i przewidzianych do rozbiórki lub przeniesienia w inne miejsce w terminie okre lonego w zgłoszeniu, o którym mowa w art. 30 ust. 1, ale nie pó niej ni przed upływem 120 dni od dnia rozpocz cia budowy okre lonego w zgłoszeniu;

13) gospodarczych obiektów budowlanych o powierzchni zabudowy do 35 m², przy rozpi to ci konstrukcji nie wi kszej ni 4,80 m, przeznaczonych wył cznie na cele gospodarki le nej i położonych na gruntach le nych Skarbu Pa stwa;

14) obiektów budowlanych pi trz cych wod i upustowych o wysoko ci pi trzenia poni ej 1 m poza rzekami egłównymi oraz poza obszarem parków narodowych, rezerwatów przyrody i parków krajobrazowych oraz ich otulin;

15) przydomowych basenów i oczek wodnych o powierzchni do 30 m²;

16) pomostów o długo ci całkowitej do 25 m i wysoko ci, liczonej od korony pomostu do dna akwenu, do 2,50 m, słu cych do:

a) cumowania niewielkich jednostek pływaj cych, jak łodzie, kajaki, jachty,

b) uprawiania w dkarstwa,

c) rekreacji;

17) opasek brzegowych oraz innych sztucznych, powierzchniowych lub liniowych umocnie brzegów rzek i potoków górskich oraz brzegu morskiego, brzegu morskich wód wewn trznych, niestanowi cych konstrukcji oporowych;

18) pochylni przeznaczonych dla osób niepełnosprawnych;

19) instalacji zbiornikowych na gaz płynny z pojedynczym zbiornikiem o pojemno ci do 7 m³, przeznaczonych do zasilania instalacji gazowych w budynkach mieszkalnych jednorodzinnych;

20) przył czy: elektroenergetycznych, wodoci gowych, kanalizacyjnych, gazowych, ciepłych i telekomunikacyjnych;

20a) telekomunikacyjnych linii kablowych;

20b) kanalizacji kablowej;

21) urz dze pomiarowych, wraz z ogrodzeniami i drogami wewn trznymi, pa stwowej słu by hydrologiczno-meteorologicznej i pa stwowej słu by hydrogeologicznej;

a) posterunków: wodowskazowych, meteorologicznych, opadowych oraz wód podziemnych,

b) punktów: obserwacyjnych stanów wód podziemnych oraz monitoringu jako ci wód podziemnych,

c) piezometrów obserwacyjnych i obudowanych ródek;

- 22) obiektów małej architektury;
- 23) ogrodze ;
- 24) obiektów przeznaczonych do czasowego użytkowania w trakcie realizacji robót budowlanych, położonych na terenie budowy, oraz ustawianie barakowozów używanych przy wykonywaniu robót budowlanych, badaniach geologicznych i pomiarach geodezyjnych;
- 25) tymczasowych obiektów budowlanych stanowiących wyłącznie eksponaty wystawowe, niepełniących jakichkolwiek funkcji użytkowych, usytuowanych na terenach przeznaczonych na ten cel;
- 26) znaków geodezyjnych, a także obiektów triangulacyjnych, poza obszarem parków narodowych i rezerwatów przyrody;
- 27) instalacji telekomunikacyjnych w obrębie budynków budowanych w użytkowaniu.
2. Pozwolenia na budowę nie wymaga wykonywanie robót budowlanych polegających na:
- 1) remoncie istniejących obiektów budowlanych i urządzeń budowlanych, z wyjątkiem obiektów wpisanych do rejestru zabytków;
 - 2) (uchylony)
 - 3) (uchylony)
 - 4) dociepleniu budynków o wysokości do 12 m;
 - 5) utwardzeniu powierzchni gruntu na działkach budowlanych;
 - 6) instalowaniu tablic i urządzeń reklamowych, z wyjątkiem usytuowanych na obiektach wpisanych do rejestru zabytków w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz z wyjątkiem reklam świetlnych i podświetlanych usytuowanych poza obszarem zabudowanym w rozumieniu przepisów o ruchu drogowym;
 - 7) (uchylony)
 - 8) (uchylony)
 - 9) wykonywaniu urządzeń melioracji wodnych szczegółowych, z wyjątkiem:
 - a) ziemnych stawów hodowlanych,
 - b) urządzeń melioracji wodnych szczegółowych usytuowanych w granicach parków narodowych, rezerwatów przyrody i parków krajobrazowych oraz ich otulin;
 - 10) wykonywaniu urządzeń wodocigowych powierzchniowych o wydajności poniżej 50 m³/h oraz obudowy urządzeń wód podziemnych;
 - 11) przebudowie sieci elektroenergetycznych, wodocigowych, kanalizacyjnych, gazowych, ciepłych i telekomunikacyjnych;
 - 12) przebudowie dróg, torów i urządzeń kolejowych;
 - 12a) budowie kanałów technologicznych, w rozumieniu art. 4 pkt 15a ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (Dz.U. z 2013 r. poz. 260 i 843), w pasie drogowym w ramach przebudowy tej drogi;
 - 13) wykonywaniu podczyszczeniowych robót czepalnych polegających na usunięciu słyce dna, powstałych w czasie użytkowania basenów i kanałów portowych oraz torów wodnych, w stosunku do głębokości technicznych (eksploatacyjnych) i nachylenia skarp podwodnych akwenu;
 - 14) instalowaniu krat na obiektach budowlanych;
 - 15) instalowaniu urządzeń, w tym antenowych konstrukcji wsporczych i instalacji radiokomunikacyjnych, na obiektach budowlanych;
 - 16) montażu pomp ciepła, urządzeń fotowoltaicznych o zainstalowanej mocy elektrycznej do 40 kW oraz wolnostojących kolektorów słonecznych;
 - 17) instalowaniu kabli telekomunikacyjnych w kanalizacji kablowej.
3. Pozwolenia na budowę wymagają przedsięwzięcia, które wymagają przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko, oraz przedsięwzięcia wymagające przeprowadzenia oceny oddziaływania na obszar Natura 2000, zgodnie z art. 59 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Art. 29a [Budowa przył czy]

1. Budowa przył czy, o których mowa w art. 29 ust. 1 pkt 20, wymaga sporządzenia planu sytuacyjnego na kopii aktualnej mapy zasadniczej lub mapy jednostkowej przyjętej do państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego.
2. Do budowy, o której mowa w ust. 1, stosuje się przepisy prawa energetycznego albo o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu cieków.
3. Przepisów ust. 1 i 2 nie stosuje się, jeżeli inwestor dokonał zgłoszenia, o którym mowa w art. 30.

Art. 30 [Obowiązek zgłoszenia]

1. Zgłoszenia właściwemu organowi wymaga, z zastrzeżeniem art. 29 ust. 3:
 - 1) budowa, o której mowa w art. 29 ust. 1 pkt 1-3, 5-19 i 20a-21;
 - 1a) budowa, o której mowa w art. 29 ust. 1 pkt 20 - z zastrzeżeniem art. 29a;
 - 2) wykonywanie robót budowlanych, o których mowa w art. 29 ust. 2 pkt 1, 4-6 oraz 9-13;
 - 3) budowa ogrodzenia strony dróg, ulic, placów, torów kolejowych i innych miejsc publicznych oraz ogrodzenia o wysokości powyżej 2,20 m i wykonywanie robót budowlanych polegających na instalowaniu:
 - a) krat na budynkach mieszkalnych wielorodzinnych, użyteczności publicznej i zamieszkania zbiorowego oraz obiektach wpisanych do rejestru zabytków,
 - b) urządzeń o wysokości powyżej 3 m na obiektach budowlanych,
 - c) (uchylona);
 - 4) budowa obiektów małej architektury w miejscach publicznych.
2. W zgłoszeniu należy określić rodzaj, zakres i sposób wykonywania robót budowlanych oraz termin ich rozpoczęcia. Do zgłoszenia należy dołączyć oświadczenie, o którym mowa w art. 32 ust. 4 pkt 2, oraz, w zależności od potrzeb, odpowiednie szkice lub rysunki, a także pozwolenia, uzgodnienia i opinie wymagane odrębnymi przepisami. W razie konieczności uzupełnienia zgłoszenia właściwemu organowi nakłada, w drodze postanowienia, na zgłaszającego obowiązek uzupełnienia, w określonym terminie, brakujących dokumentów, a w przypadku ich nieuzupełnienia - wnosi sprzeciw, w drodze decyzji.
3. Do zgłoszenia budowy, o której mowa w art. 29 ust. 1 pkt 19 i 20, należy ponadto dołączyć projekt zagospodarowania działki lub terenu wraz z opisem technicznym instalacji, wykonany przez projektanta posiadającego odpowiednie uprawnienia budowlane. Projekt zagospodarowania działki lub terenu, w przypadku budowy instalacji gazowej, o której mowa w art. 29 ust. 1 pkt 19, powinien być uzgodniony z podmiotem właściwym do spraw zabezpieczenia przeciwpowodziowego.

4. W zgłoszeniu budowy, o której mowa w ust. 1 pkt 4, należy ponadto przedstawić projekt zagospodarowania działki lub terenu, wykonany przez projektanta posiadającego wymagane uprawnienia budowlane.

4a. W zgłoszeniu przebudowy drogi w transeuropejskiej sieci drogowej należy ponadto przedstawić:

- 1) wynik audytu bezpieczeństwa ruchu drogowego, o którym mowa w art. 24l ust. 1 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych;
- 2) uzasadnienie zarządcy drogi, o którym mowa w art. 24l ust. 4 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych.

5. Zgłoszenia, o którym mowa w ust. 1, należy dokonać przed terminem zamierzonego rozpoczęcia robót budowlanych. Do wykonywania robót budowlanych można przystąpić, jeżeli w terminie 30 dni od dnia doręczenia zgłoszenia właściwy organ nie wniesie, w drodze decyzji, sprzeciwu i nie później niż po upływie 2 lat od określonego w zgłoszeniu terminu ich rozpoczęcia.

5a. (uchylony)

6. Właściwy organ wnosi sprzeciw, jeżeli:

- 1) zgłoszenie dotyczy budowy lub wykonywania robót budowlanych objętych obowiązkiem uzyskania pozwolenia na budowę;
- 2) budowa lub wykonywanie robót budowlanych objętych zgłoszeniem narusza ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub inne przepisy;
- 3) zgłoszenie dotyczy budowy tymczasowego obiektu budowlanego, o którym mowa w art. 29 ust. 1 pkt 12, w miejscu, w którym taki obiekt istnieje.

7. Właściwy organ może natomiast, w drodze decyzji, o której mowa w ust. 5, obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych objętych obowiązkiem zgłoszenia, o którym mowa w ust. 1, jeżeli ich realizacja może naruszać ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub spowodować:

- 1) zagrożenie bezpieczeństwa ludzi lub mienia;
- 2) pogorszenie stanu środowiska lub stanu zachowania zabytków;
- 3) pogorszenie warunków zdrowotno-sanitarnych;
- 4) wprowadzenie, utrwalenie bądź zwiększenie ograniczeń lub uciążliwości dla terenów siedliskowych.

Art. 31 [Rozbiórki]

1. Pozwolenia nie wymaga rozbiórka:

- 1) budynków i budowli - niewpisanych do rejestru zabytków oraz nieobjętych ochroną konserwatorską - o wysokości poniżej 8 m, jeżeli ich odległość od granicy działki jest nie mniejsza niż połowa wysokości;
- 2) obiektów i urządzeń budowlanych, na budowach których nie jest wymagane pozwolenie na budowę, jeżeli nie podlegają ochronie jako zabytki.

2. Rozbiórka obiektów budowlanych, o których mowa w ust. 1 pkt 1, wymaga uprzedniego zgłoszenia właściwemu organowi, w którym należy określić rodzaj, zakres i sposób wykonywania tych robót. Przepis art. 30 ust. 5 stosuje się odpowiednio.

3. Właściwy organ może natomiast obowiązek uzyskania pozwolenia na rozbiórkę obiektów, o których mowa w ust. 1 pkt 1, jeżeli rozbiórka tych obiektów:

- 1) może wpłynąć na pogorszenie stosunków wodnych, warunków sanitarnych oraz stanu środowiska lub
- 2) wymaga zachowania warunków, od których spełnienia może być uzależnione prowadzenie robót związanych z rozbiórką.

4. Właściwy organ może także, ze względu na bezpieczeństwo ludzi lub mienia, przedstawienia danych o obiekcie budowlanym lub dotyczących prowadzenia robót rozbiórkowych.

5. Roboty zabezpieczające i rozbiórkowe można rozpocząć przed uzyskaniem pozwolenia na rozbiórkę lub przed ich zgłoszeniem, jeżeli mają one na celu usunięcie bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa ludzi lub mienia. Rozpoczęcie takich robót nie zwalnia od obowiązku bezwzględnego uzyskania pozwolenia na rozbiórkę lub zgłoszenia o zamierzonej rozbiórce obiektu budowlanego.

Art. 32 [Wymagania dotyczące pozwole]

1. Pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego może być wydane po uprzednim:

- 1) przeprowadzeniu oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko albo oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000, jeżeli jest ona wymagana przepisami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko;
- 2) uzyskaniu przez inwestora, wymaganych przepisami szczególnymi, pozwoleń, uzgodnień lub opinii innych organów;

3) wyrażeniu zgody przez ministra właściwego do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa - w przypadku budowy gazociągów o zasięgu krajowym lub jeżeli budowa ta wynika z umów międzynarodowych.

2. Uzgodnienie, wyrażenie zgody lub opinii, o których mowa w ust. 1 pkt 2, powinny nastąpić w terminie 14 dni od dnia przedstawienia proponowanych rozwiązań. Niezależnie przez organ stanowiska w tym terminie uznaje się jako brak zastrzeżeń do przedstawionych rozwiązań.

3. Przepis ust. 2 nie dotyczy przypadków, w których stanowisko powinno być wyrażone w drodze decyzji, oraz uzgodnienia i opiniowania przeprowadzanego w ramach oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko albo oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000.

4. Pozwolenie na budowę może być wydane wyłącznie temu, kto:

1) złożył wniosek w tej sprawie w okresie ważności decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, jeżeli jest ona wymagana zgodnie z przepisami o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym;

1a) złożył wniosek w tej sprawie w okresie ważności pozwolenia, o którym mowa w art. 23 i art. 23a ustawy z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej, jeżeli jest ono wymagane;

2) złożył oświadczenie, pod rygorem odpowiedzialności karnej, o posiadanych prawie do dysponowania nieruchomością na cele budowlane.

4a. Nie wydaje się pozwolenia na budowę w przypadku rozpoczęcia robót budowlanych z naruszeniem przepisu art. 28 ust. 1.

5. Minister właściwy do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa określi, w drodze rozporządzenia, wzory: wniosku o pozwolenie na budowę, oświadczenia o posiadanych prawie do dysponowania nieruchomością na cele budowlane i decyzji o pozwoleniu na budowę.

6. Wzory wniosku i o wiadczenia, o których mowa w ust. 5, powinny obejmowa w szczególno ci dane osobowe lub nazw inwestora oraz inne informacje niezb dne do podj cia rozstrzygni cia w prowadzonym post powaniu. Wzór decyzji o pozwoleniu na budow powinien obejmowa w szczególno ci okre lenie organu wydaj cego decyzj , dane osobowe lub nazw inwestora i innych stron post powania oraz inne informacje niezb dne inwestorowi do legalnego wykonywania robót budowlanych.

Art. 33 [Wypadki szczególne]

1. Pozwolenie na budow dotyczy całego zamierzenia budowlanego. W przypadku zamierzenia budowlanego obejmuj cego wi cej ni jeden obiekt, pozwolenie na budow mo e, na wniosek inwestora, dotyczy wybranych obiektów lub zespołu obiektów, mog cych samodzielnie funkcjonowa zgodnie z przeznaczeniem. Je eli pozwolenie na budow dotyczy wybranych obiektów lub zespołu obiektów, inwestor jest obowi zany przedstawi projekt zagospodarowania działki lub terenu, o którym mowa w art. 34 ust. 3 pkt 1, dla całego zamierzenia budowlanego.

2. Do wniosku o pozwolenie na budow nale y doł czy :

1) cztery egzemplarze projektu budowlanego wraz z opiniami, uzgodnieniami, pozwoleniami i innymi dokumentami wymaganymi przepisami szczególnymi oraz za wiadczeniem, o którym mowa w art. 12 ust. 7, aktualnym na dzie opracowania projektu; nie dotyczy to uzgodnienia i opiniowania przeprowadzanego w ramach oceny oddziaływania przedsi wzi cia na rodowisko albo oceny oddziaływania przedsi wzi cia na obszar Natura 2000;

2) o wiadczenie o posiadaniem praw do dysponowania nieruchomo ci na cele budowlane;

3) decyzj o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, je eli jest ona wymagana zgodnie z przepisami o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym;

3a) pozwolenie, o którym mowa w art. 23 i art. 23a ustawy z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej, je eli jest ono wymagane;

4) w przypadku obiektów zakładów górniczych oraz obiektów usytuowanych na terenach zamkni tych i terenach, o których mowa w art. 82 ust. 3 pkt 1, postanowienie o uzgodnieniu z organem administracji architektoniczno-budowlanej, o którym mowa w art. 82 ust. 2, projektowanych rozwi za w zakresie:

a) linii zabudowy oraz elewacji obiektów budowlanych projektowanych od strony dróg, ulic, placów i innych miejsc publicznych,

b) przebiegu i charakterystyki technicznej dróg, linii komunikacyjnych oraz sieci uzbrojenia terenu, wyprowadzonych poza granice terenu zamkni tego, portów morskich i przystani morskich, a tak e podł cze tych obiektów do sieci u ytku publicznego;

5) w przypadku obiektów handlowych zezwolenie, o którym mowa w *art. 3 ustawy z dnia 11 maja 2007 r. o tworzeniu i działaniu wielkopowierzchniowych obiektów handlowych (Dz.U. Nr 127, poz. 880)*⁴⁾;

6) w przypadku obiektów budowlanych, do których ciepło b dzie dostarczane z indywidualnego ródła ciepła nieb d cego odnawialnym ródłem energii, ródłem ciepła u ytkowego w kogeneracji lub ródłem ciepła odpadowego z instalacji przemysłowych, dla których to obiektów przewidywana szczytowa moc cieplna instalacji i urz dze do ogrzewania tych obiektów wynosi nie mniej ni 50 kW i zlokalizowanych na terenie, na którym istniej techniczne warunki dostarczania ciepła z sieci ciepłowniczej, w której nie mniej ni 75% ciepła w skali roku kalendarzowego stanowi wytwarzane w odnawialnych ródłach energii, ciepło u ytkowe w kogeneracji lub ciepło odpadowe z instalacji przemysłowych, a ceny ciepła stosowane przez przedsi biorstwo energetyczne zajmuj ce si wytwarzaniem ciepła i dostarczaj ce ciepło do tej sieci ciepłowniczej, s ni sze od obowi zuj cej redniej ceny sprzeda y ciepła, o której mowa w art. 23 ust. 2 pkt 18 lit. c ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. - Prawo energetyczne, dla ródła ciepła zu ywaj cego tego samego rodzaju paliwo:

a) odmow wydania warunków przył czenia do sieci przez przedsi biorstwo energetyczne zajmuj ce si przesyłem lub dystrybucj ciepła albo

b) audyt, o którym mowa w art. 28 ust. 3 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o efektywno ci energetycznej (Dz.U. Nr 94, poz. 551, z pó n. zm.⁵⁾), wskazuj cy, e dostarczanie ciepła do tego obiektu z sieci ciepłowniczej zapewnia ni sz efektywno energetyczn , ani eli z innego indywidualnego ródła ciepła, które mo e by wykorzystane do dostarczania ciepła do tego obiektu;

7) w przypadku drogi w transeuropejskiej sieci drogowej:

a) wynik audytu bezpiecze stwa ruchu drogowego, o którym mowa w art. 24l ust. 1 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych,

b) uzasadnienie zarz dcy drogi, o którym mowa w art. 24l ust. 4 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych.

2a. Na postanowienie, o którym mowa w ust. 2 pkt 4, nie przysługuje za alenie.

3. Do wniosku o pozwolenie na budow obiektów budowlanych:

1) których wykonanie lub u ytkowanie mo e stwarza powa ne zagro enie dla u ytkowników, takich jak: objekty energetyki j drowej, rafinerie, zakłady chemiczne, zapory wodne lub

2) których projekty budowlane zawieraj nowe, niesprawdzone w krajowej praktyce, rozwi zania techniczne, nieznajduj ce podstaw w przepisach i Polskich Normach, nale y doł czy specjalistyczn opini wydan przez osob fizyczn lub jednostk organizacyjn wskazan przez wła ciwego ministra.

4. Do wniosku o pozwolenie na rozbiórk nale y doł czy :

1) zgod wła ciciela obiektu;

2) szkic usytuowania obiektu budowlanego;

3) opis zakresu i sposobu prowadzenia robót rozbiórkowych;

4) opis sposobu zapewnienia bezpiecze stwa ludzi i mienia;

5) pozwolenia, uzgodnienia lub opinie innych organów, a tak e inne dokumenty, wymagane przepisami szczególnymi; nie dotyczy to uzgodnienia i opinii uzyskiwanych w ramach oceny oddziaływania przedsi wzi cia na rodowisko albo oceny oddziaływania przedsi wzi cia na obszar Natura 2000;

6) w zale no ci od potrzeb, projekt rozbiórki obiektu.

5. Projekt budowlany i inne dokumenty, o których mowa w ust. 2-4, zawieraj ce informacje niejawne mog by za zgod wła ciwego organu przechowywane przez inwestora.

Art. 34 [Projekt budowlany]

1. Projekt budowlany powinien spełnia wymagania okre lone w decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, je eli jest ona wymagana zgodnie z przepisami o planowaniu i zagospodarowaniu

przestrzennym, lub w pozwoleniu, o którym mowa w art. 23 i art. 23a ustawy z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej, jeżeli jest ono wymagane.

2. Zakres i treść projektu budowlanego powinny być dostosowane do specyfiki i charakteru obiektu oraz stopnia skomplikowania robót budowlanych.

3. Projekt budowlany powinien zawierać:

1) projekt zagospodarowania działki lub terenu, sporządzony na aktualnej mapie, obejmujący: określenie granic działki lub terenu, usytuowanie, obrys i układy istniejących i projektowanych obiektów budowlanych, sieci uzbrojenia terenu, sposób odprowadzania lub oczyszczania cieków, układ komunikacyjny i układ zieleni, ze wskazaniem charakterystycznych elementów, wymiarów, rzędnych i wzajemnych odległości obiektów, w nawiazaniu do istniejących i projektowanej zabudowy terenów siedlisk;

2) projekt architektoniczno-budowlany, określający funkcję, formę i konstrukcję obiektu budowlanego, jego charakterystyk energetyczną i ekologiczną oraz proponowane niezabudowane rozwiązania techniczne, a także materiały, ukazujące zasady nawiazania do otoczenia, a w stosunku do obiektów budowlanych, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 4 - również opis dostępu do obiektu dla osób niepełnosprawnych;

3) stosownie do potrzeb:

a) z zastrzeżeniem art. 33 ust. 2 pkt 6, o wiadczenia właścicieli jednostek organizacyjnych o zapewnieniu dostaw energii, wody, ciepła i gazu, odbioru cieków oraz o warunkach przyłączenia obiektu do sieci wodociągowej, kanalizacyjnych, ciepłych, gazowych, elektroenergetycznych, telekomunikacyjnych oraz dróg i drowych,

b) o wiadczenie właściciela drogi o możliwości przyłączenia działki z drogą publiczną zgodnie z przepisami o drogach publicznych;

4) w zależności od potrzeb, wyniki badań geologiczno-inżynierskich oraz geotechniczne warunki posadowienia obiektów budowlanych.

3a. Przepisu ust. 3 pkt 1 nie stosuje się do projektu budowlanego przebudowy lub montażu obiektu budowlanego, jeżeli, zgodnie z przepisami o zagospodarowaniu przestrzennym, nie jest wymagane ustalenie warunków zabudowy i zagospodarowania terenu.

3b. Przepisu ust. 3 pkt 2 nie stosuje się do projektu budowlanego budowy lub przebudowy urządzeń budowlanych bądź podziemnych sieci uzbrojenia terenu, jeżeli cała problematyka może być przedstawiona w projekcie zagospodarowania działki lub terenu.

4. Projekt budowlany podlega zatwierdzeniu w decyzji o pozwoleniu na budowę.

5. Inwestor, spełniający warunki do uzyskania pozwolenia na budowę, może przed wydaniem ostatecznej decyzji o zatwierdzeniu projektu budowlanego, poprzedzając wydanie decyzji o pozwoleniu na budowę. Decyzja jest ważna przez czas w niej oznaczony, jednak nie dłużej niż rok.

6. Minister właściwy do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa określi, w drodze rozporządzenia:

1) szczegółowy zakres i formę projektu budowlanego, uwzględniając zawartość projektu budowlanego w celu zapewnienia czytelności danych;

2) szczegółowe zasady ustalania geotechnicznych warunków posadowiania obiektów budowlanych, uwzględniając przydatność gruntu na potrzeby projektowanego obiektu i jego charakteru oraz zakwalifikowania go do odpowiedniej kategorii geotechnicznej.

Art. 35 [Sprawdzanie rozwi za projektowych]

1. Przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę lub ostatecznej decyzji o zatwierdzeniu projektu budowlanego właściwy organ sprawdza:

1) zgodność projektu budowlanego z ustaleniami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu w przypadku braku miejscowego planu, a także wymaganiami ochrony środowiska, w szczególności określonymi w decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, o której mowa w art. 71 ust. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko;

2) zgodność projektu zagospodarowania działki lub terenu z przepisami, w tym techniczno-budowlanymi;

3) kompletność projektu budowlanego i posiadanie wymaganych opinii, uzgodnień, pozwoleń i sprawdzeń oraz informacji dotyczących bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, o której mowa w art. 20 ust. 1 pkt 1b, za wiadczenia, o którym mowa w art. 12 ust. 7, oraz dokumentów, o których mowa w art. 33 ust. 2 pkt 6;

4) wykonanie - w przypadku obowiązków sprawdzenia projektu, o którym mowa w art. 20 ust. 2, także sprawdzenie projektu - przez osobę posiadającą wymagane uprawnienia budowlane i legitymującą się aktualnym na dzień opracowania projektu - lub jego sprawdzenia - za wiadczeniem, o którym mowa w art. 12 ust. 7.

2. (uchylony)

3. W razie stwierdzenia naruszenia, w zakresie określonym w ust. 1, właściwy organ nakłada postanowieniem obowiązkiem usunięcia wskazanych nieprawidłowości, określając termin ich usunięcia, a po jego bezskutecznym upływie wydaje decyzję o odmowie zatwierdzenia projektu i udzielenia pozwolenia na budowę.

4. W razie spełnienia wymagań określonych w ust. 1 oraz w art. 32 ust. 4, właściwy organ nie może odmówić wydania decyzji o pozwoleniu na budowę.

5. Właściwy organ wydaje decyzję o odmowie zatwierdzenia projektu budowlanego i udzielenia pozwolenia na budowę, jeżeli na terenie, którego dotyczy projekt zagospodarowania działki lub terenu, znajduje się obiekt budowlany, w stosunku do którego orzeczono nakaz rozbioru.

6. W przypadku gdy właściwy organ nie wyda decyzji w sprawie pozwolenia na budowę w terminie 65 dni od dnia złożenia wniosku o wydanie takiej decyzji, organ wysze go stopnia wymierza temu organowi, w drodze postanowienia, na które przysługuje zażalenie, karę w wysokości 500 zł za każdy dzień zwłoki. Wpływy z kar stanowią dochód budżetu państwa.

6a. Przepisu ust. 6 nie stosuje się do pozwolenia na budowę wydawanego dla przedsięwzięcia podlegającego ocenie oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko albo ocenie oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000.

7. Karę uiszcza się w terminie 14 dni od dnia doręczenia postanowienia, o którym mowa w ust. 6. W przypadku nieuiszczenia kary, o której mowa w ust. 6, podlega ona ściąganiu w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

8. Do terminu, o którym mowa w ust. 6, nie wlicza się terminów przewidzianych w przepisach prawa do dokonania określonych czynności, okresów zawieszenia postępowania oraz okresów opóźnienia spowodowanych z winy strony, albo z przyczyn niezależnych od organu.

Art. 35a [Kaucja na zabezpieczenie]

1. W przypadku wniesienia skargi do sądu administracyjnego na decyzję o pozwoleniu na budowę wstrzymanie wykonania tej decyzji na wniosek skarżącego sąd może uzależnić od złożenia przez skarżącego kaucji na zabezpieczenie roszczeń inwestora z powodu wstrzymania wykonania decyzji.
2. W przypadku uznania skargi za słuszną w całości lub w części kaucja podlega zwrotowi.
3. W przypadku oddalenia skargi kaucja przeznaczona jest na zaspokojenie roszczeń inwestora.
4. W sprawach kaucji stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o zabezpieczeniu roszczeń.

Art. 36 [Treść decyzji o pozwoleniu]

1. W decyzji o pozwoleniu na budowę właściwy organ, w razie potrzeby:
 - 1) określa szczególne warunki zabezpieczenia terenu budowy i prowadzenia robót budowlanych;
 - 2) określa czas użytkowania tymczasowych obiektów budowlanych;
 - 3) określa terminy rozbiórki:
 - a) istniejących obiektów budowlanych nieprzewidzianych do dalszego użytkowania,
 - b) tymczasowych obiektów budowlanych;
 - 4) określa szczegółowe wymagania dotyczące nadzoru na budowie;
 - 5) zamieszcza informację o obowiązkach i warunkach, wynikających z art. 54 lub art. 55;
 - 6) *(uchylony)*
 2. *(uchylony)*

Art. 36a [Decyzja o zmianie pozwolenia]

1. Istotne odstępstwo od zatwierdzonego projektu budowlanego lub innych warunków pozwolenia na budowę jest dopuszczalne jedynie po uzyskaniu decyzji o zmianie pozwolenia na budowę.
2. Właściwy organ uchyla decyzję o pozwoleniu na budowę, w przypadku wydania decyzji, o której mowa w art. 51 ust. 1 pkt 3.
3. W postępowaniu w sprawie zmiany decyzji o pozwoleniu na budowę, przepisy art. 32-35 stosuje się odpowiednio do zakresu tej zmiany.
4. *(uchylony)*
5. Nieistotne odstępstwo od zatwierdzonego projektu budowlanego lub innych warunków pozwolenia na budowę nie wymaga uzyskania decyzji o zmianie pozwolenia na budowę i jest dopuszczalne, o ile nie dotyczy:
 - 1) zakresu objętego projektem zagospodarowania działki lub terenu,
 - 2) charakterystycznych parametrów obiektu budowlanego: kubatury, powierzchni zabudowy, wysokości, długości, szerokości i liczby kondygnacji,
 - 3) *(uchylony)*
 - 4) *(uchylony)*
 - 5) zapewnienia warunków niezbędnych do korzystania z tego obiektu przez osoby niepełnosprawne,
 - 6) zmiany zamierzonego sposobu użytkowania obiektu budowlanego lub jego części,
 - 7) ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenuoraz nie wymaga uzyskania opinii, uzgodnień, pozwoleń i innych dokumentów, wymaganych przepisami szczególnymi.
6. Projektant dokonuje kwalifikacji zamierzonego odstępstwa oraz jest obowiązany zamieścić w projekcie budowlanym odpowiednie informacje (rysunek i opis) dotyczące odstępstwa, o którym mowa w ust. 5.

Art. 37 [Wygasnięcie pozwolenia]

1. Decyzja o pozwoleniu na budowę wygasa, jeżeli budowa nie została rozpoczęta przed upływem 3 lat od dnia, w którym decyzja ta stała się ostateczna lub budowa została przerwana na czas dłuższy niż 3 lata.
2. Rozpoczęcie albo wznowienie budowy, w przypadkach określonych w ust. 1, art. 36a ust. 2 albo w razie stwierdzenia nieważności lub uchylenia decyzji o pozwoleniu na budowę, może nastąpić po wydaniu nowej decyzji o pozwoleniu na budowę, o której mowa w art. 28, albo decyzji o pozwoleniu na wznowienie robót budowlanych, o której mowa w art. 51 ust. 4.

Art. 38 [Rejestr decyzji o pozwoleniu]

1. Decyzji o pozwoleniu na budowę właściwy organ przesyła niezwłocznie wójtowi, burmistrzowi, prezydentowi miasta albo organowi, który wydał decyzję o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, o której mowa w art. 71 ust. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, lub pozwolenie, o którym mowa w art. 23 i 23a ustawy z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej.
2. Właściwy organ prowadzi rejestr decyzji o pozwoleniu na budowę oraz przechowuje zatwierdzone projekty budowlane, a także inne dokumenty objęte pozwoleniem na budowę, co najmniej przez okres istnienia obiektu budowlanego, z zastrzeżeniem ust. 3.
3. Właściwy organ w decyzji o pozwoleniu na budowę obiektu budowlanego na terenie zamkniętym niezbędnymi na cele obronności lub bezpieczeństwa wyrazi zgodę, aby zatwierdzony projekt budowlany, a także inne dokumenty objęte pozwoleniem na budowę zawierające informacje niejawnie przechowywane były przez użytkownika obiektu budowlanego.
4. Przepisy ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko wskazują przypadki, gdy informacje o wydanych decyzjach o pozwoleniu na budowę podaje się do publicznej wiadomości oraz gdy dane o tych decyzjach zamieszcza się w publicznie dostępnych wykazach.

Art. 39 [Obiekty zabytkowe]

1. Prowadzenie robót budowlanych przy obiekcie budowlanym wpisanym do rejestru zabytków lub na obszarze wpisanym do rejestru zabytków wymaga, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, uzyskania pozwolenia na prowadzenie tych robót, wydanego przez właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.
2. Pozwolenie na rozbiórkę obiektu budowlanego wpisanego do rejestru zabytków może być wydane po uzyskaniu decyzji Generalnego Konserwatora Zabytków działającego w imieniu ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego o skreśleniu tego obiektu z rejestru zabytków.
3. W stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a w tych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w

uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

4. Wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany zająć stanowisko w sprawie wniosku o pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektów budowlanych, o których mowa w ust. 3, w terminie 30 dni od dnia jego doręczenia. Niezajęcie stanowiska w tym terminie uznaje się jako brak zastrzeżeń do przedstawionych we wniosku rozwiązań projektowych.

Art. 39a [Budowa na obszarze Pomnika Zagłady] Budowa obiektu budowlanego, tymczasowego obiektu budowlanego i urządzenia budowlanego na obszarze Pomnika Zagłady lub jego strefy ochronnej w rozumieniu ustawy z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (Dz.U. Nr 41, poz. 412, z późn. zm.⁶⁾) wymaga, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, uzyskania zgody właściwego wojewody.

Art. 40 [Przeniesienie decyzji]

1. Organ, który wydał decyzję określonych w art. 28, jest obowiązany, za zgodą strony, na rzecz której decyzja została wydana, do przeniesienia tej decyzji na rzecz innego podmiotu, jeżeli przyjmuje on wszystkie warunki zawarte w tej decyzji oraz złożono wiadczenie, o którym mowa w art. 32 ust. 4 pkt 2.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do decyzji o pozwoleniu na wznowienie robót budowlanych, o której mowa w art. 51 ust. 4.

3. Stronami w postępowaniu o przeniesienie decyzji o pozwoleniu na budowę lub o pozwoleniu na wznowienie robót budowlanych są jedynie podmioty, między którymi ma być dokonane przeniesienie decyzji.

Art. 40a [Rozszerzenie pojęcia] Ilekroć w przepisach niniejszego rozdziału jest mowa o decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, rozumie się przez to także decyzję o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej w rozumieniu ustawy z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym (Dz.U. z 2007 r. Nr 16, poz. 94, z późn. zm.⁷⁾).

Rozdział 5. Budowa i oddawanie do użytku obiektów budowlanych.

Art. 41 [Prace przygotowawcze i obowiązki inwestorów]

1. Rozpoczęcie budowy następuje z chwilą podjęcia prac przygotowawczych na terenie budowy.

2. Pracami przygotowawczymi są:

- 1) wytyczenie geodezyjne obiektów w terenie;
- 2) wykonanie niwelacji terenu;
- 3) zagospodarowanie terenu budowy wraz z budową tymczasowych obiektów;
- 4) wykonanie przyłączy do sieci infrastruktury technicznej na potrzeby budowy.

3. Prace przygotowawcze mogą być wykonywane tylko na terenie objętym pozwoleniem na budowę lub zgłoszeniem.

4. Inwestor jest obowiązany zawiadomić o zamierzonym terminie rozpoczęcia robót budowlanych, na które jest wymagane pozwolenie na budowę, właściwy organ oraz projektanta sprawującego nadzór nad zgodnością realizacji budowy z projektem, co najmniej na 7 dni przed ich rozpoczęciem, dołączając na piśmie:

1) o wiadczenie kierownika budowy (robót), stwierdzające sporządzenie planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz przyjęcie obowiązku kierowania budową (robotami budowlanymi), a także za wiadczenie, o którym mowa w art. 12 ust. 7;

2) w przypadku ustanowienia nadzoru inwestorskiego - o wiadczenie inspektora nadzoru inwestorskiego, stwierdzające przyjęcie obowiązku pełnienia nadzoru inwestorskiego nad danymi robotami budowlanymi, a także za wiadczenie, o którym mowa w art. 12 ust. 7;

3) informację zawierającą dane zamieszczone w ogłoszeniu, o którym mowa w art. 42 ust. 2 pkt 2.

5. Rozpoczęcie dostaw energii, wody, ciepła lub gazu na potrzeby budowy może nastąpić jedynie po okazaniu wymaganego pozwolenia na budowę lub zgłoszenia.

Art. 42 [Kierownictwo i nadzór]

1. Inwestor jest obowiązany zapewnić: objęcie kierownictwa budowy (rozbiórki) lub określonych robót budowlanych oraz nadzór nad robotami przez osobę posiadającą uprawnienia budowlane w odpowiedniej specjalności.

2. Kierownik budowy (robót) jest obowiązany:

- 1) prowadzić dziennik budowy lub rozbiórki;
- 2) umieścić na budowie lub rozbiórce, w widocznym miejscu, tablicę informacyjną oraz ogłoszenie zawierające dane dotyczące bezpieczeństwa pracy i ochrony zdrowia; nie dotyczy to budowy obiektów słuchowych obronności i bezpieczeństwa państwa oraz obiektów liniowych;
- 3) odpowiednio zabezpieczyć teren budowy (rozbiórki).

3. Przepisów ust. 1 i 2 nie stosuje się do budowy lub rozbiórki obiektów, dla których nie jest wymagane pozwolenie na budowę, z wyjątkiem budowy, o której mowa w art. 29 ust. 1 pkt 19. Właściwy organ może wyłożyć, w drodze decyzji, stosowanie tych przepisów również w stosunku do innych obiektów, jeżeli jest to uzasadnione nieznacznym stopniem skomplikowania robót budowlanych lub innymi warunkami.

3a. Ogłoszenie, o którym mowa w ust. 2 pkt 2, stosuje się do budowy lub rozbiórki, na której przewiduje się prowadzenie robót budowlanych trwających dłużej niż 30 dni roboczych i jednoczesne zatrudnienie co najmniej 20 pracowników albo na których planowany zakres robót przekracza 500 osobodni.

4. Przy prowadzeniu robót budowlanych, do kierowania którymi jest wymagane przygotowanie zawodowe w specjalności techniczno-budowlanej innej niż posiada kierownik budowy, inwestor jest obowiązany zapewnić ustanowienie kierownika robót w danej specjalności.

Art. 43 [Sytuacje szczególne]

1. Obiekty budowlane wymagające pozwolenia na budowę oraz obiekty, o których mowa w art. 29 ust. 1 pkt 20, podlegają geodezyjnemu wyznaczeniu w terenie, a po ich wybudowaniu - geodezyjnej inwentaryzacji powykonawczej, obejmującej połacie ich na gruncie.

2. Właściwy organ może nałożyć obowiązek stosowania przepisu ust. 1 również w stosunku do obiektów budowlanych wymagających zgłoszenia.

3. Obiekty lub elementy obiektów budowlanych, ulegaj ące zakryciu, wymagaj ące inwentaryzacji, o której mowa w ust. 1, podlegaj ące inwentaryzacji przed ich zakryciem.

4. Minister w ła ciwy do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa okre li, w drodze rozporz dzenia, rodzaje i zakres opracowa geodezyjno-kartograficznych oraz czynno ci geodezyjnych obowi zuj cych w budownictwie.

Art. 44 [Obowi zek zawiadomienia]

1. Inwestor jest obowi zany bezzw łoicznie zawiadomi w ła ciwy organ o zmianie:

- 1) kierownika budowy lub robót,
 - 2) inspektora nadzoru inwestorskiego,
 - 3) projektanta sprawuj cego nadzór autorski,
- podaj c, od kiedy nast piła zmiana.

2. Do zawiadomienia nale y do ść czy o wiadczenia osób, wymienionych w ust. 1, o przeje ciu obowi zków.

Art. 45 [Dziennik budowy]

1. Dziennik budowy stanowi urz dowy dokument przebiegu robót budowlanych oraz zdarze i okoliczno ci zachodz cych w toku wykonywania robót i jest wydawany odpłatnie przez w ła ciwy organ.

2. Przed rozpocz ciem robót budowlanych nale y dokona w dzienniku budowy wpisu osób, którym zostało powierzone kierownictwo, nadzór i kontrola techniczna robót budowlanych. Osoby te s obowi zane potwierdzi podpisem przyj cie powierzonych im funkcji.

3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje si odpowiednio do prowadzenia dzienników: monta u i rozbiórki.

4. Minister w ła ciwy do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa okre li, w drodze rozporz dzenia, sposób prowadzenia dzienników budowy, monta u i rozbiórki oraz osoby upowa nione do dokonywania w nich wpisów, a tak e dane, jakie powinna zawiera tablica informacyjna oraz ogłoszenie zawieraj ce dane dotycz ce bezpiecze stwa i ochrony zdrowia.

5. W rozporz dzeniu, o którym mowa w ust. 4, okre la si w szczególno ci:

- 1) kształt i wymiary tablicy informacyjnej oraz napisów na niej umieszczonych;
- 2) form ogłoszenia;
- 3) miejsce umieszczenia tablicy informacyjnej oraz ogłoszenia;
- 4) zakres danych osobowych uczestników procesu budowlanego i pełnionych przez nich funkcji w dziedzinie bezpiecze stwa pracy i ochrony zdrowia;
- 5) informacje dotycz ce decyzji o pozwoleniu na budow ;
- 6) informacje dotycz ce podmiotów wykonuj cych roboty budowlane, w tym imi lub imiona i nazwisko lub nazw i adres;
- 7) przewidywane terminy rozpocz cia i zako czenia wykonywania robót budowlanych oraz maksymaln liczb pracowników zatrudnionych na budowie;
- 8) informacje dotycz ce telefonów alarmowych.

Art. 46 [Przechowywanie dokumentacji] Kierownik budowy (rozbiórki), a je eli jego ustanowienie nie jest wymagane - inwestor, jest obowi zany przez okres wykonywania robót budowlanych przechowywa dokumenty stanowi ce podstaw ich wykonania, a tak e o wiadczenie dotycz ce wyrobów budowlanych jednostkowo zastosowanych w obiekcie budowlanym, o których mowa w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o wyrobach budowlanych, oraz udost pnia te dokumenty przedstawicielom uprawnionych organów.

Art. 47 [Wej cie na nieruchomo s siada]

1. Je eli do wykonania prac przygotowawczych lub robót budowlanych jest niezb dne wej cie do s siedniego budynku, lokalu lub na teren s siedniej nieruchomo ci, inwestor jest obowi zany przed rozpocz ciem robót uzyska zgod w ła ciwiela s siedniej nieruchomo ci, budynku lub lokalu (najemcy) na wej cie oraz uzgodni z nim przewidywany sposób, zakres i terminy korzystania z tych obiektów, a tak e ewentualn rekompensat z tego tytułu.

2. W razie niezgodnienia warunków, o których mowa w ust. 1, w ła ciwy organ - na wniosek inwestora - w terminie 14 dni od dnia z ło enia wniosku, rozstrzyga, w drodze decyzji, o niezb dno ci wej cia do s siedniego budynku, lokalu lub na teren s siedniej nieruchomo ci. W przypadku uznania zasadno ci wniosku inwestora, w ła ciwy organ okre la jednocze nie granice niezb dnej potrzeby oraz warunki korzystania z s siedniego budynku, lokalu lub nieruchomo ci.

3. Inwestor, po zako czeniu robót, o których mowa w ust. 1, jest obowi zany naprawi szkody powstałe w wyniku korzystania z s siedniej nieruchomo ci, budynku lub lokalu - na zasadach okre lonych w Kodeksie cywilnym.

4. Zaj cie, na potrzeby budowy, pasa drogowego lub jego cz ci mo e nast pi po spełnieniu wymaga okre lonych w odr bnych przepisach.

Art. 48 [Rozbiórka]

1. W ła ciwy organ nakazuje, z zastrze eniem ust. 2, w drodze decyzji, rozbiórk obiektu budowlanego, lub jego cz ci, b d cego w budowie albo wybudowanego bez wymaganego pozwolenia na budow .

2. Je eli budowa, o której mowa w ust. 1:

1) jest zgodna z przepisami o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, a w szczególno ci:

- a) ustaleniami obowi zuj cego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego albo
- b) ustaleniami ostatecznej decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, w przypadku braku obowi zuj cego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego,

2) nie narusza przepisów, w tym techniczno-budowlanych, w zakresie uniemo liwiaj cym doprowadzenie obiektu budowlanego lub jego cz ci do stanu zgodnego z prawem
- w ła ciwy organ wstrzymuje postanowieniem prowadzenie robót budowlanych.

3. W postanowieniu, o którym mowa w ust. 2, ustala si wymagania dotycz ce niezb dnych zabezpiecze budowy oraz nakłada obowi zek przedstawienia, w wyznaczonym terminie:

- 1) za wiadczenia wójta, burmistrza albo prezydenta miasta o zgodno ci budowy z ustaleniami obowi zuj cego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego albo ostatecznej decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, w przypadku braku obowi zuj cego planu zagospodarowania przestrzennego;
- 2) dokumentów, o których mowa w art. 33 ust. 2 pkt 1, 2 i 4 oraz ust. 3; do projektu architektoniczno-budowlanego nie stosuje si przepisu art. 20 ust. 3 pkt 2.

4. W przypadku niespełnienia w wyznaczonym terminie obowi zków, o których mowa w ust. 3, stosuje si przepis ust. 1.

5. Przedło enie w wyznaczonym terminie dokumentów, o których mowa w ust. 3, traktuje si jak wniosek o zatwierdzenie projektu budowlanego i pozwolenie na wznowienie robót budowlanych, je eli budowa nie została zako czona.

Art. 49 [Badanie zgodno ci; opłata legalizacyjna]

1. Wła ciwy organ, przed wydaniem decyzji w sprawie zatwierdzenia projektu budowlanego i udzielenia pozwolenia na wznowienie robót budowlanych, bada:

- 1) zgodno projektu zagospodarowania działki lub terenu z przepisami o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, a w szczególno ci z ustaleniami obowi zuj cego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego,
- 2) kompletno projektu budowlanego i posiadanie wymaganych opinii, uzgodnie , pozwole i sprawdze ,
- 3) wykonanie projektu budowlanego przez osob posiadaj c wymagane uprawnienia budowlane - oraz, w drodze postanowienia, ustala wysoko opłaty legalizacyjnej. Na postanowienie przysługuje za alenie.

2. Do opłaty legalizacyjnej stosuje si odpowiednio przepisy dotycz ce kar, o których mowa w art. 59f ust. 1, z tym e stawka opłaty podlega pi dziesi ciekrotnemu podwy szeniu.

3. W przypadku stwierdzenia narusze , w zakresie okre lonym w ust. 1, wła ciwy organ nakłada postanowieniem obowi zek usuni cia wskazanych nieprawidłowo ci, w okre lonym terminie, a po jego bezskutecznym upływie wydaje decyzj , o której mowa w art. 48 ust. 1. Decyzj t wydaje si równie w przypadku nieuiszczenia w terminie opłaty legalizacyjnej.

4. W razie spełnienia wymaga , okre lonych w ust. 1, wła ciwy organ wydaje decyzj :

- 1) o zatwierdzeniu projektu budowlanego i pozwoleniu na wznowienie robót;
- 2) o zatwierdzeniu projektu budowlanego, je eli budowa została zako czona.

4a. Decyzje, o których mowa w ust. 4, mog by wydane po uprzednim przeprowadzeniu oceny oddziaływania przedsi wzi cia na rodowisko albo oceny oddziaływania przedsi wzi cia na obszar Natura 2000, je eli jest ona wymagana przepisami ustawy z dnia 3 pa dziernika 2008 r. o udost pnianiu informacji o rodowisku i jego ochronie, udziale społecze stwa w ochronie rodowiska oraz o ocenach oddziaływania na rodowisko.

5. W decyzji, o której mowa w ust. 4, nakłada si obowi zek uzyskania decyzji o pozwoleniu na u ytkowanie.

Art. 49a [Wykonanie decyzji o nakazie rozbiórki]

1. W przypadku uchylecia w post powaniu odwoławczym decyzji, o której mowa w art. 49 ust. 4, i wydania decyzji, o której mowa w art. 48 ust. 1, opłata legalizacyjna podlega zwrotowi, z zastrze eniem ust. 2, w terminie 30 dni od dnia stwierdzenia wykonania rozbiórki.

2. Je eli wykonanie decyzji o nakazie rozbiórki obiektu budowlanego odbywa si w trybie wykonania zast pczego, o którym mowa w przepisach o post powaniu egzekucyjnym w administracji, opłat legalizacyjn zalicza si w poczet kosztów wykonania zast pczego.

Art. 49b [Nakaz rozbiórki]

1. Wła ciwy organ nakazuje, z zastrze eniem ust. 2, w drodze decyzji, rozbiórk obiektu budowlanego, lub jego cz ci, b d cego w budowie albo wybudowanego bez wymaganego zgłoszenia b d pomimo wniesienia sprzeciwu przez wła ciwy organ.

2. Je eli budowa, o której mowa w ust. 1, jest zgodna z przepisami o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, a w szczególno ci ustaleniami obowi zuj cego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego albo, w przypadku jego braku, ostatecznej decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu oraz nie narusza przepisów, w tym techniczno-budowlanych, wła ciwy organ wstrzymuje postanowieniem - gdy budowa nie została zako czona - prowadzenie robót budowlanych oraz nakłada na inwestora obowi zek przedło enia w terminie 30 dni:

- 1) dokumentów, o których mowa w art. 30 ust. 2 albo art. 30 ust. 2 i 3, albo art. 30 ust. 2 i 4;
- 2) projektu zagospodarowania działki lub terenu;
- 3) za wiadczenia wójta, burmistrza albo prezydenta miasta o zgodno ci budowy z ustaleniami obowi zuj cego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego albo ostatecznej decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, w przypadku braku obowi zuj cego planu zagospodarowania przestrzennego.

3. W przypadku niespełnienia obowi zku, o którym mowa w ust. 2, stosuje si przepis ust. 1.

4. Je eli zachodz okoliczno ci, o których mowa w ust. 2, wła ciwy organ, w drodze postanowienia, ustala wysoko opłaty legalizacyjnej. Na postanowienie przysługuje za alenie.

5. Do opłaty legalizacyjnej stosuje si odpowiednio przepisy art. 59g, z tym e wysoko opłaty w przypadku budowy, o której mowa w:

- 1) art. 29 ust. 1 pkt 7-11, 14, 15, 17 i 18 oraz w art. 30 ust. 1 pkt 3 i 4 - wynosi 2500 zł;
- 2) art. 29 ust. 1 pkt 1-3, 5, 6, 12, 13, 16 i 19-21 - wynosi 5000 zł.

6. Wła ciwy organ, w przypadku gdy budowa nie została zako czona, po wniesieniu opłaty, o której mowa w ust. 5, zezwala, w drodze postanowienia, na doko czenie budowy.

7. W przypadku nieuiszczenia w terminie opłaty legalizacyjnej wła ciwy organ wydaje decyzj , o której mowa w ust. 1.

Art. 50 [Wstrzymanie robót]

1. W przypadkach innych ni okre lone w art. 48 ust. 1 lub w art. 49b ust. 1 wła ciwy organ wstrzymuje postanowieniem prowadzenie robót budowlanych wykonywanych:

- 1) bez wymaganego pozwolenia na budow albo zgłoszenia lub
- 2) w sposób mog cy spowodowa zagro enie bezpiecze stwa ludzi lub mienia b d zagro enie rodowiska, lub
- 3) na podstawie zgłoszenia z naruszeniem art. 30 ust. 1, lub
- 4) w sposób istotnie odbiegaj cy od ustale i warunków okre lonych w pozwoleniu na budow b d w przepisach.

2. W postanowieniu o wstrzymaniu robót budowlanych nale y:

- 1) poda przyczyn wstrzymania robót;
- 2) ustali wymagania dotycz ce niezb dnych zabezpiecze .

3. W postanowieniu o wstrzymaniu robót budowlanych mo na nało y obowi zek przedstawienia, w terminie 30 dni od dnia dor czenia postanowienia, inwentaryzacji wykonanych robót budowlanych lub odpowiednich ocen technicznych b d ekspertyz.

4. Postanowienie o wstrzymaniu robót budowlanych traci wa no po upływie 2 miesi cy od dnia dor czenia, chyba e w tym terminie zostanie wydana decyzja, o której mowa w art. 50a pkt 2 albo w art. 51 ust. 1.

5. Na postanowienie o wstrzymaniu robót budowlanych służy zaalenie.

Art. 50a [Nakazanie rozbiórki] Właściwy organ w przypadku wykonywania robót budowlanych - pomimo wstrzymania ich wykonywania postanowieniem:

1) o którym mowa w art. 48 ust. 2 oraz w art. 49b ust. 2 - nakazuje, w drodze decyzji, rozbiórkę obiektu budowlanego lub jego części;

2) o którym mowa w art. 50 ust. 1 - nakazuje, w drodze decyzji, rozbiórkę części obiektu budowlanego wykonanego po doroczeniu postanowienia albo doprowadzenie obiektu budowlanego do stanu poprzedniego.

Art. 51 [Doprowadzenie do zgodności z prawem]

1. Przed upływem 2 miesięcy od dnia wydania postanowienia, o którym mowa w art. 50 ust. 1, właściwy organ w drodze decyzji:

1) nakazuje zaniechanie dalszych robót budowlanych bądź rozbiórkę obiektu budowlanego lub jego części, bądź doprowadzenie obiektu do stanu poprzedniego albo

2) nakłada obowiązek wykonania określonych czynności lub robót budowlanych w celu doprowadzenia wykonywanych robót budowlanych do stanu zgodnego z prawem, określając termin ich wykonania, albo

3) w przypadku istotnego odstępstwa od zatwierdzonego projektu budowlanego lub innych warunków pozwolenia na budowę - nakłada, określając termin wykonania, obowiązek sporządzenia i przedstawienia projektu budowlanego zamiennego, uwzględniającego zmiany wynikające z dotychczas wykonanych robót budowlanych oraz - w razie potrzeby - wykonania określonych czynności lub robót budowlanych w celu doprowadzenia wykonywanych robót budowlanych do stanu zgodnego z prawem; przepisy dotyczące projektu budowlanego stosuje się odpowiednio do zakresu tych zmian.

2. W przypadku wydania nakazu, o którym mowa w art. 50a pkt 2, decyzje, o których mowa w ust. 1 pkt 2 lub 3, wydaje się po wykonaniu obowiązku określonego w tym nakazie.

3. Po upływie terminu lub na wniosek inwestora, właściwy organ sprawdza wykonanie obowiązku, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, i wydaje decyzję:

1) o stwierdzeniu wykonania obowiązku albo

2) w przypadku niewykonania obowiązku - nakazuje zaniechanie dalszych robót budowlanych bądź rozbiórkę obiektu lub jego części, bądź doprowadzenie obiektu do stanu poprzedniego.

4. Po upływie terminu lub na wniosek inwestora, właściwy organ sprawdza wykonanie obowiązku, o którym mowa w ust. 1 pkt 3, i wydaje decyzję w sprawie zatwierdzenia projektu budowlanego i pozwolenia na wznowienie robót budowlanych albo - jeżeli budowa została zakończona - o zatwierdzeniu projektu budowlanego zamiennego. W decyzji tej nakłada się obowiązek uzyskania decyzji o pozwoleniu na użytkowanie.

5. W przypadku niewykonania w terminie obowiązku, o którym mowa w ust. 1 pkt 3, właściwy organ wydaje decyzję nakazującą zaniechanie dalszych robót budowlanych bądź rozbiórkę obiektu lub jego części, bądź doprowadzenie obiektu do stanu poprzedniego.

6. Przepisów ust. 4 i 5 dotyczących pozwolenia na użytkowanie nie stosuje się do robót budowlanych innych niż budowa bądź przebudowa obiektu budowlanego lub jego części.

7. Przepisy ust. 1 pkt 1 i 2 oraz ust. 3 stosuje się odpowiednio, jeżeli roboty budowlane, w przypadkach innych niż określone w art. 48 albo w art. 49b, zostały wykonane w sposób, o którym mowa w art. 50 ust. 1.

Art. 52 [Wykonanie nakazanych czynności] Inwestor, właściciel lub zarządca obiektu budowlanego jest obowiązany na swój koszt dokonać czynności nakazanych w decyzji, o której mowa w art. 48, art. 49b, art. 50a oraz art. 51.

Art. 53 [Rozwinięcie] Przepis art. 52 stosuje się również do obiektów budowlanych, podlegających rozbiórce w terminach, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt 3.

Art. 54 [Zawiadomienie właściwego organu] Do użytkowania obiektu budowlanego, na którego wzniesienie jest wymagane pozwolenie na budowę, można przystąpić, z zastrzeżeniem art. 55 i 57, po zawiadomieniu właściwego organu o zakończeniu budowy, jeżeli organ ten, w terminie 21 dni od dnia doroczenia zawiadomienia, nie zgłosi sprzeciwu w drodze decyzji.

Art. 55 [Pozwolenie na użytkowanie] Przed przystąpieniem do użytkowania obiektu budowlanego należy uzyskać ostateczną decyzję o pozwoleniu na użytkowanie, jeżeli:

1) na wzniesienie obiektu budowlanego jest wymagane pozwolenie na budowę i jest on zaliczony do kategorii V, IX-XVIII, XX, XXII, XXIV, XXVII-XXX, o których mowa w załączniku do ustawy;

2) zachodzi okoliczność, o których mowa w art. 49 ust. 5 albo art. 51 ust. 4;

3) przystąpienie do użytkowania obiektu budowlanego ma nastąpić przed wykonaniem wszystkich robót budowlanych.

Art. 55a [Delegacja ustawowa] Minister właściwy do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa określa, w drodze rozporządzenia, metodologię obliczania charakterystyki energetycznej budynku i lokalu mieszkalnego lub części budynku stanowicej samodzielny całość techniczno-użytkową, o którym mowa w art. 5 ust. 3 oraz sposób sporządzenia i wzór świadectw ich charakterystyki energetycznej uwzględniając w szczególności: dane ilościowe i wskaźniki charakterystyki energetycznej budynku i lokalu mieszkalnego, dane osoby wykonującej świadectwo charakterystyki energetycznej oraz niezbędne dane osobowe właściciela budynku lub lokalu mieszkalnego, mając na uwadze poprawno wykonywania świadectw charakterystyki energetycznej.

Art. 56 [Obowiązek zawiadomienia]

1. Inwestor, w stosunku do którego nałożono obowiązek uzyskania pozwolenia na użytkowanie obiektu budowlanego, jest obowiązany zawiadomić, zgodnie z właściwościami wynikającymi z przepisów szczególnych, organy:

1) (uchylony)

2) Państwową Inspekcję Sanitarną,

3) (uchylony)

4) Państwową Straż Pożarną

- o zakończeniu budowy obiektu budowlanego i zamiarze przystąpienia do jego użytkowania. Organy zajmują stanowisko w sprawie zgodności wykonania obiektu budowlanego z projektem budowlanym.

2. Niezajęcie stanowiska przez organy, wymienione w ust. 1, w terminie 14 dni od dnia otrzymania zawiadomienia, traktuje się jak niezgłoszenie sprzeciwu lub uwag.

Art. 57 [Rozwinięcie]

1. Do zawiadomienia o zakończeniu budowy obiektu budowlanego lub wniosku o udzielenie pozwolenia na użytkowanie inwestor jest obowiązany dołączyć:

- 1) oryginał dziennika budowy;
- 2) oświadczenie kierownika budowy:
 - a) o zgodności wykonania obiektu budowlanego z projektem budowlanym i warunkami pozwolenia na budowę oraz przepisami,
 - b) o doprowadzeniu do należącego stanu i porządku terenu budowy, a także - w razie korzystania - drogi, ulicy, siedlonej nieruchomości, budynku lub lokalu;
- 3) oświadczenie o właściwym zagospodarowaniu terenów przyległych, jeżeli eksploatacja wybudowanego obiektu jest uzależniona od ich odpowiedniego zagospodarowania;
- 4) protokoły badań i sprawdzeń;
- 5) inwentaryzacji geodezyjnych wykonawczych;
- 6) potwierdzenie, zgodnie z odrębnymi przepisami, odbioru wykonanych przyłączy;
- 7) kopie świadectwa charakterystyki energetycznej budynku, z zastrzeżeniem art. 5 ust. 7;
- 8) w przypadku drogi w transeuropejskiej sieci drogowej:
 - a) wynik audytu bezpieczeństwa ruchu drogowego, o którym mowa w art. 24l ust. 1 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych,
 - b) uzasadnienie zarządcy drogi, o którym mowa w art. 24l ust. 4 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych.

1a. W przypadku zawiadomienia o zakończeniu budowy lub złożenia wniosku o udzielenie pozwolenia na użytkowanie budynku mieszkalnego lub budynku mieszkalnego, w oświadczeniu, o którym mowa w ust. 1 pkt 2 lit. a, zamieszcza się informację o dokonaniu pomiarów powierzchni użytkowej budynku i poszczególnych lokali mieszkalnych, w sposób zgodny z przepisami rozporządzenia, o którym mowa w art. 34 ust. 6 pkt 1.

2. W razie zmian nieodstępnych w sposób istotny od zatwierdzonego projektu lub warunków pozwolenia na budowę, dokonanych podczas wykonywania robót, do zawiadomienia, o którym mowa w ust. 1, należy dołączyć kopie rysunków wchodzących w skład zatwierdzonego projektu budowlanego, z naniesionymi zmianami, a w razie potrzeby także uzupełniający opis. W takim przypadku oświadczenie, o którym mowa w ust. 1 pkt 2 lit. a, powinno być potwierdzone przez projektanta i inspektora nadzoru inwestorskiego, jeżeli został ustanowiony.

3. Inwestor jest obowiązany dołączyć do wniosku, o którym mowa w ust. 1, oświadczenia o braku sprzeciwu lub uwag ze strony organów wymienionych w art. 56.

4. Inwestor jest obowiązany uzupełnić dokumenty wymienione w ust. 1-3, jeżeli, w wyniku ich sprawdzenia przez właściwy organ, okaza się, że są one niekompletne lub posiadają braki i niecisłości.

5. (uchylony)

6. Wniosek o udzielenie pozwolenia na użytkowanie stanowi wezwanie właściwego organu do przeprowadzenia obowiązkowej kontroli, o której mowa w art. 59a.

7. W przypadku stwierdzenia przystąpienia do użytkowania obiektu budowlanego lub jego części z naruszeniem przepisów art. 54 i 55, właściwy organ wymierza karę z tytułu nielegalnego użytkowania obiektu budowlanego. Do kary tej stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące kar, o których mowa w art. 59f ust. 1, z tym że stawka opłaty podlega dziesięciokrotnemu podwyższeniu.

8. Po zakończeniu postępowania w sprawie zawiadomienia o zakończeniu budowy obiektu budowlanego albo udzieleniu pozwolenia na użytkowanie, właściwy organ zwraca niezwłocznie inwestorowi dokumenty, o których mowa w ust. 1 pkt 1, 4 i 5.

Art. 58 (uchylony)

Art. 59 [Pozwolenie na użytkowanie]

1. Właściwy organ wydaje decyzję w sprawie pozwolenia na użytkowanie obiektu budowlanego po przeprowadzeniu obowiązkowej kontroli, o której mowa w art. 59a.

2. Właściwy organ może w pozwoleniu na użytkowanie obiektu budowlanego określić warunki użytkowania tego obiektu albo uzależnić jego użytkowanie od wykonania, w oznaczonym terminie, określonych robót budowlanych.

3. Jeżeli właściwy organ stwierdzi, że obiekt budowlany spełnia warunki, określone w ust. 1, pomimo niewykonania części robót wykończeniowych lub innych robót budowlanych związanych z obiektem, w wydanym pozwoleniu na użytkowanie może określić termin wykonania tych robót.

4. Przepisu ust. 3 nie stosuje się do instalacji i urządzeń służących ochronie środowiska.

4a. Inwestor jest obowiązany zawiadomić właściwy organ o zakończeniu robót budowlanych prowadzonych, po przystąpieniu do użytkowania obiektu budowlanego, na podstawie pozwolenia na użytkowanie.

5. Właściwy organ, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3, odmawia wydania pozwolenia na użytkowanie obiektu budowlanego w przypadku niespełnienia wymagań określonych w ust. 1 i w art. 57 ust. 1-4. Przepisy art. 51 stosuje się odpowiednio.

6. Decyzją o pozwoleniu na użytkowanie obiektu budowlanego właściwy organ przesyła niezwłocznie organowi, który wydał decyzję o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu lub pozwolenie, o którym mowa w art. 23 i art. 23a ustawy z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej.

7. Stronę w postępowaniu w sprawie pozwolenia na użytkowanie jest wyłącznie inwestor.

Art. 59a [Obowiązkowa kontrola budowy]

1. Właściwy organ przeprowadza, na wezwanie inwestora, obowiązkową kontrolę budowy w celu stwierdzenia prowadzenia jej zgodnie z ustaleniami i warunkami określonymi w pozwoleniu na budowę.

2. Kontrola, o której mowa w ust. 1, obejmuje sprawdzenie:

- 1) zgodności obiektu budowlanego z projektem zagospodarowania działki lub terenu;
- 2) zgodności obiektu budowlanego z projektem architektoniczno-budowlanym, w zakresie:
 - a) charakterystycznych parametrów technicznych: kubatury, powierzchni zabudowy, wysokości, długości, szerokości i liczby kondygnacji,
 - b) wykonania widocznych elementów nośnych układu konstrukcyjnego obiektu budowlanego,
 - c) geometrii dachu (kąt nachylenia, wysokość kalenicy i układ połączeń dachowych),
 - d) wykonania urządzeń budowlanych,
 - e) zasadniczych elementów wyposażenia budowlano-instalacyjnego, zapewniających użytkowanie obiektu zgodnie z przeznaczeniem,

- f) zapewnienia warunków niezbędnych do korzystania z tego obiektu przez osoby niepełnosprawne, w szczególności ci poruszający się na wózkach inwalidzkich - w stosunku do obiektu w ujęciu publicznym i budynku mieszkalnego wielorodzinnego;
- 3) wyrobów budowlanych szczególnie istotnych dla bezpieczeństwa konstrukcji i bezpieczeństwa pożarowego;
- 4) w przypadku naruszenia w pozwoleniu na budowę obowiązków rozbiórki istniejących obiektów budowlanych nieprzewidzianych do dalszego użytkowania lub tymczasowych obiektów budowlanych - wykonania tego obowiązku, jeżeli upłynął termin rozbiórki określony w pozwoleniu;
- 5) uporządkowania terenu budowy.

Art. 59b (uchylony)

Art. 59c [Wyznaczenie terminu; udział inwestora]

1. Właściwy organ przeprowadza obowiązkowe kontrole przed upływem 21 dni od dnia doręczenia wezwania inwestora. O terminie obowiązkowej kontroli organ zawiadamia inwestora w terminie 7 dni od dnia doręczenia wezwania.
2. Inwestor jest obowiązany uczestniczyć w obowiązkowej kontroli w wyznaczonym terminie.

Art. 59d [Protokół pokontrolny]

1. Właściwy organ, po przeprowadzeniu obowiązkowej kontroli, sporządza protokół w trzech egzemplarzach. Jeden egzemplarz protokołu dostarcza się inwestorowi bezzwłocznie po przeprowadzeniu kontroli, drugi egzemplarz przekazuje się organowi wyższego stopnia, a trzeci pozostaje we właściwym organie.

1a. Dopuszcza się przekazanie protokołu organowi wyższego stopnia w formie elektronicznej. W takim przypadku sporządza się dwa egzemplarze protokołu.

2. Protokół, o którym mowa w ust. 1, przechowuje się przez okres istnienia obiektu budowlanego.

3. Minister właściwy do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa określa, w drodze rozporządzenia, wzór protokołu obowiązkowej kontroli.

4. Wzór protokołu powinien obejmować w szczególności informacje dotyczące danych osobowych osób uczestniczących w kontroli oraz informacje niezbędne do ustalenia przebiegu i wyniku przeprowadzonej kontroli, w tym: adres i kategorii obiektu budowlanego, ustalenia dotyczące zgodności wykonania obiektu budowlanego z zatwierdzonym projektem budowlanym i innymi warunkami określonymi w pozwoleniu na budowę.

Art. 59e [Podmiot kontrolujący] Obowiązki kontroli budowy lub obiektu budowlanego może przeprowadzać, z upoważnienia właściwego organu nadzoru budowlanego, wyłącznie osoba zatrudniona w tym organie i posiadająca uprawnienia budowlane.

Art. 59f [Kara za odstąpienie od projektu]

1. W przypadku stwierdzenia w trakcie obowiązkowej kontroli nieprawidłowości w zakresie, o którym mowa w art. 59a ust. 2, wymierza się karę stanowiącą iloczyn stawki opłaty (s), współczynnika kategorii obiektu budowlanego (k) i współczynnika wielkości obiektu budowlanego (w).

2. Stawka opłaty (s) wynosi 500 zł.

3. Kategorie obiektów, współczynnik kategorii obiektu oraz współczynnik wielkości obiektu określa załącznik do ustawy.

4. W przypadku gdy w skład obiektu budowlanego, z wyjątkiem budynku mieszkalnego jednorodzinnego, wchodzić może również więcej niż jedna kategoria, karę stanowi suma kar obliczonych dla różnych kategorii.

5. W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w zakresie, o którym mowa w art. 59a ust. 2, karę oblicza się odrębnie za każdą stwierdzoną nieprawidłowość. Karę stanowi suma tak obliczonych kar.

6. W przypadku wymierzenia kary właściwy organ, w drodze decyzji, odmawia wydania pozwolenia na użytkowanie i przeprowadza, w odpowiednim zakresie, postępowanie, o którym mowa w art. 51.

Art. 59g [Egzekucja kary]

1. Karę, o której mowa w art. 59f ust. 1, właściwy organ wymierza w drodze postanowienia, na które przysługuje zażalenie. Wpływy z kar stanowią dochód budżetu państwa.

2. Wymierzona kara wnosi się w terminie 7 dni od dnia doręczenia postanowienia, o którym mowa w ust. 1, w kasie właściwego urzędu wojewódzkiego lub na rachunek bankowy tego urzędu.

3. W przypadku nieuiszczenia kary w terminie podlega ona egzekucji w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

4. Uprawnionym do nadania wykonania w drodze egzekucji administracyjnej obowiązków, o których mowa w ust. 3, jest wojewoda.

5. Do kar, o których mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy działu III ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (Dz.U. z 2012 r. poz. 749, z późn. zm.⁶⁾), z tymże uprawnienia organu podatkowego, z wyjątkiem określonego w ust. 1, przysługują wojewodzie.

6. Organ właściwy do wydania, zmiany, uchylecia lub stwierdzenia nieważności postanowienia niezwłocznie przesyła kopie wydanego postanowienia właściwemu wojewodzie.

Art. 60 [Przekazanie dokumentacji] Inwestor, oddając do użytkowania obiekt budowlany, przekazuje właścicielowi lub zarządcy obiektu dokumentację budowy i dokumentację powykonawczą. Przekazaniu podlegają również inne dokumenty i decyzje dotyczące obiektu, a także, w razie potrzeby, instrukcje obsługi i eksploatacji obiektu, instalacji i urządzeń związanych z tym obiektem.

Rozdział 6. Utrzymanie obiektów budowlanych.

Art. 61 [Zasady prawidłowego użytkowania] Właściciel lub zarządca obiektu budowlanego jest obowiązany:

- 1) utrzymywać i użytkować obiekt zgodnie z zasadami, o których mowa w art. 5 ust. 2;
- 2) zapewnić, dochowując należytej staranności, bezpieczne użytkowanie obiektu w razie wystąpienia czynników zewnętrznych oddziałujących na obiekt, związanych z działaniem człowieka lub sił natury, takich jak: wylądowania atmosferyczne, wstrząsy sejsmiczne, silne wiatry, intensywne opady atmosferyczne, osuwiska ziemi, zjawiska lodowe na rzekach i morzu oraz jeziorach i zbiornikach wodnych, powoździe, w wyniku których następuje uszkodzenie obiektu budowlanego lub bezpośrednie zagrożenie takim uszkodzeniem, mogące spowodować zagrożenie życia lub zdrowia ludzi, bezpieczeństwa mienia lub środowiska.

Art. 62 [Rozwini cie]

1. Obiekty budowlane powinny by w czasie ich u ytkowania poddawane przez wła ciciela lub zarz dc kontroli:

1) okresowej, co najmniej raz w roku, polegaj cej na sprawdzeniu stanu technicznego:

- a) elementów budynku, budowli i instalacji nara onych na szkodliwe wpływy atmosferyczne i niszcz ce działania czynników wyst puj cych podczas u ytkowania obiektu,
- b) instalacji i urz dze słu cych ochronie rodowiska,
- c) instalacji gazowych oraz przewodów kominowych (dymowych, spalinowych i wentylacyjnych);

2) okresowej, co najmniej raz na 5 lat, polegaj cej na sprawdzeniu stanu technicznego i przydatno ci do u ytkowania obiektu budowlanego, estetyki obiektu budowlanego oraz jego otoczenia; kontrol t powinno by obj te równie badanie instalacji elektrycznej i piorunochronnej w zakresie stanu sprawno ci poł cze , osprz tu, zabezpiecze i rodków ochrony od pora e , oporno ci izolacji przewodów oraz uziemie instalacji i aparatów;

3) okresowej w zakresie, o którym mowa w pkt 1, co najmniej dwa razy w roku, w terminach do 31 maja oraz do 30 listopada, w przypadku budynków o powierzchni zabudowy przekraczaj cej 2000 m² oraz innych obiektów budowlanych o powierzchni dachu przekraczaj cej 1000 m²; osoba dokonuj ca kontroli jest obowi zana bezwłocznie pisemnie zawiadomi wła ciwy organ o przeprowadzonej kontroli;

4) bezpiecznego u ytkowania obiektu ka dorazowo w przypadku wyst pienia okoliczno ci, o których mowa w art. 61 pkt 2;

5) okresowej, polegaj cej na sprawdzeniu stanu technicznego kotłó w, z uwzgl dnieniem efektywno ci energetycznej kotłó w oraz ich wielko ci do potrzeb u ytkowych:

- a) co najmniej raz na 2 lata - opalanych nieodnawialnym paliwem ciekłym lub stałym o efektywnej nominalnej wydajno ci ponad 100 kW,
- b) co najmniej raz na 4 lata - opalanych nieodnawialnym paliwem ciekłym lub stałym o efektywnej nominalnej wydajno ci 20 kW do 100 kW oraz kotłó w opalanych gazem;

6) okresowej, co najmniej raz na 5 lat, polegaj cej na ocenie efektywno ci energetycznej zastosowanych urz dze chłodniczych w systemach klimatyzacji, ich wielko ci w stosunku do wymaga u ytkowych o mocy chłodniczej nominalnej wi kszej ni 12 kW.

1a. W trakcie kontroli, o której mowa w ust. 1, nale y dokona sprawdzenia wykonania zalece z poprzedniej kontroli.

1b. Instalacje ogrzewcze z kotłami o efektywnej nominalnej wydajno ci powy ej 20 kW u ytkowanymi co najmniej 15 lat, licz c od daty zamieszczonej na tabliczce znamionowej kotła, powinny by poddane przez wła ciciela lub zarz dc obiektu budowlanego jednorazowej kontroli obejmuj cej ocen efektywno ci energetycznej i doboru wielko ci kotła, a tak e ocen parametró w instalacji oraz dostosowania do funkcji, jak ma ona spełnia . Kontrol t przeprowadza si w roku nast pnym po roku, w którym upłyn ło 15 lat u ytkowania kotła, a kontrol kotłó w, które z dniem 31 grudnia 2009 r. u ytkowane s ju ponad 15 lat, przeprowadza si do dnia 31 grudnia 2010 r.

2. Obowi zek kontroli, o której mowa w ust. 1 pkt 1 lit. a, nie obejmuje wła cicieli i zarz dcó w:

1) budynków mieszkalnych jednorodzinnych;

2) obiektó w budowlanych:

- a) budownictwa zagrodowego i letniskowego,
- b) wymienionych w art. 29 ust. 1.

3. Wła ciwy organ - w razie stwierdzenia nieodpowiedniego stanu technicznego obiektu budowlanego lub jego cz ci, mog cego spowodowa zagro enie: ycia lub zdrowia ludzi, bezpiecze stwa mienia b d rodowiska - nakazuje przeprowadzenie kontroli, o której mowa w ust. 1, a tak e mo e da przedstawienia ekspertyzy stanu technicznego obiektu lub jego cz ci.

4. Kontrole, o których mowa w ust. 1, z zastrze eniem ust. 5-6a, przeprowadzaj osoby posiadaj ce uprawnienia budowlane w odpowiedniej specjalno ci.

5. Kontrole stanu technicznego instalacji elektrycznych, piorunochronnych, gazowych i urz dze chłodniczych, o których mowa w ust. 1 pkt 1 lit. c, pkt 2 i pkt 6 oraz ust. 1b, mog przeprowadza osoby posiadaj ce kwalifikacje wymagane przy wykonywaniu dozoru nad eksploatacj urz dze , instalacji oraz sieci energetycznych i gazowych.

6. Kontrol stanu technicznego przewodó w kominowych, o której mowa w ust. 1 pkt 1 lit. c, powinny przeprowadza :

1) osoby posiadaj ce kwalifikacje mistrza w rzemio le kominia rskim - w odniesieniu do przewodó w dymowych oraz grawitacyjnych przewodó w spalinowych i wentylacyjnych;

2) osoby posiadaj ce uprawnienia budowlane odpowiedniej specjalno ci - w odniesieniu do przewodó w kominowych, o których mowa w pkt 1, oraz do kominó w przemysłowych, kominó w wolno stoj cych oraz kominó w lub przewodó w kominowych, w których ci g kominowy jest wymuszony prac urz dze mechanicznych.

6a. Kontrol stanu technicznego i stanu bezpiecze stwa budowli pi trz cych mog przeprowadza tak e upowa nieni pracownicy pa stwowej słu by do spraw bezpiecze stwa budowli pi trz cych.

7. Szczegółowy zakres kontroli niektórych budowli oraz obowi zek przeprowadzania ich cz ciej, ni zostało to ustalone w ust. 1, mo e by okre lony w rozporz dzeniu, o którym mowa w art. 7 ust. 3 pkt 2.

Art. 63 [Przechowywanie dokumentó w]

1. Wła ciciel lub zarz dca obiektu budowlanego jest obowi zany przechowywa przez okres istnienia obiektu dokumenty, o których mowa w art. 60, oraz opracowania projektowe i dokumenty techniczne robó w budowlanych wykonywanych w obiekcie w toku jego u ytkowania.

2. W przypadku opracowania wiadectwa charakterystyki energetycznej budynku o powierzchni u ytkowej przekraczaj cej 1000 m², który jest zajmowany przez organy administracji publicznej lub w którym wiadzione s usługi znacznej liczbie osób, jak dworce, lotniska, muzea, hale wystawiennicze, wiadectwo charakterystyki energetycznej powinno by umieszczone w widocznym miejscu w budynku.

3. Wła ciciel budynku, z zastrze eniem art. 5 ust. 7, jest obowi zany zapewni sporz dzenie wiadectwa charakterystyki energetycznej budynku, je eli:

1) upłyn ł termin wa no ci wiadectwa charakterystyki energetycznego budynku;

2) w wyniku przebudowy lub remontu budynku, uległa zmianie jego charakterystyka energetyczna.

Art. 63a (uchylony)

Art. 64 [Ksi ka obiektu budowlanego]

1. Wła ciciel lub zarz dca jest obowi zany prowadzi dla ka dego budynku oraz obiektu budowlanego nieb d cego budynkiem, którego projekt jest obj ty obowi zkiem sprawdzenia, o którym mowa w art. 20 ust. 2, ksi k obiektu budowlanego, stanowi c dokument przeznaczony do zapisó w dotycz cych przeprowadzanych bada i kontroli stanu technicznego, remontó w i przebudowy, w okresie u ytkowania obiektu budowlanego.

2. Obowiązek prowadzenia księgi obiektu budowlanego, o którym mowa w ust. 1, nie obejmuje właścicieli i zarządców:

- 1) budynków mieszkalnych jednorodzinnych;
- 2) obiektów budowlanych:
 - a) budownictwa zagrodowego i letniskowego,
 - b) wymienionych w art. 29 ust. 1;
- 3) dróg lub obiektów mostowych, jeżeli prowadzi się drogę lub księgi obiektu mostowego na podstawie przepisów o drogach publicznych.

3. Protokoły z kontroli obiektu budowlanego, oceny i ekspertyzy dotyczące jego stanu technicznego, wiadomości o charakterystyce energetycznej oraz dokumenty, o których mowa w art. 63, powinny być dołączone do księgi obiektu budowlanego.

4. Minister właściwy do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa określa, w drodze rozporządzenia, wzór księgi obiektu budowlanego i sposób jej prowadzenia.

Art. 65 [Udostępnianie dokumentów] Właściciel lub zarządca obiektu budowlanego jest obowiązany udostępnić dokumenty, o których mowa w art. 64 ust. 3, przedstawicielom właściwego organu oraz innych jednostek organizacyjnych i organów upoważnionych do kontroli utrzymania obiektów budowlanych we właściwym stanie technicznym oraz do kontroli przestrzegania przepisów obowiązujących w budownictwie.

Art. 66 [Usuwanie nieprawidłowości]

1. W przypadku stwierdzenia, że obiekt budowlany:

- 1) może zagrażać życiu lub zdrowiu ludzi, bezpieczeństwu mienia lub środowiska albo
- 2) jest użytkowany w sposób zagrażający życiu lub zdrowiu ludzi, bezpieczeństwu mienia lub środowisku, albo
- 3) jest w nieodpowiednim stanie technicznym, albo
- 4) powoduje swym wyglądem oszczerzenie otoczenia

- właściwy organ nakazuje, w drodze decyzji, usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości, określając termin wykonania tego obowiązku.

2. W decyzji, o której mowa w ust. 1 pkt 1-3, właściwy organ może zakazać użytkowania obiektu budowlanego lub jego części do czasu usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości. Decyzja o zakazie użytkowania obiektu, jeżeli występuje okoliczności, o których mowa w ust. 1 pkt 1 i 2, podlega natychmiastowemu wykonaniu i może być ogłoszona ustnie.

Art. 67 [Rozbiórka]

1. Jeżeli nieużytkowany lub niewykorzystany obiekt budowlany nie nadaje się do remontu, odbudowy lub wykończenia, właściwy organ wydaje decyzję nakazującą właścicielowi lub zarządcy rozbiórkę tego obiektu i uporządkowanie terenu oraz określając terminy przystąpienia do tych robót i ich zakończenia.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do obiektów budowlanych wpisanych do rejestru zabytków.

3. W stosunku do obiektów budowlanych niewpisanych do rejestru zabytków, a objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, decyzją, o której mowa w ust. 1, właściwy organ wydaje po uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

4. Wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany zająć stanowisko w terminie 30 dni. Niezajęcie stanowiska w tym terminie uznaje się za uzgodnienie.

Art. 68 [Opróжнение budynku] W razie stwierdzenia potrzeby opróżnienia w całości lub w części budynku przeznaczonego na pobyt ludzi, bezpodlegnie groźnego zaważeniem, właściwy organ jest obowiązany:

1) nakazać, w drodze decyzji, na podstawie protokołu oględzin, właścicielowi lub zarządcy obiektu budowlanego opróżnienie budynku w określonym terminie w całości lub w części budynku z użytkowania;

2) przesłać decyzję, o której mowa w pkt 1, obowiązującemu do zapewnienia lokali zamiennych na podstawie odrębnych przepisów;

3) zarządzić:

a) umieszczenie na budynku zawiadomienia o stanie zagrożenia bezpieczeństwa ludzi lub mienia oraz o zakazie jego użytkowania,

b) wykonanie doraźnych zabezpieczeń i usunięcie zagrożenia bezpieczeństwa ludzi lub mienia, z określeniem, technicznie uzasadnionych, terminów ich wykonania.

Art. 69 [Usuwanie niebezpieczeństw]

1. W razie konieczności niezwłocznego podjęcia działań mających na celu usunięcie niebezpieczeństwa dla ludzi lub mienia, właściwy organ zapewni, na koszt właściciela lub zarządcy obiektu budowlanego, zastosowanie niezbędnych środków zabezpieczających.

2. Do zastosowania, na koszt właściciela lub zarządcy, środków przewidzianych w ust. 1 są upoważnione również organy Policji i Państwowej Straży Pożarnej. O podjętych działaniach organy te powinny niezwłocznie zawiadomić właściwy organ.

Art. 70 [Rozwinięcie]

1. Właściciel, zarządca lub użytkownik obiektu budowlanego, na których spoczywają obowiązki w zakresie napraw, określone w przepisach odrębnych bądź umowach, są obowiązani w czasie lub bezpodlegnie po przeprowadzonej kontroli, o której mowa w art. 62 ust. 1, usunąć stwierdzone uszkodzenia oraz uzupełnić braki, które mogłyby spowodować zagrożenie życia lub zdrowia ludzi, bezpieczeństwa mienia lub środowiska, a w szczególności katastrof budowlanych, pożar, wybuch, porażenie prądem elektrycznym albo zatrucie gazem.

2. Obowiązek, o którym mowa w ust. 1, powinien być potwierdzony w protokole z kontroli obiektu budowlanego. Osoba dokonująca kontroli jest obowiązana bezzwłocznie przesłać kopię tego protokołu do właściwego organu. Właściwy organ, po otrzymaniu kopii protokołu, przeprowadza bezzwłocznie kontrolę obiektu budowlanego w celu potwierdzenia usunięcia stwierdzonych uszkodzeń oraz uzupełnienia braków, o których mowa w ust. 1.

Art. 71 [Zmiana sposobu użytkowania]

1. Przez zmianę sposobu użytkowania obiektu budowlanego lub jego części rozumie się w szczególności:

1) (uchylony)

2) podjęcie bądź zaniechanie w obiekcie budowlanym lub jego części działalności zmieniającej warunki: bezpieczeństwa pożarowego, powodziowego, pracy, zdrowotne, higieniczno-sanitarne, ochrony środowiska bądź wielkość lub układ obciążenia.

2. Zmiana sposobu użytkowania obiektu budowlanego lub jego części wymaga zgłoszenia właściwemu organowi. W zgłoszeniu należy określić dotychczasowy i zamierzony sposób użytkowania obiektu budowlanego lub jego

czyli. Do zgłoszenia należy dołączyć:

- 1) opis i rysunek określający usytuowanie obiektu budowlanego w stosunku do granic nieruchomości i innych obiektów budowlanych istniejących lub budowanych na tej i sąsiednich nieruchomościach, z oznaczeniem części obiektu budowlanego, w której zamierza się dokonać zmiany sposobu użytkowania;
 - 2) zwizualizowany opis techniczny, określający rodzaj i charakterystykę obiektu budowlanego oraz jego konstrukcję, wraz z danymi technicznymi użytkowymi, w tym wielkościami i rozkładem obciążeń, a w razie potrzeby, również danymi technologicznymi;
 - 3) oświadczenie, o którym mowa w art. 32 ust. 4 pkt 2;
 - 4) zaopiniowanie wójta, burmistrza albo prezydenta miasta o zgodności zamierzonego sposobu użytkowania obiektu budowlanego z ustaleniami obowiązującego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego albo ostateczną decyzją o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, w przypadku braku obowiązującego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego;
 - 5) w przypadku zmiany sposobu użytkowania, o której mowa w ust. 1 pkt 2 - ekspertyzę techniczną, wykonaną przez osobę posiadającą uprawnienia budowlane bez ograniczeń w odpowiedniej specjalności;
 - 6) w zaleceniu od potrzeb - pozwolenia, uzgodnienia lub opinii wymagane odrębnymi przepisami.
3. W razie konieczności uzupełnienia zgłoszenia właściwy organ nakłada na zgłaszającego, w drodze postanowienia, obowiązek uzupełnienia, w określonym terminie, brakujących dokumentów, a w przypadku ich nieuzupełnienia, wnosi sprzeciw w drodze decyzji.
4. Zgłoszenia, o którym mowa w ust. 2, należy dokonać przed dokonaniem zmiany sposobu użytkowania obiektu budowlanego lub jego części. Zmiana sposobu użytkowania może nastąpić, jeżeli w terminie 30 dni, od dnia doręczenia zgłoszenia, właściwy organ, nie wniesie sprzeciwu w drodze decyzji i nie później niż po upływie 2 lat od doręczenia zgłoszenia.

4a. (uchylony)

5. Właściwy organ wnosi sprzeciw, jeżeli zamierzona zmiana sposobu użytkowania obiektu budowlanego lub jego części:

- 1) wymaga wykonania robót budowlanych, objętych obowiązkiem uzyskania pozwolenia na budowę;
- 2) narusza ustalenia obowiązującego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o warunkach budowy i zagospodarowania terenu, w przypadku braku obowiązującego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego;
- 3) może spowodować niedopuszczalne:
 - a) zagrożenie bezpieczeństwa ludzi lub mienia,
 - b) pogorszenie stanu środowiska lub stanu zachowania zabytków,
 - c) pogorszenie warunków zdrowotno-sanitarnych,
 - d) wprowadzenie, utrwalenie bądź zwiększenie ograniczeń lub uciążliwości dla terenów sąsiednich.

6. Jeżeli zamierzona zmiana sposobu użytkowania obiektu budowlanego lub jego części wymaga wykonania robót budowlanych:

- 1) objętych obowiązkiem uzyskania pozwolenia na budowę - rozstrzygnięcie w sprawie zmiany sposobu użytkowania następuje w decyzji o pozwoleniu na budowę;
- 2) objętych obowiązkiem zgłoszenia - do zgłoszenia, o którym mowa w ust. 2, stosuje się odpowiednio przepisy art. 30 ust. 2-4.

7. Dokonanie zgłoszenia, o którym mowa w ust. 2, po zmianie sposobu użytkowania obiektu budowlanego lub jego części nie wywołuje skutków prawnych.

Art. 71a [Opłata legalizacyjna]

1. W razie zmiany sposobu użytkowania obiektu budowlanego lub jego części bez wymaganego zgłoszenia, właściwy organ, w drodze postanowienia:

- 1) wstrzymuje użycie obiektu budowlanego lub jego części;
 - 2) nakłada obowiązek przedstawienia w wyznaczonym terminie dokumentów, o których mowa w art. 71 ust. 2.
2. Po upływie terminu lub na wniosek zainteresowanego, właściwy organ sprawdza wykonanie obowiązku, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, i - w przypadku stwierdzenia jego wykonania - w drodze postanowienia ustala wysokość opłaty legalizacyjnej. Na postanowienie przysługuje zażalenie.
3. Do opłaty legalizacyjnej stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące kar, o których mowa w art. 59f ust. 1, z tym że stawka opłaty podlega dziesięciokrotnemu podwyższeniu.

4. W przypadku niewykonania w terminie obowiązku, o którym mowa w ust. 1, albo dalszego użycia obiektu budowlanego lub jego części, pomimo jego wstrzymania, albo zmiany sposobu użytkowania obiektu budowlanego lub jego części, pomimo wniesienia sprzeciwu, o którym mowa w art. 71 ust. 3-5, właściwy organ, w drodze decyzji, nakazuje przywrócenie poprzedniego sposobu użytkowania obiektu budowlanego lub jego części.

Art. 72 [Upoważnienie]

1. Minister właściwy do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa określa, w drodze rozporządzenia, warunki i tryb postępowania w sprawach rozbiórek, o których mowa w art. 67.

2. Minister właściwy do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa określa, w drodze rozporządzenia, sposób i warunki przeprowadzania oraz tryb postępowania w sprawach rozbiórek obiektów budowlanych, wykonywanych metodami wybuchowymi.

3. W rozporządzeniu, o którym mowa w ust. 1, należy określić czynności właściwego organu prowadzącego postępowanie w sprawie rozbiórki oraz obowiązki nakładane na właściciela lub zarządcę obiektu budowlanego oraz warunki ich wykonania, mające na uwadze, że obowiązki te powinny być technicznie uzasadnione i nie powodować nadmiernego obciążenia właściciela lub zarządcy.

Rozdział 7. Katastrofa budowlana.

Art. 73 [Definicja]

1. Katastrof budowlan jest niezamierzone, gwałtowne zniszczenie obiektu budowlanego lub jego części, a także konstrukcyjnych elementów rusztowa, elementów urządzeń formujących, cianek szczelnych i obudowy wykopów.

2. Nie jest katastrof budowlan :

- 1) uszkodzenie elementu wbudowanego w obiekt budowlany, nadającego się do naprawy lub wymiany;
- 2) uszkodzenie lub zniszczenie urządzeń budowlanych związanych z budynkami;
- 3) awaria instalacji.

Art. 74 [Postępowanie wyjaśniające] Postępowanie wyjaśniające w sprawie przyczyn katastrofy budowlanej prowadzi właściwy organ nadzoru budowlanego.

Art. 75 [Obowiązki różnych podmiotów]

1. W razie katastrofy budowlanej w budowanym, rozbiieranym lub użytkowanym obiekcie budowlanym, kierownik budowy (robot), właściwy organ, zarządca lub użytkownik jest obowiązany:

- 1) zorganizować pomoc poszkodowanym i przeciwdziałać rozszerzaniu się skutków katastrofy;
- 2) zabezpieczyć miejsce katastrofy przed zmianami uniemożliwiającymi prowadzenie postępowania, o którym mowa w art. 74;

3) niezwłocznie zawiadomi o katastrofie:

- a) właściwy organ,
- b) właściwego miejscowo prokuratora i Policję,
- c) inwestora, inspektora nadzoru inwestorskiego i projektanta obiektu budowlanego, jeżeli katastrofa nastąpiła w trakcie budowy,
- d) inne organy lub jednostki organizacyjne zainteresowane przyczynami lub skutkami katastrofy z mocy szczególnych przepisów.

2. Przepisu ust. 1 pkt 2 nie stosuje się do czynności mających na celu ratowanie życia lub zabezpieczenie przed rozszerzeniem się skutków katastrofy. W tych przypadkach należy szczegółowo opisać stan po katastrofie oraz zmiany w nim wprowadzone, z oznaczeniem miejsc ich wprowadzenia na szkicach i, w miarę możliwości, na fotografiach.

Art. 76 [Obowiązki organu]

1. Organ, o którym mowa w art. 74, po otrzymaniu zawiadomienia o katastrofie budowlanej jest obowiązany:

- 1) niezwłocznie powoła komisję w celu ustalenia przyczyn i okoliczności katastrofy oraz zakresu czynności niezbędnych do likwidacji zagrożenia bezpieczeństwa ludzi lub mienia;
- 2) niezwłocznie zawiadomi o katastrofie budowlanej właściwy organ nadzoru budowlanego wyższego stopnia oraz Głównego Inspektora Nadzoru Budowlanego.

2. W skład komisji, o której mowa w ust. 1 pkt 1, wchodzi: przedstawiciel właściwego organu jako przewodniczący, przedstawiciele innych zainteresowanych lub właściwych rzeczowo organów administracji rządowej, przedstawiciele samorządu terytorialnego, a także, w miarę potrzeby, rzeczoznawcy lub inne osoby posiadające wymagane kwalifikacje zawodowe.

3. Do udziału w czynnościach komisji mogą być wezwani:

- 1) inwestor, właściwy organ lub zarządca oraz użytkownik obiektu budowlanego;
- 2) projektant, przedstawiciel wykonawcy i producenta wyrobów budowlanych;
- 3) osoby odpowiedzialne za nadzór nad wykonywanymi robotami budowlanymi.

4. Organ, o którym mowa w art. 74, może nakazać właściwemu inspektorowi lub zarządcy, w drodze decyzji, zabezpieczenie miejsca katastrofy oraz obiektu budowlanego, który uległ katastrofie, uporządkowanie terenu lub wykonanie innych niezbędnych czynności i robót budowlanych. Decyzja podlega natychmiastowemu wykonaniu i może być ogłoszona ustnie. W razie niewykonania lub nadmiernej zwłoki w wykonaniu decyzji przez właściwego inspektora lub zarządcę obiektu budowlanego, organ zapewni jej wykonanie na koszt i ryzyko zobowiązanego.

Art. 77 [Sytuacja szczególna] Organy, o których mowa w art. 76 ust. 1 pkt 2, mogą przejąć prowadzenie postępowania wyjaśniającego przyczyny i okoliczności powstania katastrofy budowlanej.

Art. 78 [Czynności zabezpieczające]

1. Po zakończeniu prac komisji właściwy organ niezwłocznie wydaje decyzję określającą zakres i termin wykonania niezbędnych robót w celu uporządkowania terenu katastrofy i zabezpieczenia obiektu budowlanego do czasu wykonania robót doprowadzających obiekt do stanu właściwego.

2. Organ, o którym mowa w ust. 1, może zlecić na koszt inwestora, właściwemu inspektorowi lub zarządcy obiektu budowlanego sporządzenie ekspertyzy, jeżeli jest to niezbędne do wydania decyzji lub do ustalenia przyczyn katastrofy.

Art. 79 [Usunięcie skutków katastrofy] Inwestor, właściwy organ lub zarządca obiektu budowlanego po zakończeniu postępowania, o którym mowa w art. 78, jest obowiązany podjąć niezwłocznie działania niezbędne do usunięcia skutków katastrofy budowlanej.

Rozdział 8. Organy administracji architektoniczno-budowlanej i nadzoru budowlanego.

Art. 80 [Sprawowanie nadzoru]

1. Zadania administracji architektoniczno-budowlanej wykonują, z zastrzeżeniem ust. 3 i 4, następujące organy:

- 1) starosta;
- 2) wojewoda;
- 3) Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego.

2. Zadania nadzoru budowlanego wykonują, z zastrzeżeniem ust. 3 i 4, następujące organy:

- 1) powiatowy inspektor nadzoru budowlanego;
- 2) wojewoda przy pomocy wojewódzkiego inspektora nadzoru budowlanego jako kierownika wojewódzkiego nadzoru budowlanego, wchodzić mogą do składu zespolonej administracji wojewódzkiej;
- 3) Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego.

3. (uchylony)

4. Administracja architektoniczno-budowlana i nadzór budowlany w dziedzinie górnictwa sprawują organy określone w odrębnych przepisach.

Art. 81 [Zadania]

1. Do podstawowych obowiązków organów administracji architektoniczno-budowlanej i nadzoru budowlanego należą:

- 1) nadzór i kontrola nad przestrzeganiem przepisów prawa budowlanego, a w szczególności:
 - a) zgodnie z zagospodarowaniem terenu z miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego oraz wymaganiami ochrony środowiska,
 - b) warunków bezpieczeństwa ludzi i mienia w rozwojach zianach przyjętych w projektach budowlanych, przy wykonywaniu robót budowlanych oraz utrzymywaniu obiektów budowlanych,
 - c) zgodnie z rozwojami za architektoniczno-budowlanych z przepisami techniczno-budowlanymi oraz zasadami wiedzy technicznej,
 - d) właściwego wykonywania samodzielnych funkcji technicznych w budownictwie,
 - e) stosowania wyrobów budowlanych;
- 2) wydawanie decyzji administracyjnych w sprawach określonych ustaw ;
- 3) *(uchylony)*

2. Przepisu ust. 1 pkt 1 lit. b, c i e nie stosuje się do budownictwa do wiadczalnego, wykonywanego na zamkniętych terenach badawczych.

3. Organy administracji architektoniczno-budowlanej i nadzoru budowlanego kontrolują posiadanie przez osoby wykonujące samodzielne funkcje techniczne w budownictwie uprawnień do pełnienia tych funkcji.

4. Organy administracji architektoniczno-budowlanej i nadzoru budowlanego przy wykonywaniu obowiązków określonych przepisami prawa budowlanego mogą dokonywać czynności kontrolnych. Protokolarne ustalenia dokonane w toku tych czynności stanowią podstawę do wydania decyzji oraz podejmowania innych środków przewidzianych w przepisach prawa budowlanego.

Art. 81a [Czynności kontrolne]

1. Organy nadzoru budowlanego lub osoby działające z ich upoważnienia mają prawo wstępu:

- 1) do obiektu budowlanego;
- 2) na teren:
 - a) budowy,
 - b) zakładu pracy,
 - c) *(uchylony)*.

2. Czynności kontrolne, związane z wykonywaniem uprawnień organów nadzoru budowlanego, przeprowadza się w obecności inwestora, kierownika budowy lub robót, kierownika zakładu pracy lub wyznaczonego pracownika, bądź osób przez nich upoważnionych albo w obecności właściciela lub zarządcy obiektu, a w lokalu mieszkalnym - w obecności pełnoletniego domownika i przedstawiciela administracji lub zarządcy budynku.

3. W przypadku kontroli podmiotu niebędącego przedsiębiorcą, w razie nieobecności osób, o których mowa w ust. 2, w uzasadnionych przypadkach, czynności kontrolne mogą być dokonywane w obecności przywołanego pełnoletniego świadka.

4. Czynności kontrolne dotyczące obiektów budowlanych, które są w zarządzie państwa obcych albo są wykonywane przez przedstawicieli dyplomatycznych i konsularnych tych państw lub przez inne osoby zrównane z nimi na podstawie ustaw, umów lub powszechnie ustalonych zwyczajów międzynarodowych, mogą być wykonywane za zgodą tych przedstawicieli lub osób.

Art. 81b *(uchylony)*

Art. 81c [Udzielanie informacji]

1. Organy administracji architektoniczno-budowlanej i nadzoru budowlanego przy wykonywaniu zadań określonych przepisami prawa budowlanego mogą żądać od uczestników procesu budowlanego, właściciela lub zarządcy obiektu budowlanego, informacji lub udostępnienia dokumentów:

- 1) związanych z prowadzeniem robót, przekazywaniem obiektu budowlanego do użytkowania, utrzymaniem i użytkowaniem obiektu budowlanego;
- 2) wiadomości o dopuszczeniu wyrobu budowlanego do obrotu albo jednostkowego zastosowania w obiekcie budowlanym.

2. Organy administracji architektoniczno-budowlanej i nadzoru budowlanego, w razie powstania uzasadnionych wątpliwości co do jakości wyrobów budowlanych lub robót budowlanych, a także stanu technicznego obiektu budowlanego, mogą nałożyć, w drodze postanowienia, na osoby, o których mowa w ust. 1, obowiązek dostarczenia w określonym terminie odpowiednich ocen technicznych lub ekspertyz. Koszty ocen i ekspertyz ponosi osoba zobowiązana do ich dostarczenia.

3. Na postanowienie, o którym mowa w ust. 2, przysługuje zażalenie.

4. W razie niedostarczenia w wyznaczonym terminie danych ocen lub ekspertyz albo w razie dostarczenia ocen lub ekspertyz, które niedostatecznie wyjaśniają sprawy będące ich przedmiotem, organ administracji architektoniczno-budowlanej lub nadzoru budowlanego może zlecić wykonanie tych ocen lub ekspertyz albo wykonanie dodatkowych ocen lub ekspertyz na koszt osoby zobowiązanej do ich dostarczenia.

Art. 82 [Kompetencje]

1. Do właściwości organów administracji architektoniczno-budowlanej należą sprawy określone w ustawie i niezastrzeżone do właściwości innych organów.

2. Organem administracji architektoniczno-budowlanej pierwszej instancji, z zastrzeżeniem ust. 3 i 4, jest starosta.

3. Wojewoda jest organem administracji architektoniczno-budowlanej wyższego stopnia w stosunku do starosty oraz organem pierwszej instancji w sprawach obiektów i robót budowlanych:

- 1) usytuowanych na terenie pasa technicznego, portów i przystani morskich, morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, a także na innych terenach przeznaczonych do utrzymania ruchu i transportu morskiego;

- 2) hydrotechnicznych piętrzących, upustowych, regulacyjnych, melioracji podstawowych oraz kanałów i innych obiektów służących kształtowaniu zasobów wodnych i korzystaniu z nich, wraz z obiektami towarzyszącymi;

- 3) dróg publicznych krajowych i wojewódzkich wraz z obiektami i urządzeniami służącymi do utrzymania tych dróg i transportu drogowego oraz sytuowanymi w granicach pasa drogowego sieciami uzbrojenia terenu - niezwiązany z użytkowaniem drogi, a w odniesieniu do dróg ekspresowych i autostrad - wraz z obiektami i

urządzeniami obsługi podróży, pojazdów i przesyłek;

3a) usytuowanych na obszarze kolejowym;

4) lotnisk cywilnych wraz z obiektami i urządzeniami towarzyszącymi;

5) usytuowanych na terenach zamkniętych;

6) (uchylony)

4. Rada Ministrów może określić, w drodze rozporządzenia, także inne nieruchomości wymienione w ust. 3 obiekty i roboty budowlane, w sprawach których organem pierwszej instancji jest wojewoda.

Art. 82a [Czynno ci powierzone] Starosta nie może powierzyć gminom, w drodze porozumienia, sprawy z zakresu swojej właściwości jako organu administracji architektoniczno-budowlanej. Przepisu art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz.U. z 2013 r. poz. 595 i 645) nie stosuje się.

Art. 82b [Organy administracji architektoniczno-budowlanej]

1. Organy administracji architektoniczno-budowlanej:

1) prowadzą rejestr wniosków o pozwolenie na budowę i decyzji o pozwoleniu na budowę i przekazują do organu wyższego stopnia wprowadzone do niego dane, z zastrzeżeniem pkt 1a;

1a) prowadzą odrębny rejestr wniosków o pozwolenie na budowę i decyzji o pozwoleniu na budowę dotyczących terenów zamkniętych;

2) przekazują bezzwłocznie organom nadzoru budowlanego:

a) kopie ostatecznych decyzji o pozwoleniu na budowę wraz z zatwierdzonym projektem budowlanym,

b) kopie ostatecznych odrębnych decyzji o zatwierdzeniu projektu budowlanego wraz z tym projektem,

c) kopie innych decyzji, postanowień i zgłoszeń wynikających z przepisów prawa budowlanego;

3) uczestniczą, na wezwanie organów nadzoru budowlanego, w czynnościach inspekcyjnych i kontrolnych oraz udostępniają wszelkie dokumenty i informacje związane z tymi czynnościami.

2. Rejestr, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, prowadzony jest w formie elektronicznej. Dane wprowadza się do rejestru i przysyła drogą elektroniczną do organu wyższego stopnia na bieżąco.

3. Dopuszcza się prowadzenie rejestru w innej formie niż określona w ust. 2. W takim przypadku uwierzytelnioną kopię rejestru przekazuje się do organu wyższego stopnia do piątego dnia kalendarowego miesiąca lub, jeżeli dzień ten jest dniem wolnym od pracy, pierwszego dnia roboczego po tym terminie.

4. Minister właściwy do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa określi, w drodze rozporządzenia, wzory rejestrów wniosków o pozwolenie na budowę i decyzji o pozwoleniu na budowę, sposób ich prowadzenia oraz organy, które mogą prowadzić rejestr w formie, o której mowa w ust. 3, uwzględniając dane i informacje podlegające wpisowi do rejestru.

5. Rejestr wniosków o pozwolenie na budowę i decyzji o pozwoleniu na budowę powinien zawierać następujące dane:

1) identyfikujące organ prowadzący rejestr;

2) pochodzące ze złożonych wniosków i wydanych decyzji, w tym dane osobowe inwestora oraz dane adresowe zamierzenia budowlanego;

3) w przypadku terenów zamkniętych - dotyczącego przepisu prawnego, na podstawie którego teren został uznany za zamknięty.

6. Rejestry wniosków o pozwolenie na budowę i decyzji o pozwoleniu na budowę powinny być prowadzone w sposób uniemożliwiający zmiany dokonanych wpisów.

Art. 83 [Kompetencje]

1. Do właściwości powiatowego inspektora nadzoru budowlanego jako organu pierwszej instancji należą zadania i kompetencje, o których mowa w art. 40 ust. 2, art. 41 ust. 4, art. 44 ust. 1, art. 48-51, art. 54, art. 55, art. 57 ust. 4, 7 i 8, art. 59, art. 59a, art. 59c ust. 1, art. 59d ust. 1, art. 59g ust. 1, art. 62 ust. 1 pkt 3 i ust. 3, art. 65, art. 66, art. 67 ust. 1 i 3, art. 68, art. 69, art. 70 ust. 2, art. 71a, art. 74, art. 75 ust. 1 pkt 3 lit. a, art. 76, art. 78 oraz art. 97 ust. 1.

2. Organem wyższego stopnia w stosunku do powiatowego inspektora nadzoru budowlanego jest wojewódzki inspektor nadzoru budowlanego.

3. Do właściwości wojewódzkiego inspektora nadzoru budowlanego jako organu pierwszej instancji należą zadania i kompetencje określone w ust. 1, w sprawach, o których mowa w art. 82 ust. 3 i 4.

Art. 83a (uchylony)

Art. 84 [Badania]

1. Do zadań organów nadzoru budowlanego należą:

1) kontrola przestrzegania i stosowania przepisów prawa budowlanego;

2) kontrola działania organów administracji architektoniczno-budowlanej;

3) badanie przyczyn powstawania katastrof budowlanych;

4) współdziałanie z organami kontroli państwowej.

2. Organy nadzoru budowlanego są zobowiązane do:

1) bezzwłocznego przysyłania organom administracji architektoniczno-budowlanej kopii decyzji i postanowień wynikających z przepisów prawa budowlanego;

2) prowadzenia ewidencji decyzji, postanowień i zgłoszeń, o których mowa w art. 82b ust. 1 pkt 2;

3) prowadzenia ewidencji rozpoczynanych i oddawanych do użytkowania obiektów budowlanych;

4) prowadzenia ewidencji zawiadomień o kontrolach, o których mowa w art. 62 ust. 1 pkt 3.

3. (uchylony)

4. (uchylony)

5. Minister właściwy do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa określi, w drodze rozporządzenia, wzór i sposób prowadzenia ewidencji rozpoczynanych i oddawanych do użytkowania obiektów budowlanych.

6. Ewidencja rozpoczynanych i oddawanych do użytkowania obiektów budowlanych powinna zawierać w szczególności: określenie organu prowadzącego ewidencję, dane osobowe lub nazwisko inwestora oraz inne niezbędne dane pochodzące ze składanych zawiadomień i decyzji.

Art. 84a [Kontrola]

1. Kontrola przestrzegania i stosowania przepisów prawa budowlanego obejmuje:

1) kontrolę zgodności wykonywania robót budowlanych z przepisami prawa budowlanego, projektem budowlanym i warunkami określonymi w decyzji o pozwoleniu na budowę;

2) sprawdzanie posiadania przez osoby pełniące samodzielne funkcje techniczne w budownictwie właściwych uprawnień do pełnienia tych funkcji;

3) sprawdzanie dopuszczenia do stosowania w budownictwie wyrobów budowlanych.

2. Organy nadzoru budowlanego, kontrolując stosowanie przepisów prawa budowlanego:

1) badają prawidłowość postępowania administracyjnego przed organami administracji architektoniczno-budowlanej oraz wydawanych w jego toku decyzji i postanowień;

2) sprawdzają wykonywanie obowiązków wynikających z decyzji i postanowień wydanych na podstawie przepisów prawa budowlanego.

Art. 84b [Wykonywanie kontroli]

1. Kontrolę działalności organów administracji architektoniczno-budowlanej wykonuje Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego oraz wojewódzki inspektor nadzoru budowlanego, który wykonuje tę kontrolę w stosunku do starosty.

2. *(uchylony)*

3. W przypadku ustalenia przez organy nadzoru budowlanego, że zachodzą okoliczności uzasadniające wznowienie postępowania albo stwierdzenie nieważności decyzji wydanej przez organ administracji architektoniczno-budowlanej, właściwy organ administracji architektoniczno-budowlanej wznowia lub wszczynają urzędowo postępowanie.

4. Kontrolę działalności organów administracji architektoniczno-budowlanej i organów nadzoru budowlanego przeprowadza się na zasadach i w trybie określonych w przepisach o kontroli w administracji rządowej.

Art. 85 [Współdziałanie organów] Współdziałanie organów nadzoru budowlanego z organami administracji architektoniczno-budowlanej i organami kontroli państwowej obejmuje w szczególności ci:

1) uzgadnianie w miarę potrzeb planów kontroli i prowadzenie wspólnych działań kontrolnych;

2) przekazywanie i wymiana informacji o wynikach kontroli.

Art. 85a [Odesłanie] Do kontroli działalności gospodarczej przedsięwzięcia stosuje się przepisy rozdziału 5 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2013 r. poz. 672, z późn. zm.⁹⁾).

Art. 86 [Powiatowy inspektor nadzoru]

1. Powiatowy inspektor nadzoru budowlanego jest powoływany przez starostę spośród co najmniej trzech kandydatów wskazanych przez wojewódzkiego inspektora nadzoru budowlanego. Jeżeli starosta nie powoła powiatowego inspektora nadzoru budowlanego w terminie 30 dni od dnia przedstawienia kandydatów, wojewódzki inspektor nadzoru budowlanego wskazuje spośród nich kandydata, którego starosta powołuje na stanowisko powiatowego inspektora nadzoru budowlanego.

2. Starosta odwołuje powiatowego inspektora nadzoru budowlanego:

1) w uzgodnieniu z wojewódzkim inspektorem nadzoru budowlanego albo

2) na wniosek wojewódzkiego inspektora nadzoru budowlanego.

3. Powiatowy inspektor nadzoru budowlanego wykonuje swoje zadania przy pomocy powiatowego inspektoratu nadzoru budowlanego.

3a. W uzasadnionych przypadkach zakres działania powiatowego inspektora nadzoru budowlanego może obejmować więcej niż jeden powiat.

3b. Wojewoda, na wniosek właściwych starostów, może rozszerzyć zakres działania powiatowego inspektora nadzoru budowlanego na więcej niż jeden powiat.

4. Organizację wewnętrzną i szczegółowy zakres zadań powiatowego inspektoratu nadzoru budowlanego określa powiatowy inspektor nadzoru budowlanego w regulaminie organizacyjnym.

Art. 87 [Powoływanie]

1. Wojewódzkiego inspektora nadzoru budowlanego powołuje i odwołuje wojewoda, za zgodą Głównego Inspektora Nadzoru Budowlanego.

2. *(uchylony)*

3. Wojewódzki inspektor nadzoru budowlanego wykonuje swoje zadania przy pomocy wojewódzkiego inspektoratu nadzoru budowlanego.

4. Organizację wojewódzkiego inspektoratu nadzoru budowlanego określa regulamin ustalony przez wojewódzkiego inspektora nadzoru budowlanego i zatwierdzony przez wojewodę.

Art. 88 [Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego]

1. Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego jest centralnym organem administracji rządowej w sprawach administracji architektoniczno-budowlanej i nadzoru budowlanego.

2. Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego jest organem właściwym w sprawach indywidualnych, rozstrzyganych w drodze postępowania administracyjnego, w zakresie wynikającym z przepisów prawa budowlanego.

3. Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego jest powoływany przez Prezesa Rady Ministrów, spośród osób wyłonionych w drodze otwartego i konkurencyjnego naboru, na wniosek ministra właściwego do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa. Prezes Rady Ministrów odwołuje Głównego Inspektora Nadzoru Budowlanego.

3a. Stanowisko Głównego Inspektora Nadzoru Budowlanego może zajmować osoba, która:

1) posiada tytuł zawodowy magistra lub równorzędny;

2) jest obywatelem polskim;

3) korzysta z pełni praw publicznych;

4) nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe;

5) posiada kompetencje kierownicze;

6) ma co najmniej 6-letni staż pracy, w tym co najmniej 3-letni staż pracy na stanowisku kierowniczym;

7) posiada wykształcenie i wiedzę z zakresu spraw należących do właściwości Głównego Inspektora Nadzoru Budowlanego.

3b. Informacja o naborze na stanowisko Głównego Inspektora Nadzoru Budowlanego ogłasza się przez umieszczenie ogłoszenia w miejscu powszechnie dostępnym w siedzibie urzędu oraz w Biuletynie Informacji Publicznej urzędu i Biuletynie Informacji Publicznej Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Ogłoszenie powinno zawierać:

1) nazwę i adres urzędu;

2) określenie stanowiska;

- 3) wymagania związane ze stanowiskiem wynikające z przepisów prawa;
- 4) zakres zadań wykonywanych na stanowisku;
- 5) wskazanie wymaganych dokumentów;
- 6) termin i miejsce składania dokumentów;
- 7) informacji o metodach i technikach naboru.

3c. Termin, o którym mowa w ust. 3b pkt 6, nie może być krótszy niż 10 dni od dnia opublikowania ogłoszenia w Biuletynie Informacji Publicznej Kancelarii Prezesa Rady Ministrów.

3d. Nabór na stanowisko Głównego Inspektora Nadzoru Budowlanego przeprowadza zespół, powołany przez ministra właściwego do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa, liczący co najmniej 3 osoby, których wiedza i doświadczenie daje im wyłonienia najlepszych kandydatów. W toku naboru ocenia się doświadczenie zawodowe kandydata, wiedzę niezbędną do wykonywania zadań na stanowisku, na które jest przeprowadzany nabór, oraz kompetencje kierownicze.

3e. Ocena wiedzy i kompetencji kierowniczych, o których mowa w ust. 3d, może być dokonana na zlecenie zespołu przez osobę niebędącą członkiem zespołu, która posiada odpowiednie kwalifikacje do dokonania tej oceny.

3f. Członek zespołu oraz osoba, o której mowa w ust. 3e, mają obowiązek zachowania w tajemnicy informacji dotyczących osób ubiegających się o stanowisko, uzyskanych w trakcie naboru.

3g. W toku naboru zespół wyłania nie więcej niż 3 kandydatów, których przedstawia ministrowi właściwemu do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa.

3h. Z przeprowadzonego naboru zespół sporządza protokół zawierający:

- 1) nazwę i adres urzędu;
- 2) określenie stanowiska, na które był prowadzony nabór, oraz liczbę kandydatów;
- 3) imiona, nazwiska i adresy nie więcej niż 3 najlepszych kandydatów uszeregowanych według poziomu spełniania przez nich wymagań określonych w ogłoszeniu o naborze;
- 4) informacji o zastosowanych metodach i technikach naboru;
- 5) uzasadnienie dokonanego wyboru albo powody niewyłonienia kandydata;
- 6) skład zespołu.

3i. Wynik naboru ogłasza się niezwłocznie przez umieszczenie informacji w Biuletynie Informacji Publicznej urzędu i Biuletynie Informacji Publicznej Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Informacja o wyniku naboru zawiera:

- 1) nazwę i adres urzędu;
- 2) określenie stanowiska, na które był prowadzony nabór;
- 3) imiona, nazwiska wybranych kandydatów oraz ich miejsca zamieszkania w rozumieniu przepisów Kodeksu cywilnego albo informacji o niewyłonieniu kandydata.

3j. Umieszczenie w Biuletynie Informacji Publicznej Kancelarii Prezesa Rady Ministrów ogłoszenia o naborze oraz o wyniku tego naboru jest bezpłatne.

4. (uchylony)

5. (uchylony)

6. (uchylony)

7. (uchylony)

8. (uchylony)

9. Zastępca Głównego Inspektora Nadzoru Budowlanego są powoływani przez ministra właściwego do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa⁶⁾, spośród osób wyłonionych w drodze otwartego i konkurencyjnego naboru, na wniosek Głównego Inspektora Nadzoru Budowlanego. Minister właściwy do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa⁶⁾ odwołuje zastępców Głównego Inspektora Nadzoru Budowlanego.

10. Zespół przeprowadzający nabór na stanowiska, o których mowa w ust. 9, powołuje Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego.

11. Do sposobu przeprowadzania naboru na stanowiska, o których mowa w ust. 9, stosuje się odpowiednio ust. 3a-3j.

Art. 88a [Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego, zadania, odpowiedzialność zawodowa]

1. Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego wykonuje zadania określone przepisami prawa budowlanego, a w szczególności:

- 1) pełni funkcję organu wyższego stopnia w rozumieniu Kodeksu postępowania administracyjnego w stosunku do wojewodów i wojewódzkich inspektorów nadzoru budowlanego oraz sprawuje nadzór nad ich działalnością;
- 2) kontroluje działanie organów administracji architektoniczno-budowlanej i nadzoru budowlanego;
- 3) prowadzi w formie elektronicznej centralne rejestry:
 - a) osób posiadających uprawnienia budowlane,
 - b) rzeczoznawców budowlanych,
 - c) ukaranych z tytułu odpowiedzialności zawodowej.
2. W rejestrach, o których mowa w ust. 1 pkt 3, zamieszcza się następujące dane:
 - 1) imiona i nazwisko;
 - 2) adres;
 - 3) numer PESEL - w stosunku do osób posiadających obywatelstwo polskie, albo numer paszportu lub innego dokumentu potwierdzającego to samo - w stosunku do osób nieposiadających obywatelstwa polskiego;
 - 4) informacji o wykształceniu i tytułach naukowych;
 - 5) numer, data i miejsce wydania decyzji;
 - 6) organ wydający decyzję;
 - 7) podstawę prawną wydania decyzji;
 - 8) numer, specjalność i zakres uprawnień budowlanych;
 - 9) informacji o przynależności do właściwej okręgowej izby samorządu zawodowego;
 - 10) określenie zakresu rzeczoznawstwa - w rejestrze rzeczoznawców budowlanych;
 - 11) informacji o nałożonej karze z tytułu odpowiedzialności zawodowej w budownictwie - w rejestrze ukaranych z tytułu odpowiedzialności zawodowej;
 - 12) numer kancelaryjny;
 - 13) pozycję rejestru;
 - 14) datę wpisu do rejestru.

3. Zakres informacji o nałożonej karze z tytułu odpowiedzialności zawodowej w budownictwie obejmuje dane identyfikujące decyzję o nałożeniu kary oraz dane dotyczące nałożonej kary.

4. Zakres, o którym mowa w ust. 3, obejmuje następujące dane:

- 1) numer decyzji o nadaniu uprawnień lub tytułu rzeczoznawcy;
- 2) datę i miejsce wydania decyzji o nałożeniu kary;
- 3) wskazanie organu wydającego decyzję;
- 4) podstawę prawną;
- 5) funkcję uczestnika;
- 6) datę, miejsce i kwalifikację prawną popełnionego czynu;
- 7) rodzaj kary;
- 8) terminy egzaminów;
- 9) datę upływu kary;
- 10) status kary;
- 11) inne uwagi dotyczące kary.

5. Udostępnieniu podlegają dane wymienione w ust. 2 pkt 1, 8-11 i w ust. 4 pkt 2, 3, 5-7, 9 i 10, a dane osób wpisanych do rejestrów przed dniem 1 stycznia 2007 r. - na ich wniosek złożony w formie pisemnej.

6. Minister właściwy do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa określa, w drodze rozporządzenia, wzory i sposób prowadzenia rejestrów, o których mowa w ust. 1 pkt 3, oraz dokumenty dołączane do wniosku o wpis do rejestrów, stanowiące podstawę dokonania wpisu, uwzględniając dane i informacje podlegające wpisowi do rejestru.

Art. 88b [Główny Urząd Nadzoru Budowlanego]

1. Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego wykonuje swoje zadania przy pomocy Głównego Urzędu Nadzoru Budowlanego.

2. Organizację Głównego Urzędu Nadzoru Budowlanego określa statut nadany, w drodze rozporządzenia, przez Prezesa Rady Ministrów.

3. Organizację wewnętrzną i szczegółowy zakres zadań Głównego Urzędu Nadzoru Budowlanego określa Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego w regulaminie organizacyjnym.

Art. 89 (uchylony)

Art. 89a [Właściwość - górnictwo] Do właściwości organów administracji architektoniczno-budowlanej i nadzoru budowlanego w dziedzinie górnictwa należą sprawy i związane z nimi rodzaje działań określone w ustawie, dotyczące obiektów i robót budowlanych zakładów górniczych.

Art. 89b [Pozwolenie na budowę] Wojewoda w sprawach, o których mowa w art. 82 ust. 3 pkt 1 i 5, oraz właściwe organy administracji architektoniczno-budowlanej w dziedzinie górnictwa przy wydawaniu pozwolenia na budowę są obowiązani do sprawdzenia posiadania przez inwestora postanowienia o uzgodnieniu, o którym mowa w art. 33 ust. 2 pkt 4.

Art. 89c [Bezpośrednie zagrożenie]

1. W przypadkach bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia ludzi związanych z budową, utrzymaniem lub rozbiórką obiektów budowlanych starosta, wójt, burmistrz i prezydent miasta mogą wydać właściwemu powiatowemu inspektorowi nadzoru budowlanego polecenie podjęcia działań zmierzających do usunięcia tego zagrożenia. Przepisy art. 10 ust. 2 ustawy z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęsk żywiołowej (Dz.U. Nr 62, poz. 558, z późn. zm.¹⁰) stosuje się odpowiednio.

2. Starosta, wójt, burmistrz i prezydent miasta ponoszą odpowiedzialność za treść polecenia, o którym mowa w ust. 1.

3. Polecenie przekazane ustnie wymaga potwierdzenia na piśmie.

4. Polecenie podlega niezwłocznemu wykonaniu. Powiatowy inspektor nadzoru budowlanego przedkłada bezzwłocznie sprawę wojewódzkiemu inspektorowi nadzoru budowlanego, jeżeli nie jest w stanie wykonać polecenia albo jeżeli polecenie narusza prawo.

5. Polecenie naruszające prawo jest nieważne. O nieważności polecenia rozstrzyga wojewoda.

Rozdział 9. Przepisy karne.

Art. 90 [Naruszanie wymagań ustawy] Kto, w przypadkach określonych w art. 48, art. 49b, art. 50 ust. 1 pkt 1 lub art. 50 ust. 1 pkt 2, wykonuje roboty budowlane, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 91 [Przeszkadzanie organom nadzoru]

1. Kto:

- 1) udaremnia określone ustawami czynności właściwych organów,
 - 2) wykonuje samodzielnie funkcje techniczne w budownictwie, nie posiadając odpowiednich uprawnień budowlanych lub prawa wykonywania samodzielnej funkcji technicznej w budownictwie,
- podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

2. (uchylony)

Art. 91a [Utykanie obiektu niezgodne z przepisami] Kto nie spełnia, określonego w art. 61, obowiązku utrzymania obiektu budowlanego w należytym stanie technicznym, utyka obiekt w sposób niezgodny z przepisami lub nie zapewnia bezpieczeństwa użytkowania obiektu budowlanego, podlega grzywnie nie mniejszej niż 100 stawek dziennych, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Art. 92 [Niespełnianie obowiązku; utrudnianie]

1. Kto:

- 1) w razie katastrofy budowlanej nie dopełnia obowiązku określonych w art. 75 lub art. 79,
- 2) nie spełnia, określonego w art. 70 ust. 1, obowiązku usunięcia stwierdzonych uszkodzeń lub uzupełnienia braków, mogących spowodować niebezpieczeństwo dla ludzi lub mienia lub zagrożenie środowiska,

3) utrudnia, okre lone ustaw , czynno ci wla ciwych organów,
podlega karze aresztu albo karze ograniczenia wolno ci, albo karze grzywny.
2. Tej samej karze podlega kto, pomimo zastosowania rodków egzekucji administracyjnej:

1) nie stosuje si do wydanych, na podstawie ustawy, decyzji wla ciwych organów;
2) (*uchylony*)

Art. 93 [Naruszenie wymaga ustawy] Kto:

1) przy projektowaniu lub wykonywaniu robót budowlanych w sposób ra cy nie przestrzega przepisów art. 5,

1a) przy wykonywaniu robót budowlanych stosuje wyroby, naruszaj c przepis art. 10,

2) (*uchylony*)

3) dokonuje rozbiórki obiektu budowlanego lub jego cz ci, naruszaj c przepisy art. 28 lub art. 31 ust. 2,

4) przyst puje do budowy lub prowadzi roboty budowlane bez dopełnienia wymaga okre lonych w art. 41 ust. 4, art. 42, art. 44, art. 45,

5) dostarcza lub umo liwia dostarczenie energii, wody, ciepła lub gazu, naruszaj c przepis art. 41 ust. 5,

6) wykonuje roboty budowlane w sposób odbiegaj cy od ustale i warunków okre lonych w przepisach, pozwoleniu na budow lub rozbiórk b d w zgłoszeniu budowy lub rozbiórki, b d istotnie odbiegaj cy od zatwierdzonego projektu,

7) (*uchylony*)

8) nie spełnia obowi zku, o którym mowa w art. 62 ust. 1,

9) nie spełnia, okre lonych w art. 63 lub art. 64 ust. 1 i 3, obowi zków przechowywania dokumentów, zwi zanych z objektem budowlanym lub prowadzenia ksi ki obiektu budowlanego,

9a) nie spełnia obowi zku przesłania protokołu, o którym mowa w art. 70 ust. 2,

9b) zmienia sposób u ytkowania obiektu budowlanego lub jego cz ci bez wymaganego zgłoszenia, o którym mowa w art. 71 ust. 2, albo pomimo wniesienia sprzeciwu, o którym mowa w art. 71 ust. 3-5,

10) nie udziela informacji lub nie udost pnia dokumentów, o których mowa w art. 81c ust. 1, danych przez wla ciwy organ, zwi zanych z prowadzeniem robót budowlanych, przekazaniem obiektu budowlanego do u ytkowania lub jego utrzymaniem,

11) sporz dza i przekazuje do obrotu prawnego wiadectwo charakterystyki energetycznej budynku, lokalu lub b d cej nieruchomo ci cz ci budynku stanowi cej samodzielnie cało techniczno-u ytkow nie posiadaj c uprawnie , o których mowa w art. 5 ust. 8, podlega karze grzywny.

Art. 94 [Tryb orzekania] Orzekanie w sprawach o czyny, okre lone w art. 92 i art. 93, nast puje na podstawie przepisów Kodeksu post powania w sprawach o wykroczenia.

Rozdział 10. Odpowiedzialno zawodowa w budownictwie.

Art. 95 [Osoby odpowiedzialne] Odpowiedzialno ci zawodowej w budownictwie podlegaj osoby wykonuj ce samodzielne funkcje techniczne w budownictwie, które:

1) dopu ciły si wyst pków lub wykrocze , okre lonych ustaw ;

2) zostały ukarane w zwi zku z wykonywaniem samodzielnych funkcji technicznych w budownictwie;

3) wskutek ra cych bł dów lub zaniedba , spowodowały zagro enie ycia lub zdrowia ludzi, bezpiecze stwa mienia lub rodowiska albo znaczne szkody materialne;

4) nie spełniaj lub spełniaj niedbale swoje obowi zki;

5) uchylaj si od podj cia nadzoru autorskiego lub wykonuj niedbale obowi zki wynikaj ce z pełnienia tego nadzoru.

Art. 96 [Rodzaje kar]

1. Popęlnienie czynów powoduj cych odpowiedzialno zawodow w budownictwie jest zagro one nast puj cymi karami:

1) upomnieniem;

2) upomnieniem z jednoczesnym nało eniem obowi zku zło enia, w wyznaczonym terminie, egzaminu, o którym mowa w art. 12 ust. 3;

3) zakazem wykonywania samodzielnej funkcji technicznej w budownictwie, na okres od roku do 5 lat, poł czonym z obowi zkiem zło enia, w wyznaczonym terminie, egzaminu, o którym mowa w art. 12 ust. 3.

2. Przy nakładaniu kary nale y uwzgl dni dotychczasow karalno z tytułu odpowiedzialno ci zawodowej w budownictwie.

3. O zakazie wykonywania samodzielnej funkcji technicznej w budownictwie orzeka si w przypadku znacznego społecznego niebezpiecze stwa czynu.

4. Zakaz wykonywania samodzielnej funkcji technicznej w budownictwie mo e by orzeczony równie w stosunku do osoby, która:

1) pomimo dwukrotnego upomnienia ponownie dopu ciła si czynu, powoduj cego odpowiedzialno zawodow ;

2) uchyla si od zło enia nakazanego egzaminu.

5. Zakaz wykonywania samodzielnej funkcji technicznej w budownictwie okre la si w latach i miesi cach. Kara biegnie od dnia, w którym decyzja o ukaraniu stała si ostateczna.

6. Osobie ukaranej z jednoczesnym nało eniem obowi zku zło enia egzaminu, która w wyznaczonym terminie egzaminu nie zdała, wyznacza si termin dodatkowy, nie krótszy ni 3 miesi ce i nie dłu szy ni 6 miesi cy. W przypadku nieuzyskania oceny pozytywnej w terminie dodatkowym, stwierdza si utrat uprawnie do pełnienia samodzielnej funkcji technicznej w budownictwie.

Art. 97 [Tryb post powania]

1. Post powanie w sprawie odpowiedzialno ci zawodowej w budownictwie wszczyna si na wniosek organu nadzoru budowlanego, wla ciwego dla miejsca popełnienia czynu lub stwierdzaj cego popełnienie czynu, zło ony po przeprowadzeniu post powania wyja niaj cego.

2. Wniosek, o którym mowa w ust. 1, powinien zawiera okre lenie zarzucanego czynu, uzasadnienie faktyczne i prawne oraz wskazanie dowodów.

3. Wniosek, o którym mowa w ust. 1, może być złożony w zakresie swojej właściwości organ samorządu zawodowego.

Art. 98 [Właściwość organu]

1. W sprawach odpowiedzialności zawodowej w budownictwie orzekają organy samorządu zawodowego.

2. Właściwość organów samorządu zawodowego w sprawach odpowiedzialności zawodowej w budownictwie regulują odrębne przepisy.

Art. 99 [Decyzje o ukaraniu]

1. Ostateczną decyzją o ukaraniu, w trybie odpowiedzialności zawodowej w budownictwie, przesyła się do wiadomości:

- 1) jednostce organizacyjnej zatrudniającej osobę ukaraną;
- 2) właściwemu stowarzyszeniu;
- 3) organowi, który wydał ukaranemu uprawnienia do pełnienia samodzielnej funkcji technicznej w budownictwie;
- 4) Głównemu Inspektorowi Nadzoru Budowlanego.

2. Informacja o karze z tytułu odpowiedzialności zawodowej, orzeczonej decyzją, o której mowa w ust. 1, podlega wpisowi do centralnego rejestru ukaranych.

Art. 100 [Przedawnienie] Nie może nastąpić postępowanie z tytułu odpowiedzialności zawodowej w budownictwie po upływie 6 miesięcy od dnia powzięcia przez organ nadzoru budowlanego wiadomości o popełnieniu czynu, powodującego odpowiedzialność i nie później niż po upływie 3 lat od dnia zakończenia robót budowlanych albo zawiadomienia o zakończeniu budowy lub wydania decyzji o pozwoleniu na użytkowanie obiektu budowlanego.

Art. 101 [Zatarcie kary]

1. Organ, który orzekał w I instancji o odpowiedzialności zawodowej w budownictwie, na wniosek ukaranego, orzeka o zatarciu kary, jeżeli ukarany:

- 1) wykonywał samodzielnie funkcję techniczną w budownictwie przez okres:
 - a) 2 lat - w przypadku kary określonej w art. 96 ust. 1 pkt 1,
 - b) 3 lat - od złożenia egzaminu - w przypadku kary określonej w art. 96 ust. 1 pkt 2,
 - c) 5 lat - po przywróceniu prawa wykonywania samodzielnej funkcji technicznej w budownictwie - w przypadku kary określonej w art. 96 ust. 1 pkt 3;
- 2) w okresach, o których mowa w pkt 1, nie był ponownie ukarany jedną z kar określonych w art. 96 ust. 1.

2. Informację o zatarciu kary organ, o którym mowa w ust. 1, przesyła do wiadomości zainteresowanemu oraz jednostkom organizacyjnym, stowarzyszeniom i organom, o których mowa w art. 99 ust. 1.

3. Zatarcie kary podlega odnotowaniu w centralnym rejestrze ukaranych.

Art. 102 (uchylony)

Rozdział 11. Przepisy przejściowe i końcowe.

Art. 103 [Sprawy wszczęte wcześniej]

1. Do spraw wszczętych przed dniem wejścia w życie ustawy, a niezakończonych decyzją ostateczną, stosuje się przepisy ustawy, z zastrzeżeniem ust. 2.

2. Przepisy art. 48 nie stosuje się do obiektów, których budowa została zakończona przed dniem wejścia w życie ustawy lub w stosunku do których przed tym dniem zostało wszczęte postępowanie administracyjne. Do takich obiektów stosuje się przepisy dotychczasowe.

3. Właściwość organów do załatwiania spraw, o których mowa w ust. 1, określa się na podstawie przepisów ustawy.

Art. 104 [Dotychczasowe uprawnienia] Osoby, które, przed dniem wejścia w życie ustawy, uzyskały uprawnienia budowlane lub stwierdzenie posiadania przygotowania zawodowego do pełnienia samodzielnych funkcji technicznych w budownictwie, zachowują uprawnienia do pełnienia tych funkcji w dotychczasowym zakresie.

Art. 105 [Sytuacje szczególne]

1. Decyzje o dopuszczeniu do powszechnego stosowania w budownictwie nowych materiałów budowlanych, wydane przed dniem wejścia w życie ustawy, pozostają w mocy w dotychczasowym zakresie.

2. (pominięty)

Art. 106 (pominięty)

Art. 107 [Derogacja]

1. Traci moc ustawa z dnia 24 października 1974 r. - Prawo budowlane (Dz.U. Nr 38, poz. 229, z 1981 r. Nr 12, poz. 57, z 1983 r. Nr 44, poz. 200 i 201, z 1984 r. Nr 35, poz. 185 i 186, z 1987 r. Nr 21, poz. 124, z 1988 r. Nr 41, poz. 324 oraz z 1990 r. Nr 34, poz. 198), z zastrzeżeniem art. 103 ust. 2.

2. (pominięty)

Art. 108 [Wejście w życie] Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1995 r.

Odnośnik Niniejsza ustawa dokonuje w zakresie swojej regulacji transpozycji dyrektywy Rady 92/57/EWG z dnia 24 czerwca 1992 r. w sprawie wdrożenia minimalnych wymagań bezpieczeństwa i ochrony zdrowia na tymczasowych lub ruchomych budowach (ósmą szczegółową dyrektywą w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 89/391/EWG) (Dz.Urz. WE L 245 z 26.08.1992, str. 6; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 2, str. 71).

Załącznik Kategorie obiektów budowlanych.

Kategorie obiektów budowlanych	Współczynnik kategorii obiektu (k)	Współczynnik wielkości obiektu (w)
Kategoria I - budynki mieszkalne jednorodzinne	2,0	1,0
Kategoria II - budynki służyce gospodarce rolnej, jak: produkcyjne, gospodarcze, inwentarsko-skladowe	1,0	1,0
Kategoria III - inne niewielkie budynki, jak: domy letniskowe, budynki gospodarcze, garaże do dwóch stanowisk włócznie	1,0	1,0
Kategoria IV - elementy dróg publicznych i kolejowych dróg szynowych, jak: skrzyżowania i wjazdy, zjazdy, przejazdy, perony, rampy	5,0	1,0
Kategoria V - obiekty sportu i rekreacji, jak: stadiony, amfiteatry, skocznie i wyciągi narciarskie, kolejki linowe, odkryte baseny, zjeżdżalnie	10,0	1,0
Kategoria VI - cmentarze	8,0	1,0
Kategoria VII - obiekty służyce	7,0	1,0

nawigacji wodnej, jak: dalby, wysepki cumownicze					
Kategoria VIII - inne budowle	5,0	1,0			
		Współczynnik wielkości obiektu (w) (kubatura w m ³)			
		≤ 2 500	> 2 500-5 000	> 5 000-10 000	> 10 000
Kategoria IX - budynki kultury, nauki i oświaty, jak: teatry, opery, kina, muzea, galerie sztuki, biblioteki, archiwa, domy kultury, budynki szkolne i przedszkolne, klubki, kluby dziecięce, internaty, bursy i domy studenckie, laboratoria i placówki badawcze, stacje meteorologiczne i hydrologiczne, obserwatoria, budynki ogrodów zoologicznych i botanicznych	4,0	1,0	1,5	2,0	2,5
Kategoria X - budynki kultury religijnej, jak: kościół, kaplice, klasztory, cerkwie, zbory, synagogi, meczety oraz domy pogrzebowe, krematoria	6,0	1,0	1,5	2,0	2,5
Kategoria XI - budynki służby zdrowia, opieki społecznej i socjalnej, jak: szpitale,	4,0	1,0	1,5	2,0	2,5

sanatoria, hospicja, przychodnie, poradnie, stacje krwiodawstwa, lecznice weterynaryjne, domy pomocy i opieki społecznej, domy dziecka, domy rencisty, schroniska dla bezdomnych oraz hotele robotnicze					
Kategoria XII - budynki administracji publicznej, budynki Sejmu, Senatu, Kancelarii Prezydenta, ministerstw i urz ądów centralnych, terenowej administracji rz ądowej i samorz ądowej, s ądów i trybunałów, wizje i domów poprawczych, zakładów dla nieletnich, zakładów karnych aresztów leczniczych oraz obiekty budowlane Sił Zbrojnych	5,0	1,0	1,5	2,0	2,5
Kategoria XIII - pozostałe budynki mieszkalne	4,0	1,0	1,5	2,0	2,5
Kategoria XIV - budynki zakwaterowania turystycznego i rekreacyjnego,	15,0	1,0	1,5	2,0	2,5

jak: hotele, motele, pensjonaty, domy wycieczkowe, schroniska turystyczne					
Kategoria XV - budynki sportu i rekreacji, jak: hale sportowe i widowiskowe, kryte baseny	9,0	1,0	1,5	2,0	2,5
Kategoria XVI - budynki biurowe i konferencyjne	12,0	1,0	1,5	2,0	2,5
Kategoria XVII - budynki handlu, gastronomii i usług, jak: sklepy, centra handlowe, domy towarowe, hale targowe, restauracje, bary, kasyna, dyskoteki, warsztaty rzemieślnicze, stacje obsługi pojazdów, myjnie samochodowe, garaże powyżej dwóch stanowisk, budynki dworcowe	15,0	1,0	1,5	2,0	2,5
Kategoria XVIII - budynki przemysłowe, jak: budynki produkcyjne, słupce energetyczne, montownie, wytwórnie, rzeźnice oraz obiekty magazynowe, jak: budynki składowe, chłodnie, hangary, wiaty, a	10,0	1,0	1,5	2,0	2,5

tak e budynki kolejowe, jak: nastawnie, podstacje trakcyjne, lokomotywownie, wagonownie, straniczne przejazdowe, myjnie taboru kolejowego					
Kategoria XIX - zbiorniki przemysłowe, jak: silosy, elewatory, bunkry do magazynowania paliw i gazów oraz innych produktów chemicznych	10,0	1,0	1,5	2,0	2,5
	Współczynnik wielkości obiektu (w) (powierzchnia w m ²)				
		? 1 000	> 1 000-5 000	> 5 000-10 000	> 10 000
Kategoria XX - stacje paliw	15,0	1,0	1,5	2,0	2,5
Kategoria XXI - obiekty związane z transportem wodnym, jak: porty, przystanie, sztuczne wyspy, baseny, doki, falochrony, nabrzeża, mola, pirsy, pomosty, pochylnie	10,0	1,0	1,5	2,0	2,5
Kategoria XXII - place składowe, postojowe, składowiska odpadów, parkingi	8,0	1,0	1,5	2,0	2,5
	Współczynnik wielkości obiektu (w) (powierzchnia w ha)				
		? 1	> 1-10	> 10-20	> 20
Kategoria XXIII - obiekty	10,0	1,0	1,5	2,0	2,5

lotniskowe, jak: pasy startowe, drogi kołowania, płyty lotniskowe, place postojowe i manewrowe, I dowiska					
Kategoria XXIV - obiekty gospodarki wodnej, jak: zbiorniki wodne i nadziemne, stawy rybne	9,0	1,0	1,5	2,0	2,5
	Współczynnik wielkości obiektu (w) (długość w km)				
		? 1	> 1-10	> 10-20	> 20
Kategoria XXV - drogi i kolejowe drogi szynowe	1,0	1,0	1,5	2,0	2,5
Kategoria XXVI - sieci, jak: elektroenergetyczne, telekomunikacyjne, gazowe, ciepłownicze, wodociągowe, kanalizacyjne oraz rurociągi przesyłowe	8,0	1,0	1,5	2,0	2,5
	Współczynnik wielkości obiektu (w) (długość w m)				
		? 20	> 20-100	> 100-500	> 500
Kategoria XXVII - budowle hydrotechniczne piłzeczne, upustowe i regulacyjne, jak: zapory, progi i stopnie wodne, jazzy, bramy przeciwpowodzio- we, luzy wałowe, syfony, wały przeciwpowodzio- we, kanały, luzy eglowne, opaski	9,0	1,0	1,5	2,0	2,5

i ostrogi brzegowe, rowy melioracyjne					
Kategoria XXVIII - drogowe i kolejowe obiekty mostowe, jak: mosty, estakady, kładki, przejeżdżalnice podziemne, wiadukty, przepusty, tunele	5,0	1,0	1,5	2,0	2,5
	Współczynnik wielkości obiektu (w) (wysokość w m)				
		≤ 20	> 20-50	> 50-100	> 100
Kategoria XXIX - wolnostojące kominy i maszty	10,0	1,0	1,5	2,0	2,5
	Współczynnik wielkości obiektu (w) (wydajność w m ³ /h)				
		≤ 50	> 50-100	> 100-500	> 500
Kategoria XXX - obiekty służące do korzystania z zasobów wodnych, jak: ujścia wód morskich i różnic wodnych, budowle zrzutów wód i cieków, pompownie, stacje strefowe, stacje uzdatniania wody, oczyszczalnie cieków	8,0	1,0	1,5	2,0	2,5

1) Treść odnośnika publikujemy na końcu ustawy.

2) Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 1971 r. Nr 27, poz. 252, z 1976 r. Nr 19, poz. 122, z 1982 r. Nr 11, poz. 81, Nr 19, poz. 147 i Nr 30, poz. 210, z 1984 r. Nr 45, poz. 242, z 1985 r. Nr 22, poz. 99, z 1989 r. Nr 3, poz. 11, z 1990 r. Nr 34, poz. 198, Nr 55, poz. 321 i Nr 79, poz. 464, z 1991 r. Nr 107, poz. 464 i Nr 115, poz. 496, z 1993 r. Nr 17, poz. 78, z 1994 r. Nr 27, poz. 96, Nr 85, poz. 388 i Nr 105, poz. 509, z 1995 r. Nr 83, poz. 417, z 1996 r. Nr 114, poz. 542, Nr 139, poz. 646 i Nr

- 149, poz. 703, z 1997 r. Nr 43, poz. 272, Nr 115, poz. 741, Nr 117, poz. 751 i Nr 157, poz. 1040, z 1998 r. Nr 106, poz. 668 i Nr 117, poz. 758, z 1999 r. Nr 52, poz. 532, z 2000 r. Nr 22, poz. 271, Nr 74, poz. 855 i 857, Nr 88, poz. 983 i Nr 114, poz. 1191, z 2001 r. Nr 11, poz. 91, Nr 71, poz. 733, Nr 130, poz. 1450 i Nr 145, poz. 1638, z 2002 r. Nr 113, poz. 984 i Nr 141, poz. 1176, z 2003 r. Nr 49, poz. 408, Nr 60, poz. 535, Nr 64, poz. 592 i Nr 124, poz. 1151, z 2004 r. Nr 91, poz. 870, Nr 96, poz. 959, Nr 162, poz. 1692, Nr 172, poz. 1804 i Nr 281, poz. 2783, z 2005 r. Nr 48, poz. 462, Nr 157, poz. 1316 i Nr 172, poz. 1438, z 2006 r. Nr 133, poz. 935 i Nr 164, poz. 1166, z 2007 r. Nr 80, poz. 538, Nr 82, poz. 557 i Nr 181, poz. 1287, z 2008 r. Nr 116, poz. 731, Nr 163, poz. 1012, Nr 220, poz. 1425 i 1431 i Nr 228, poz. 1506, z 2009 r. Nr 42, poz. 341, Nr 79, poz. 662 i Nr 131, poz. 1075, z 2010 r. Nr 40, poz. 222 i Nr 155, poz. 1037 oraz z 2011 r. Nr 80, poz. 432, Nr 85, poz. 458 i Nr 230, poz. 1370.
- 3) Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 2009 r. Nr 18, poz. 97, z 2010 r. Nr 114, poz. 760, z 2011 r. Nr 102, poz. 586, z 2012 r. poz. 951 oraz z 2013 r. poz. 898.
- 4) Utraciła moc z dniem 11 lipca 2008 r. na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 lipca 2008 r. sygn. akt K 46/07 (Dz.U. Nr 123, poz. 803).
- 5) Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 2012 r. poz. 951, 1203 i 1397.
- 6) Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 2002 r. Nr 113, poz. 984 i Nr 153, poz. 1271, z 2003 r. Nr 80, poz. 717 oraz z 2006 r. Nr 220, poz. 1600.
- 7) Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 2007 r. Nr 176, poz. 1238 i Nr 191, poz. 1374, z 2008 r. Nr 59, poz. 359, Nr 144, poz. 902, Nr 206, poz. 1289 i Nr 227, poz. 1505, z 2009 r. Nr 1, poz. 3, Nr 18, poz. 97, Nr 19, poz. 100, Nr 98, poz. 817, Nr 115, poz. 966, Nr 157, poz. 1241 i Nr 214, poz. 1658, z 2011 r. Nr 5, poz. 13, Nr 102, poz. 586, Nr 106, poz. 622, Nr 187, poz. 1113, Nr 205, poz. 1209, Nr 227, poz. 1367, Nr 230, poz. 1372 i Nr 233, poz. 1381, z 2012 r. poz. 460 i 951 oraz z 2013 r. poz. 628, 1033 i 1152.
- 8) Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 2012 r. poz. 1101, 1342 i 1529 oraz z 2013 r. poz. 35, 985, 1027, 1036, 1145, 1149 i 1289.
- 9) Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 2013 r. poz. 675, 983, 1036, 1238 i 1304.
- 10) Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 2002 r. Nr 74, poz. 676, z 2006 r. Nr 50, poz. 360 i Nr 191, poz. 1410, z 2007 r. Nr 89, poz. 590, z 2009 r. Nr 11, poz. 59, z 2011 r. Nr 222, poz. 1323 oraz z 2012 r. poz. 908.